

โครงการ คุณธรรม

โครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ
“เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง”

“ร่วมกัน ทำดี อย่างมีปัญญา”

คำพ่อสอน

กระบวนทัศน์พระราชทาน
“เรียนความรู้ ทำการงาน และทำความดี”

“ เด็ก ๆ นอกจากจะต้องเรียนความรู้แล้วยังต้องหัดทำการงาน
และทำความดีด้วย เพราะการทำงานจะช่วยให้มีความสามารถ
มีความขยันอดทนพึ่งตนเองได้ และการทำดีนั้นจะช่วยให้
มีความสุขความเจริญ ทั้งป้องกันตนไว้ไม่ให้ตกต่ำ ”

พระบรมราโชวาท พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก
ประจำปี ๒๕๓๐

ด่วนที่สุด

ที่ รล ๐๐๐๒.๓/๑๗๕๘

สำนักราชเลขาธิการ

พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

๓๐ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง การประกวดโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ กิตติคุณ ชิงโล่พระราชทาน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

นมัสการ พระมหาพงศ์นรินทร์ จิตวิโส ประธานกลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถีพุทธ

และประธานโครงการประกวดโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ กิตติคุณ

วัดสุทัศนเทพวราราม

อ้างอิง ลิขิตวัดสุทัศนเทพวราราม ที่ กคพ. ๐๐๔/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๐

ตามลิขิตที่อ้างอิง ขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทรงทราบฝ่าละออง
ธุลีพระบาทว่า กลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถีพุทธ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จะจัดการประกวดโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ กิตติคุณ
หัวข้อ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน” ในโครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ “เยาวชนไทย
ทำดี ถวายในหลวง” ชิงโล่พระราชทาน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
บรมนาถบพิตร จำนวน ๙ โล่ ในวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๐ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
จังหวัดปทุมธานี ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว
พระราชทานพระราชานุญาต

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดทราบ

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(นายประยูร ผ่องแผ้ว)

รองราชเลขาธิการ ปฏิบัติราชการแทน

ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์

โทร. ๐๒ ๒๒๐๗๒๐๐ ต่อ ๓๓๐๓ โทรสาร ๐๒ ๒๒๐๗๔๘๖ เว็บไซต์ : www.ohm.go.th

สัปดาห์นียกกา

นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ อันเป็นจุดเริ่มต้นอย่างเป็นทางการของโครงการพัฒนาโครงการงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ “เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง” นี้ เป็นต้นมา โครงการนี้ก็ได้นำมาดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกปี จวบจนถึงปีที่ ๑๒ ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ผู้เป็นที่รักยิ่งประจวบคั่งพ้องของอาณาประชาราษฎร์ทั้งหลาย นับเป็นปีที่สองที่โครงการนี้ยังคงดำเนินไปในยามที่ไม่มีพ่อแห่งแผ่นดินพระองค์นี้อยู่ โครงการงานคุณธรรมฉบับนี้นับแสนที่ถือกำเนิดขึ้นมากว่า ๑๒ ปีนี้ จึงเปรียบเสมือนเป็นอนุสรณ์แห่งพระเกียรติคุณของในหลวงรัชกาลที่ ๙ เป็นอนุสรณ์ที่ไม่ใช่เพียงเปลือกนอกที่ต้องใช้วัตถุเงินทองมากมายสร้างขึ้น แต่เป็นอนุสรณ์ที่สร้างขึ้นด้วยหัวใจและเรี่ยวแรงกำลังของเยาวชนไทยได้ “ร่วมกัน ทำดี อย่างมีปัญญา” ด้วยความเพียรอันบริสุทธิ์ตามรอยพระยุคลบาท อันมุ่งหมายว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมเชิงรุกในโรงเรียนต่างๆ และจักได้เป็นทั้งความภาคภูมิใจและแรงบันดาลใจในการทำ ความดีที่สร้างสรรค์ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน” ให้แก่สังคมไทยได้สืบต่อไป

บัดนี้ พวกเราได้เข้าสู่แผ่นดินแห่งในหลวงรัชกาลที่ ๑๐ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานโล่รางวัลเกียรติยศ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน” โดยมีพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญพระปรมาภิไธย ภปร. แห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ มาสถิตไว้ที่โล่รางวัลเกียรติยศพระราชทาน “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน” ในปีที่ผ่านมาด้วย ยิ่งความปลาบปลื้มใจอันหาที่สุดไม่ได้แก่คณะกรรมการและผู้เข้าร่วมโครงการ ในพระมหากรุณาธิคุณยิ่งนี้อีกวาระหนึ่ง พวกเรา “เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง” จักยังคงสืบต่อกระบวนการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ เพื่อเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท ในหลวงรัชกาลที่ ๑๐ ที่ทรงมีพระราชปณิธานสืบสานงานอันเป็นมรดกธรรมของพระราชบิดา สืบไป

เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม ดำเนินการสืบต่อไปได้อย่างถูกต้องและมีคุณภาพ กลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถีพุทธ (กคพ.) จึงได้พัฒนาคู่มือโครงการงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติขึ้น ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๙ และมีมีการปรับปรุงมาตลอดกว่า ๑๒ ปีมาผ่านการทดลองใช้ในระดับปฏิบัติการของคณะครูและนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ ที่ได้รับการนิเทศติดตามพัฒนา ร่วมกันกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) และเครือข่ายความดีต่างๆ ในแต่ละปี ทำให้เกิดการตกผลึกองค์ความรู้จนสามารถพัฒนาเป็นคู่มือโครงการงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติฉบับนี้ขึ้น ซึ่งทางสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีความประสงค์จะจัดพิมพ์และแจกจ่ายไปยังโรงเรียนต่างๆ อันจักเป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เด็กและเยาวชนได้ทำความดีสืบสานศาสตร์พระราชา เป็นบุญมหา กุศลสืบต่อไปตราบนานเท่านาน จึงต้องขออนุโมทนาเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

อาตมภาพในฐานะผู้คิดค้นและริเริ่มกระบวนการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม และประธานโครงการ จึงขอ อนุโมทนาขอบพระคุณ ขอบคุณ ขอบใจ ทุกองค์กรหน่วยงานและบุคคลต่างๆ ในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พระอาจารย์ทุกรูป กรรมการและที่ปรึกษาโครงการและคณะทำงาน ตลอดจนท่านผู้บริหารครูอาจารย์นักเรียนและชาวบ้านใน ชุมชนทุกท่าน ที่มีส่วนสนับสนุนและเกี่ยวข้องกับโครงการงานคุณธรรมต่างๆ อันเป็นบุญมหา กุศลอย่างยอดเยี่ยมนี้

ด้วยคุณแห่งพระรัตนตรัยและอานิสงส์แห่งคุณความดีอันเป็นบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ทั้งปวงนี้ จงมารวมกันเป็น ตบะเดชะพลวปัจจัย นำพาให้ทุกคนทุกท่านได้ก้าวข้ามพ้นปัญหาอุปสรรคสิ่งเลวร้ายทั้งหลายไปสู่ความสำเร็จ ได้รับ ประโยชน์สุขทั้งต่อตนเองและครอบครัว มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานการศึกษาที่สูงยิ่งขึ้นไป และสำคัญที่สุด ขอให้มีความเจริญงอกงามในอัมมแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และในศาสนธรรมของตนๆ ยิ่งขึ้นสืบไปเทอญ

ขออนุโมทนาและเจริญพร

(พระมหากษัตริย์ ร.๑๐)

ประธานกลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถีพุทธ (กคพ.)

คำนำ

โครงการคุณธรรม เอลิมพระเกียรติ “เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง” เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่สร้างสรรค์ ที่นำศาสตร์ต่างๆ ทั้งด้านศาสตร์พระราชา เช่นหลักทรงงาน บวร ระเบิดจากข้างใน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์แห่งการส่งเสริมการทำดี มีจิตอาสา ศาสตร์ด้านการสร้างอุปนิสัยดีงาม เช่น การเรียนรู้ร่วมกัน การรับฟัง และ ศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์ ความเป็นเหตุ เป็นผล มาผสมกันได้อย่างลงตัว ซึ่งแต่ก่อนมาเราจะได้ยินเพียงโครงการวิทยาศาสตร์เท่านั้น

แต่เมื่ออดีตนักวิทยาศาสตร์ พระมหาพวงศันรินทร์ ฐิตวิโส ประธานกลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถิปุทธ (กคพ.) คิดมาบูรณาการออกแบบกิจกรรมเรียนรู้การทำความดี จึงได้ผลงานที่สร้างสรรค์เป็น โครงการคุณธรรม อย่างที่เราทราบกัน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ร่วมสนับสนุนให้นักเรียนในสังกัด ได้เรียนรู้ และลงมือทำมาอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลา ๑๒ ปี นับได้ว่ายาวนานมากทีเดียว

ที่ผ่านมาสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ. ได้รับรู้ถึงการร่วมแก้ปัญหาสังคม ทั้งปัญหาต่างๆ และซับซ้อนโดยวิถีคิดแนวทางที่นักเรียนค่อยๆ เรียนรู้ และร่วมมือกันจากการลงมือทำโครงการคุณธรรม ได้ฝึกฝนการทำงาน การทำดี อย่างมีปัญญา ดังที่เป็นคำขวัญของโครงการคุณธรรม ทำให้นักเรียนเติบโตทางความคิด รู้จักบริหารจัดการงาน รู้จักหาข้อมูลประกอบ วิเคราะห์หาทางแก้ปัญหาที่หลากหลายวิธี และรู้วิธีการที่จะเผชิญอุปสรรคทั้งอุปสรรคภายนอก อุปสรรคภายใน เกินกว่านักเรียนในวัยเดียวกันจะทำได้ ซึ่งเป็นที่นาชื่นชมอย่างยิ่ง

อีกทั้งโรงเรียนใดที่เห็นคุณค่ายิ่งของโครงการคุณธรรม ได้เรียนรู้กับโครงการคุณธรรม “ต้นฉบับ” ที่ผ่านการคิดอย่างรอบคอบ มีหลักทฤษฎีการเรียนรู้ของมนุษย์เป็นฐานรองรับ โดยโรงเรียนรับเอากิจกรรมโครงการคุณธรรม ไปเป็นการดำเนินการทุกห้องทั้งโรงเรียน ใช้เวลาดำเนินการอย่างค่อยๆ เข้าใจ โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นกัลยาณมิตร เป็นเวลาการทำโครงการคุณธรรมไม่น้อยกว่า ๒ เดือน ยิ่งเห็นความแตกต่างของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างเป็นระบบ เป็นการสร้างมนุษย์ที่รอบด้านทั้งทางหลักเหตุผล และการปฏิสัมพันธ์กับสังคม

การจัดทำ คู่มือ โครงการคุณธรรม เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง ฉบับนี้ จึงเป็นผลดีอย่างยิ่งที่จะได้จารึก และเผยแพร่หลักธรรม หลักการ ทฤษฎีการพัฒนามนุษย์ด้วยวิถีคิดอันเป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาขั้นแนวหน้านวัตกรรมหนึ่ง ที่เมื่อใครได้ศึกษา นำสู่การปฏิบัติจะสามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างที่พิสูจน์มาแล้วกว่า ๑๒ ปี

ท้ายที่สุดนี้สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงที่พระมหาพวงศันรินทร์ ฐิตวิโส ประธานกลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถิปุทธ (กคพ.) ได้เมตตาให้นักเรียน และครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาโดยตลอด

นางนิจวดี เจริญเกียรติบวร

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา

กันยายน ๒๕๖๐

โครงการคุณธรรม	๑
โครงการคุณธรรมคืออะไร?	๑
“ร่วมกัน ทำดี อย่างมีปัญญา”	๒
โครงการคุณธรรม : กระบวนการเรียนรู้ชีวิตอย่างเป็นวิทยาศาสตร์	๙
Flow Chart การทำโครงการคุณธรรม ทั้งระบบโรงเรียน	๙
๑๒ ขั้นตอนในการทำโครงการคุณธรรม	๙
ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างกลุ่ม	๑๐
ขั้นตอนที่ ๒ การเริ่มต้นคิดทำโครงการ	๑๐
ขั้นตอนที่ ๓ การสร้างความมีส่วนร่วม ผ่านการทำประชาพิจารณ์ และ ประชามติ	๑๓
ขั้นตอนที่ ๔ ตลาดนัดผังมโนทัศน์โครงการ	๑๔
ขั้นตอนที่ ๕ การสำรวจปัญหา-หาข้อมูลสถิติ	๑๕
ขั้นตอนที่ ๖ การปรับปรุงผังมโนทัศน์-จัดทำร่างโครงการ (Plan)	๑๗
การดำเนินการโครงการ ขั้นตอนที่ ๗, ๘, ๙ (Do Check Act)	๑๙
ขั้นตอนที่ ๑๐ การประชุมสรุปผล	๒๑
ขั้นตอนที่ ๑๑ การจัดทำสื่อนำเสนอโครงการ	๒๑
ขั้นตอนที่ ๑๒ ตลาดนัดโครงการคุณธรรม / มหกรรมความดี	๒๑
หลักเกณฑ์การประเมินโครงการ	๒๓
ภาคผนวก ก. จากกระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ สู่ โครงการคุณธรรม	๒๘
ภาคผนวก ข. โครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ	๓๑
โครงการสื่อคุณธรรม, โครงการวิทยุ-คุณธรรม, โครงการธุรกิจคุณธรรม	๓๑
โครงการการเมืองคุณธรรม, ศูนย์การเรียนรู้โครงการคุณธรรมฯ	๓๒
ภาพรวมการประกวดโครงการคุณธรรมระดับภูมิภาคและระดับประเทศ	๓๓
ไบสมัคร เข้าร่วมค่ายระดับภูมิภาค	๓๔
ตัวอย่าง ปฏิทินการประกวดคัดเลือกโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ	๓๕
ภาคผนวก ค. เอกสารและสื่อนำเสนอโครงการ	๓๖
ตัวอย่าง สรุปย่อโครงการใน ๑ หน้ากระดาษ	๓๙
ตัวอย่าง ผังสรุปมโนทัศน์ฯ แบบตารางวิเคราะห์คำถาม ๕ ข้อ	๔๐
ภาคผนวก ง. ตัวอย่างใบงานคำถาม ๕ ข้อ และสรุปผังมโนทัศน์ฯ	๔๑
ตัวอย่างใบงาน ร่างโครงการคุณธรรม ขั้นต้น	๔๓
ภาคผนวก จ. ตัวอย่าง ปฏิทินงาน ภายในโรงเรียน	๔๕
ภาคผนวก ฉ. โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติฯ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน”	๔๖
ภาคผนวก ช. การพัฒนาโครงการคุณธรรมทั้งระบบโรงเรียนอย่างยั่งยืน	๕๒
และการยกย่องเกียรติคุณ ระบบใหม่	
คณะที่ปรึกษาและคณะกรรมการกลาง โครงการ	๕๔

โครงการคุณธรรม (Moral Project) คืออะไร?

โครงการคุณธรรม หรือ โครงการความดี เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำความดีมีคุณธรรมแบบเชิงรุก (Active Learning) โดยให้ผู้เรียนที่เป็นเด็กและเยาวชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมการเรียนรู้เอง ผ่านเทคนิควิธีการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) โดยประเด็นที่เลือกทำโครงการนั้นเกิดขึ้นมาจากความสนใจและความคิดริเริ่มของผู้เรียนเอง ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข (problem based) หรือเป็นกิจกรรมดี ๆ ที่ต้องการทำ (activity based) โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มที่ลงมือปฏิบัติงานจริง ด้วยความพากเพียรพยายามอย่างจดจ่อต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร (ต้องทำงานจริงไม่น้อยกว่า ๒ เดือน) ในลักษณะวิจัยปฏิบัติการ (action research) นำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้านความเสื่อมทรามทางศีลธรรม และส่งเสริมการบ่มเพาะความดีมีคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ รวมทั้งการขยายความมีส่วนร่วมไปสู่บุคคลต่างๆ ในสถานศึกษาและชุมชนของตนเองหรือชุมชนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

โดยสรุป โครงการคุณธรรม คือ กระบวนการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ให้ผู้เรียนได้รวมกลุ่มกันคิดลงมือทำและเรียนรู้ด้วยตนเองตั้งแต่เริ่มต้น ในการแก้ปัญหาและทำความดีต่างๆ ในชีวิตจริงของผู้เรียนเอง (problem/situation based หรือ activity based learning) โดยเน้นที่กระบวนการกลุ่มที่ลงมือทำจริง ทำไปเรียนรู้ไป เมื่อทำเสร็จแล้วต้องมีการถอดบทเรียนสรุปผล และนำเสนอสู่สาธารณะ (เด็กคิด เด็กทำ เด็กนำเสนอ)

โครงการคุณธรรม จึงมีความแตกต่างจากกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยทั่วไปคือ ผู้เรียนต้องรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการตั้งแต่เริ่มต้น คิดริเริ่มเอง-ทำเอง มีที่มาที่ไปของแนวคิดในการทำโครงการที่ชัดเจน (ไม่ใช่คิดทำอะไรขึ้นมาลอยๆ หรือ ทำตามคำสั่ง) เน้นกระบวนการกลุ่มเรียนรู้ให้เกิดการลงมือทำและเรียนรู้ไปด้วยกันตลอดสายไม่แยกส่วน

ดังนั้น โครงการคุณธรรมจึงเน้นความสำคัญของทักษะการเรียนรู้ต่างๆ ของผู้เรียน ตั้งแต่ ทักษะการสังเกต การสำรวจ การสัมภาษณ์ กระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดประเมินค่า คิดสร้างสรรค์ คิดนำเสนอ กระบวนการติดตามประเมินผล การถอดบทเรียน ตลอดจนทักษะการสื่อสารและนำเสนออย่างมีพลัง และที่สำคัญสำหรับโครงการที่ทำต่อเนื่องหลายปี คือ กระบวนการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ให้ยังรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการที่พร้อมจะสานต่อ ต่อ ยอด ปรับปรุง เพิ่มเติม ขยายผล ต่อไป จึงสามารถสรุปเป็นแก่นการเรียนรู้โครงการคุณธรรมว่า “ร่วมกัน ทำดี อย่างมีปัญญา”

ร่วมกัน ทำดี อย่างมีปัญญา

ร่วมกัน

อย่าปล่อยให้ความดีโดดเดี่ยว

กระบวนการเรียนรู้ที่ดีและสมบูรณ์ของโครงการคุณธรรมนั้น จะต้องเริ่มต้นจากการสร้างความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันก่อน อันเป็นปัจจัยต้นเริ่มที่สำคัญที่สุด จึงต้องออกแบบและจัดวางเงื่อนไขให้เกิดการรวมกลุ่มกันของผู้เรียน (ผู้รับผิดชอบโครงการ สมาชิก และที่ปรึกษา) โดยมีองค์ประกอบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในกลุ่ม ให้สามารถดึง**ด้านบวก**ของแต่ละคนออกมาหากันให้ได้มากที่สุด **อิทธิพลกลุ่ม**เพื่อนมีความสำคัญมากที่จะทำให้เกิดค่านิยมและแรงจูงใจในการคิดดีและทำความดีร่วมกันต่อไป **พลังกลุ่ม**เพื่อนยังทำให้สามารถทำงานที่ใหญ่และยากได้ สามารถฟันฝ่าอุปสรรค และมีกำลังใจให้ก้าวข้ามความท้อถอยไปสู่ความสำเร็จได้ นอกจากนี้ **กระบวนการกลุ่มเรียนรู้** อย่างเช่น การถอดบทเรียนร่วมกันภายหลังการทำงาน ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายมุมมอง เกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วและรอบด้านมากขึ้น และที่สำคัญที่สุด คือ**บทบาทของที่ปรึกษา**ในการ **โค้ชชิ่ง** ซึ่งจะทำให้เกิดกระบวนการกลุ่มเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้น กระตุ้นจิตสำนึก ชี้ชวนให้สังเกต สร้างความตระหนัก-แรงบันดาลใจ บริหารจัดการให้อิทธิพลกลุ่มไปในทิศทางบวก หลอมรวมพลังกลุ่มให้เข้มแข็งสามัคคี เยียวยาปัญหาทางจิตวิทยาเมื่อเผชิญอุปสรรคความยากลำบากจนท้อถอย หรือเมื่อเผชิญปัญหาความขัดแย้งกันเองในกลุ่ม หรือเมื่อเกิดภาวะล้มเหลวไม่สำเร็จตามแผน หรือเมื่อยึดติดการแข่งขันจนหลงไปกับโลกธรรม ๘

ทำดี

อย่าเพียงแค่อคิดและพูด แต่ต้องลงมือทำ ทำไปเรียนรู้ไป

การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ผ่านๆ มา มักจะเน้นไปที่ความรู้หรือความจำ เกี่ยวกับชื่อและความหมายของหลักธรรม/คุณธรรม/จริยธรรม หรือหากปฏิบัติก็เป็นการปฏิบัติตามคำสั่ง ที่ไม่ได้เกิดจากคุณธรรมภายในของผู้เรียนเองจริงๆ เมื่อไม่มีอำนาจสั่งบังคับ หรือเยื่อล่อรางวัลต่างๆ ผู้เรียนก็ไม่ทำ อีกประการหนึ่ง โรงเรียนโดยทั่วไปเข้าใจการเรียนรู้โครงการไปอย่างเคยชินแบบผิดๆ คือต้องทำเล่มรายงานหรือบอร์ดโครงการก่อนถึงเป็นโครงการ จึงเป็นการทำเอกสารขึ้นมาเสนอ แต่ไม่ค่อยได้ลงมือทำจริงๆ จังๆ นั่น ซึ่งเป็นความเข้าใจและความเคยชินที่ผิดอย่างยิ่ง

โครงการคุณธรรม จึงเน้นการ**ลงมือทำจริงๆ ทำไปเรียนรู้ไป (Learning by doing) ทำออกมาจากใจ** (ทำออกมาจากคุณธรรมหรือความดีภายในใจ) **ทำอย่างต่อเนื่อง**

แต่ก่อนจะ**ทำดี**นั้น ผู้เรียนต้อง**คิดดี**ก่อน และก่อนที่จะ**คิดดี**นั้น ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดภาวะ **รักดี**หรือ**ใฝ่ดี** ให้ได้ก่อน ครูที่ปรึกษาจึงจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและแรงบันดาลใจดีๆ ที่จะลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหา ทำสิ่งดี ให้เกิดขึ้น ผ่านการคู่มือ การดูงาน การเผชิญประสบการณ์จริง การจัดค่ายอบรม ฯลฯ

รักดี/ใฝ่ดี → คิดดี → ทำดี

ร่วมกัน ทำดี อย่างมีปัญญา

อย่างมีปัญญา

สัมมาทิฐิต่อปัญหา เห็นปัญหาเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา

คนโดยทั่วไป มักมีทัศนคติทางลบต่อปัญหา บ้างว่าทำให้เครียด บ้างทะเลาะกันหาคนผิด บ้างก็ซิมเศร้าหรือเบื่อหน่าย บ้างก็ยอมจำนนจนปัญญา บ้างก็เคยชินไม่รู้สึกรว่ามีปัญหาอะไร บ้างก็ไม่อยากรับผิดชอบ บ้างก็หนีปัญหาซุกไว้ใต้พรม ฯลฯ ซึ่งอาการเหล่านี้แสดงออกถึงว่าบุคคลนั้น มี **มิจฉาทิฐิต่อปัญหา** โครงการคุณธรรม จึงเป็นวิธีการปรับทัศนคติให้มองปัญหาในทางบวก ว่า ปัญหาที่มีไว้เรียนรู้ มีไว้ให้สืบสาวหาสาเหตุ มีไว้ให้เกิดความตระหนัก เป็นแรงขับเคลื่อนให้ลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลง เป็นความท้าทายให้หาวิธีมาแก้ไข เป็นจุดเปลี่ยนไปสู่แรงบันดาลใจให้ริเริ่มทำอะไร ให้ดีขึ้น ปัญหาทำให้เกิดการพัฒนาไปสู่ปัญญา หากเกิดภาวะเช่นนี้เมื่อไร เรียกว่าบุคคลนั้น มี **สัมมาทิฐิต่อปัญหา**

โครงการคุณธรรมเน้นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ มากกว่าแค่การทำงานให้เสร็จตามแผน แม้งานไม่สำเร็จก็เกิดการเรียนรู้ทางปัญญาได้ การได้ขงซึ่งครูที่ปรึกษาจึงสำคัญมาก ที่มีกฎเหล็กว่า “**หลีกเลี่ยงการบอกรังแกให้ทำ มาเป็นการกระตุ้นให้เด็กคิดและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง**” ครูที่ปรึกษาจึงจำเป็นต้องออกแบบให้ **กระบวนการทางปัญญา** เกิดขึ้นตลอดสาย ตั้งแต่เริ่มต้นชี้ชวนให้เด็กคิด-สังเกต สำรวจสภาพปัญหา ระดมความคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหาตระหนักรู้ในสถานการณ์หรือสภาพปัญหาและสืบสาวถึงสาเหตุ ปัญหาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพิ่มเติม การรวบรวมประมวลข้อมูล ปัญญาคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ ปัญญาคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การทำความเข้าใจชัดและเป็นระบบ การคิดวางแผนงาน การร่างโครงการ ปัญญาการปรับประยุกต์จากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ปัญญาการติดตามดำเนินงานปรับปรุงงาน ปัญญาการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปัญญาการประเมินผลสรุปผล และปัญญาการนำเสนอ ตลอดจนสติปัญญาที่จะเท่าทันและสามารถวางใจต่อโลกธรรมทั้ง ๘ ที่มาถูกต้องสัมผัสใจได้อย่างฉลาดและเป็นกุศลได้ในที่สุด โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่การประกวดต่างๆ

โครงการคุณธรรม : กระบวนการเรียนรู้ชีวิตอย่างเป็นวิทยาศาสตร์

โครงการคุณธรรมนั้น เน้นการนำปัญหาในชีวิตจริงมาเรียนรู้ผ่านการทำโครงการอันจะเป็นการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตด้วยวิธีคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ หรือ ด้วยกระบวนการทางปัญญา อันพอจะสรุปได้เป็นลำดับขั้นดังนี้

๑) การสังเกต

เห็นปัญหาหรือประเด็นต่างๆ ในชีวิตจริง ที่แม้คนส่วนใหญ่รู้สึกชินชา มองข้าม หรือปล่อยผ่านไป แต่จะมีบางคนที่ถูกคิด สังเกตเห็นและรู้สึกว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างมีนัยสำคัญ จนถึงระดับที่อยากจะเข้าไปแก้ไข เปลี่ยนแปลง ทำให้ดีขึ้น ฯลฯ จึงนำมาปรึกษาหารือในกลุ่ม หรือปรึกษากับที่ปรึกษาว่าจะหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นเริ่มต้นทำโครงการ การสังเกตแล้วถูกคิดอย่างมีนัยสำคัญ(เรียกเป็นสำนวนว่า “ต่อมเอ๊ะ”)* ที่นำไปสู่การคิดที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขทำให้ดีขึ้นนี้ จึงเป็น จุดเริ่มต้นที่สำคัญของทุกโครงการ และเป็นภาวะที่ครูที่ปรึกษาโครงการต้องกระตุ้นให้เกิดที่ตัวผู้เรียนเองตั้งแต่ต้นเริ่ม อันจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ ในตัวผู้เรียนเองอย่างแท้จริง

**โดยทั่วไป ต่อมเอ๊ะ หรือ ภาวะสังเกตแล้วถูกคิดอย่างมีนัยสำคัญนี้ จะไม่เกิดขึ้นเองง่ายๆ แต่มักเกิดจากการสร้างเงื่อนไขของครูที่ปรึกษาหรือวิทยากร ที่ชี้ชวนให้ผู้เรียนเกิดการทบทวนทุนประสบการณ์ จนเกิดภาวะถูกคิดแล้วสังเกตอย่างตั้งใจ ครูที่ปรึกษาอาจเปิดประเด็นชวนพูดคุยปัญหาต่างๆ ในห้องเรียน/โรงเรียน แล้วให้ผู้เรียนได้ร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น หรือกำหนดเงื่อนไขให้ย้อนกลับไปสังเกตปัญหานั้นๆ อย่างจริงจังในระยะเวลาที่กำหนด หรือผ่านการพาไปทัศนศึกษาแล้วกำหนดเงื่อนไขให้สังเกตบางอย่าง หรือฉายสื่อให้ดูแล้วตั้งประเด็นคำถามให้หาคำตอบจากสื่อ ฯลฯ*

๒) การสร้างกลุ่มเรียนรู้

เป็นการใช้อิทธิพลกลุ่มเพื่อนซึ่งมีพลังมากที่สุดต่อผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยเด็กและเยาวชน มากกระตุ้นสร้างค่านิยม “รักดีทำดีร่วมกัน” ตามหลักคิดที่ว่า “ไม่ปล่อยให้ความดีโดดเดี่ยว” โดยเริ่มต้นกำหนดให้มีแกนนำนักเรียน ๘-๑๐ คน* เป็น ผู้รับผิดชอบโครงการ ทำหน้าที่ระดมความคิดเพื่อริเริ่มทำโครงการคุณธรรม จากนั้นกำหนดให้พวกเขาต้องแสวงหากัลยาณมิตรเพิ่มเติม โดยนิมนต์พระอาจารย์/ครูสอนศาสนา เชิญผู้บริหารและคุณครูมาเป็นที่ปรึกษาโครงการ ทั้งนี้ หากผู้รับผิดชอบโครงการที่มารวมกลุ่มกันรู้จักมักคุ้นกันอยู่แล้ว มีความสัมพันธ์ที่ดี สมัคใจที่มารวมกลุ่มกันเอง จักเป็นต้นทุนความสามัคคีของกลุ่มที่จะทำให้เกิดพลังกลุ่มที่เข้มแข็งต่อไป หากที่ปรึกษาสามารถจัดวางเงื่อนไขให้ทุกคนดึงด้านบวกออกมาหากัน ใค้ขซึ่งทางจิตวิทยาให้เกิดความตระหนักและแรงบันดาลใจในการทำความร่วมมือกันด้วยความเต็มใจ จักก่อเกิดเป็น **กระบวนการกลุ่มกัลยาณมิตร** ที่สามารถกำหนดอนาคตแห่งความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง

**ในกรณี ที่นำไปใช้ในระดับห้องเรียน การกำหนดจำนวนคนในกลุ่ม เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องคำนึงถึงบริบทและศักยภาพของนักเรียนในห้องนั้นๆ ด้วย อาจปรับลดหรือเพิ่มจำนวนผู้รับผิดชอบโครงการก็ได้ โดยต้องคำนึงถึงปริมาณงาน ปริมาณคน ศักยภาพของแต่ละคน ขอบเขตระยะเวลาและพื้นที่การทำงาน ในกรณีที่มีจำนวนผู้เรียนน้อย หรือศักยภาพน้อย อาจรวมกลุ่มกันเพียง ๒-๕ คนทำโครงการขนาดเล็กก็ได้ ในทางตรงข้าม บางโครงการเป็นโครงการยอดนิยม มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ก็ให้จัดแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ ผู้รับผิดชอบโครงการ สมาชิกโครงการ ระดับแกนนำ และสมาชิกทั่วไปที่ไม่จำกัดจำนวน อย่างนี้ก็ได้*

๓) การระดมความคิดและตัดสินใจของกลุ่ม

เมื่อผู้เรียนได้สังเกตเห็นปัญหาหรือประเด็นที่น่าสนใจ แล้วนำเสนอเข้าสู่กระบวนการกลุ่มเพื่อตัดสินใจเลือกเป็น “ประเด็นความดี” ที่จะนำมาทำเป็นโครงการ เป็นขั้นตอนของการระดมความคิดที่หลากหลายของกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนปรึกษาหารือเพื่อการตัดสินใจเลือก ซึ่งต้องอาศัยทักษะการตั้งสมมติฐาน การคาดการณ์ การใช้เหตุผลในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทักษะการฟัง การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ตลอดจนการยอมรับการตัดสินใจของเสียงส่วนใหญ่ของกลุ่ม อันเป็นทักษะที่สำคัญของกระบวนการประชาธิปไตยด้วย

ประเด็นความดี ที่นำมาใช้ริเริ่มทำเป็นโครงการคุณธรรมนั้น มักแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ “ปัญหาที่อยากแก้” และ “สิ่งดีที่อยากทำ”

หากผู้เรียนเริ่มต้นสนใจและคิดริเริ่มจาก “ปัญหาที่อยากแก้” (Problem based / Situation based) โดยทั่วไปเมื่อระดมความคิดจนตกผลึกได้ชัดเจนในปัญหาแล้วจะสามารถเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์-สังเคราะห์ ในขั้นตอนต่อไปได้อย่างดีและมีความสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผลกันตลอดสาย แต่ถ้าหากผู้เรียนเริ่มต้นเสนอ “สิ่งดีที่อยากทำ” (Activity based) ขึ้นมาก่อน มักจะพบว่าผู้เรียนคิดขึ้นมาลอยๆ ไม่มีที่มาที่ไปทางความคิดที่ชัดเจน ครูที่ปรึกษาโครงการจำเป็นต้องทำการโค้ชซึ่ง (ถาม-ตอบ กระตุ้นให้คิด ชี้ให้เห็นสิ่งที่สังเกต สืบสาวสอบสวน สืบสวน ค้นคว้าเพิ่มเติม) เพื่อให้ผู้เรียนย้อนคิดกลับไปว่า ประเด็นความดีนั้นๆ ทำให้อะไรดีขึ้นหรือไม่? แก้ปัญหาอะไรหรือไม่? มีคุณค่าแท้ที่ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายหรือพื้นที่เป้าหมายหรือไม่อย่างไร? เพื่อให้โจทย์ “ปัญหาทางวิจัย” หรือ “ประเด็นโครงการ” ชัดเจนนั่นเอง มิฉะนั้นแล้ว หากไม่มีการกระตุ้นให้ย้อนคิดจนชัดเจนในประเด็น ก็มักจะกลายเป็นโครงการที่ไม่ค่อยดี ทำนองว่าเป็น “ความดีที่โลกไม่ต้องการ”

๔) กระบวนการคิดวิเคราะห์-สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ

นำประเด็นที่เลือกทำโครงการมาพิจารณาเพื่อระบุ “ปัญหา” ให้ชัดเจน คิดวิเคราะห์หา “สาเหตุ” ทั้งที่เป็นปัจจัยภายใน-ปัจจัยภายนอก จากนั้นจึงคิดสังเคราะห์ “เป้าหมาย และ ทางแก้” ที่สามารถเชื่อมโยงกับ “ปัญหา-สาเหตุ” ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลสอดคล้องกัน จากนั้นจึงพิจารณาร่วมกันว่า คุณธรรมหรือความดีอันใด ที่เป็นเป้าหมายสำคัญของการทำโครงการนี้ จึงต้องอ้างอิง “หลักธรรมและคำสอน” ใดๆ ที่สามารถเอามาใช้สื่อสาร นำมาใช้เป็นหลักในการทำงาน โครงการนั้นๆ อย่างสอดคล้องเหมาะสม โดยเครื่องมือกระบวนการคิดที่ใช้ในขั้นตอนนี้คือ **ใบงานคำถาม ๕ ข้อ** (พัฒนามาจากทักษะกระบวนการคิด ตามทฤษฎีของ **อริยสัจ ๔** ดู ภาคผนวก ง.) ซึ่งในขั้นตอนนี้ ถือเป็นเพียงการตั้งสมมติฐาน **๔ มิติ** (ปัญหา-สาเหตุ-เป้าหมาย-ทางแก้) ที่สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้เรื่อยๆ เมื่อลงมือทำในขั้นตอนหลังจากนี้ไป

๕) การสำรวจ

เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากที่จะกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการในอนาคตได้ ซึ่งต้องใช้ทักษะการสังเกต สำรวจ สัมภาษณ์ การคิดประเมินค่า การบันทึกข้อมูล การค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลสถิติต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุ ที่เป็นความจริง ในสถานการณ์จริงๆ ไม่ใช่เพียงการตั้งสมมติฐานอย่างที่ผ่านมา ซึ่งจะทำให้มองเห็น “ปัญหา-สาเหตุ” ได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์และตรงกับความจริงมากที่สุด อันจะนำไปสู่การปรับปรุงเป้าหมายและการวางแผนการทำงานให้สอดคล้อง รัดกุม และสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบโจทย์ได้ตรงประเด็นมากขึ้น

๖) ลงมือทำ ไปพร้อมกับเรียนรู้

นำแผนการทำงานที่วางไว้มาลงมือทำจริง ทำไปเรียนรู้ไป ลงมือปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ มีการติดตามและเก็บบันทึกข้อมูล การนำทักษะการทบทวนหรือถอดบทเรียนหลังการทำงาน (AAR - After Action Review) มาใช้ภายหลังการดำเนินการแต่ละกิจกรรม จึงเป็นกระบวนการกลุ่มที่สำคัญของขั้นตอนนี้ โดยการทำตามแผนงานนั้นควรเป็นไปอย่างยืดหยุ่น มุ่งมั่นทุ่มเทแต่ไม่ยึดติดมากเกินไป เรียนรู้อย่างตื่นตัวเท่าทันพร้อมปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแม้มีข้อจำกัดมากมายก็ตาม เมื่อมีปัญหาอุปสรรคระหว่างการทำงานก็ให้มองหาที่จะเรียนรู้มากกว่าการหาคนผิดหรือโทษกัน

ในช่วงแรกๆ ของแต่ละโครงการมักจะมีปัญหาอุปสรรคการทำงานโดยเฉพาะเรื่องการแข่งขัน-บทบาทหน้าที่ของคนทำงานที่ไม่ลงตัว การไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิก ฯลฯ ซึ่งเป็นช่วงของการเรียนรู้ที่สำคัญของขั้นตอนนี้ หากมีความผิดพลาดล้มเหลวไม่เป็นไปตามแผนงาน หากครูที่ปรึกษาเข้าใจ จักสามารถพลิกสถานการณ์ใช้เป็นโอกาสทองที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ช่วงของ “ความไม่สำเร็จ” ในการทำงานจริงของทุกโครงการแล้ว ฝ่าฟันแก้ไขสถานการณ์ไปด้วยกันทั้งกลุ่มได้อย่างไร หากครูที่ปรึกษาสามารถสร้างบรรยากาศ “ร่วมสุข ร่วมทุกข์” ฝ่าฟันไปด้วยกันได้ดี จักบ่มเพาะให้เกิดความสามัคคีความเป็น ‘ดริมทีม’ ได้อย่างหยิ่งรักลึกและแข็งแรง สมกับประโยคที่ว่า

“ช่วงเวลาที่ยิ่งงามที่สุดของทุกโครงการ คือ ช่วงของความไม่สำเร็จ”

การลงมือทำโครงการในขั้นตอนที่ ๕ นี้ หากเป็นโครงการเริ่มต้นทำใหม่ควรมีเวลาไม่น้อยกว่า ๒ เดือน เพื่อแบ่งช่วงการลงมือทำเป็น ๒ ช่วง โดยมีการประชุมกลุ่มเพื่อทบทวนการทำงาน คั่นกลาง ซึ่งมีลักษณะการทำงานที่สอดคล้องกับหลักการ PDCA กล่าวคือ

ขั้นตอนที่ ๑ - ๔ นี้ ถือว่าเป็นขั้นการริเริ่มวางแผนงานการทำโครงการ (Plan)

ขั้นตอนที่ ๕

- การลงมือทำงานช่วง ๑ เดือนแรก (Do)*
- การประชุมกลุ่มเพื่อทบทวนการทำงานช่วง ๑ เดือนแรก (Check)
- การลงมือทำงานช่วง เดือนที่ ๒ (Act)*

*ระยะเวลาการลงมือทำงานในช่วงแรก Do และช่วงหลัง Act สามารถปรับเพิ่มหรือลดได้ตามความเหมาะสม แต่ในกรณีที่ปรับลด หากการทำงานมีเวลาน้อยเกินไปจะบั่นทอนให้การเรียนรู้ได้ผลลดลง หรือได้เพียงผิวเผินเท่านั้น

๗) ประมวลผล-สรุปผล

นอกจากการเก็บข้อมูลประเมินผลในระหว่างการทำงาน เพื่อให้มีท่าที ‘ทำงานไปด้วยเรียนรู้ไปด้วย’ แล้ว เมื่อทำงานสำเร็จตามแผนงานทั้งหมดแล้ว ก็จำเป็นต้องมีการประเมินผลสรุปผลการทำงานว่า สามารถบรรลุตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด และที่สำคัญที่สุดและเป็นเอกลักษณ์ของโครงการคุณธรรม คือ การประเมินตนเองของผู้รับผิดชอบโครงการ และกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมต่างๆ ในโครงการ ว่ามีพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงด้าน พฤติกรรม คุณธรรม และปัญญา อย่างไรบ้าง การย้อนพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และการต่อยอดขยายผล ในระยะต่อไป

๘) นำเสนอ สื่อสาร

การสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลเรื่องราวการทำโครงการ - ผลของการทำโครงการ ออกสู่สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการสื่อสารความดี บอกต่อองค์ความรู้ในการแก้ปัญหาต่างๆ เผยแพร่วิธีการในการทำความดี อันจะเป็นการเสริมสร้างค่านิยมการทำความดี สร้างแรงบันดาลใจในการทำความดีให้กับผู้อื่นต่อไป และเป็นการสืบต่อความดีต่อไปได้ไม่สิ้นสุด การนำเสนอสื่อสารขั้นต้นในระดับโรงเรียน ควรทำให้ง่าย สะดวกประหยัดต่อผู้เรียน โดยกำหนดให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอผ่านสื่อและวิธีการที่หลากหลาย แต่ไม่ยุ่งยากสิ้นเปลือง (ในขั้นต้นระดับโรงเรียน ไม่ควรกำหนดให้ต้องทำรูปเล่มรายงาน ๕ บทโดยไม่จำเป็น หากได้รับเลือกเป็นตัวแทนของโรงเรียนไปนำเสนอในระดับที่สูงขึ้น ค่อยพิจารณาทำรูปเล่ม ๕ บทในภายหลังก็ได้) ครูที่ปรึกษาอาจออกแบบเป็นใบงานให้นักเรียนกรอกเพื่อความสะดวกรวดเร็วและประหยัด

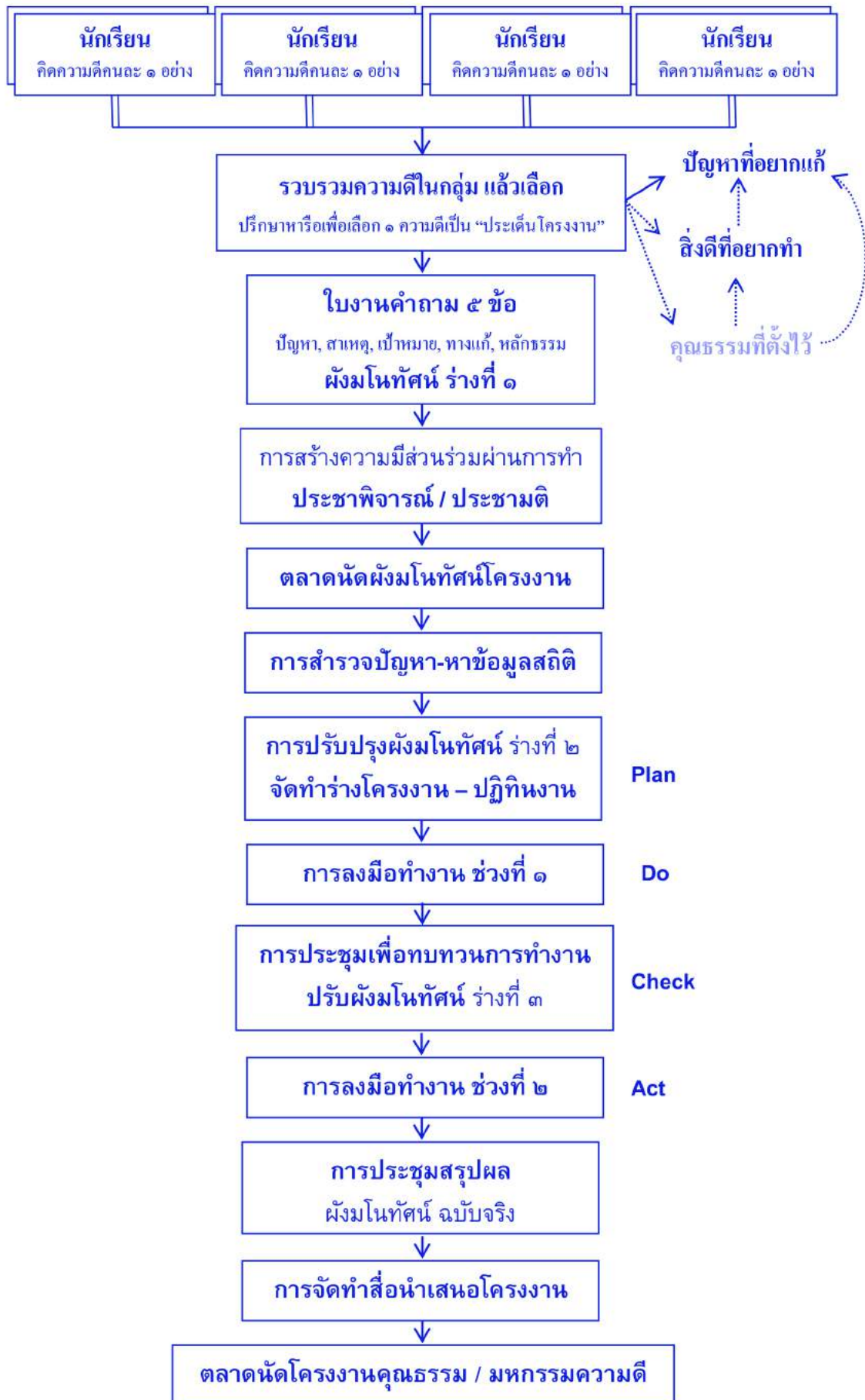
๙) การสืบต่อจากรุ่นสู่รุ่น

โครงการคุณธรรมที่มีคุณภาพ ประสบความสำเร็จอย่างสูง เป็นแบบอย่างที่ดี มักจะมีปัญหาว่า เมื่อรุ่นที่ทำโครงการนั้นๆ จบการศึกษาไปแล้ว คุณภาพหรือความเอาใจใส่จริงจังในการทำโครงการของรุ่นน้องจะลดต่ำลง ทั้งนี้เพราะขาดการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และส่งต่อ “ความรู้สึกเป็นเจ้าของ” ไปหารุ่นน้อง ซึ่งครูที่ปรึกษาและรุ่นพี่โครงการ ควรค่อยๆ ดึงให้รุ่นน้องหน้าใหม่ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างค่อยเป็นค่อยไปในบรรยากาศของความรักความอบอุ่นอย่างจริงจัง ร่วมสุขร่วมทุกข์ไปด้วยกัน ภายหลังจากทำกิจกรรมแต่ละครั้ง ควรเปิดโอกาสให้รุ่นน้องได้แสดงความคิดเห็นผ่านกระบวนการทบทวนการทำงาน AAR (After Action Review) หรือใช้เทคนิคกระบวนการคิดแบบวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง (SWOT) แล้วควรให้รุ่นน้องได้มีส่วนคิดเห็นเสนอแนะให้ ปรับปรุง/เพิ่มเติม แผนงานการทำกิจกรรมในครั้งต่อไป ซึ่งจะทำให้รุ่นน้องๆ ค่อยๆ ก่อร่าง “ความรู้สึกเป็นเจ้าของ” ได้อย่างหยิ่งรักลึกและแข็งแรง จนสามารถสืบต่อและต่อยอดโครงการเดิม เพื่อสืบสานและสร้างสรรค์ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน” ได้อย่างกว้างขวางและเป็นที่ยอมรับกันต่อไป

โครงการคุณธรรมที่มีขั้นตอนการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ ได้ถูกออกแบบมาเพื่อให้ตอบโจทย์ คำท้าทายที่ว่าเด็กไทยไม่ใฝ่ดี ใฝ่ต่ำทำชั่วมีว่พิเศษพยา ละอายการทำดี ทำงานเป็นทีมไม่เป็น คิดวิเคราะห์ไม่ได้ งานหนักไม่เอางานเบาไม่สู้ โดยการสร้างเงื่อนไขให้เขาใช้ปัญหาจริงที่ต้องเผชิญอยู่ทุกวัน ไม่ว่าจะในโรงเรียนหรือในครอบครัวในชุมชน นำมาตรวจสอบ วิเคราะห์ วางแผน แสวงหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ซึ่งไม่เพียงเข้าใจปัญหานั้นแล้วเท่านั้น นี่ยังเป็นโอกาสให้เด็กๆ ได้เชื่อมโยงสู่ตนเอง เพราะคุณสมบัติของโครงการคุณธรรมนั้น พิเศษตรงที่เป็นเรื่องในชีวิตจริง เป็นประเด็นปัญหาจริงๆ ในชีวิต ซึ่งทุกคนมีส่วนร่วม เกี่ยวข้อง สัมพันธ์อยู่ด้วยกันนั่นเอง แต่อาจไม่รู้ตัวก็ได้ ดังนั้น ด้วยกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จึงพบทางออกของปัญหาด้วยปัญญา

Flow Chart การทำโครงการคุณธรรม ทั้งระบบโรงเรียน

๑๒ ขั้นตอน การทำโครงการคุณธรรม ในโรงเรียน

- ๑) การสร้างกลุ่ม (รายชื่อผู้รับผิดชอบโครงการ ที่ยังไม่มีตำแหน่งใดๆ)
- ๒) เริ่มต้นคิดทำโครงการ (ใบงานคำถาม ๕ ข้อ, ผังมโนทัศน์ร่างที่ ๑)
- ๓) การสร้างมีส่วนร่วม (ใบงานประชาพิจารณ์/ประชามติ)
- ๔) ตลาดนัดผังมโนทัศน์โครงการ (บันทึกประสบการณ์การเรียนรู้)
- ๕) การสำรวจปัญหา-หาข้อมูลสถิติ (ใบงานการสำรวจปัญหา-หาข้อมูลสถิติ)
- ๖) การปรับปรุงผังมโนทัศน์-จัดทำร่างโครงการ (ร่างโครงการ, ผังมโนทัศน์ร่างที่ ๒ Plan)
- ๗) การลงมือทำงาน ช่วงที่ ๑ (ใบงานความก้าวหน้าประจำสัปดาห์ Do)
- ๘) การประชุมเพื่อทบทวนการทำงานช่วงที่ ๑ (ผังมโนทัศน์ร่างที่ ๓ Check)
- ๙) การลงมือทำงาน ช่วงที่ ๒ (ใบงานความก้าวหน้าประจำสัปดาห์ Act)
- ๑๐) การประชุมสรุปผล (ใบงานสรุปผลความก้าวหน้าโครงการ และผังมโนทัศน์ ฉบับจริง)
- ๑๑) การจัดทำสื่อนำเสนอโครงการ (เอกสารและบอร์ดนำเสนอโครงการ)
- ๑๒) ตลาดนัดโครงการคุณธรรม / มหกรรมความดี (บันทึกประสบการณ์การเรียนรู้)

ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างกลุ่ม

- ให้นักเรียนรวมกลุ่มกัน กลุ่มละ ๘ – ๑๐ คน เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ
- **ที่ปรึกษา** ๓ ท่าน (พระสงฆ์/ครูสอนศาสนา, ครู, ผู้บริหาร)
- นักเรียนที่เหลือในห้องเป็นสมาชิกโครงการ

ใบงาน : รายชื่อผู้รับผิดชอบโครงการ

ใบงานที่ใช้ เป็นเพียงบันทึกรายชื่อทุกคนในกลุ่ม โดยที่ยังไม่ต้องมีการแบ่งตำแหน่งหน้าที่ในกลุ่มในขั้นตอนแรกนี้ ตำแหน่งสำคัญ ๓ ตำแหน่ง คือ หัวหน้า, รองหัวหน้า, เลขานุการ ควรให้กลุ่มได้เลือกหลังจากผ่านการทำงานในขั้นตอนที่ ๔ ไปแล้ว ผ่านกิจกรรมที่ให้เพื่อนเลือกจากคุณสมบัติที่เหมาะสม เช่น กิจกรรมโหวดเพื่อนในดวงใจ ส่วนตำแหน่งอื่นๆ นั้นให้นักเรียนปรึกษาหารือกันว่าควรจะมีตำแหน่งอะไรบ้าง ใครควรเป็นตำแหน่งใด เพื่อฝึกทักษะการแบ่งงานกลุ่ม และเมื่อทำงานไปสักระยะหนึ่งแล้ว อย่างเช่นในขั้นตอนที่ ๘ อาจมีการประชุมกลุ่มเพื่อทบทวนบทบาทหน้าที่แล้วปรับตำแหน่งกันใหม่ก็ได้

หมายเหตุ

*หากนักเรียนที่รวมกลุ่มกัน มีความรู้จึกมักคุ้นกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีกันอยู่แล้ว จะทำให้การทำงานกลุ่มเป็นไปได้อย่างดี **อิทธิพลกลุ่ม** และ **พลังกลุ่ม** จะส่งผลในทางบวกอย่างเข้มแข็ง

**ในกรณีที่มีนักเรียนจำนวนน้อย หรือ นักเรียนมีศักยภาพจำกัด อาจลดทอนจำนวนผู้รับผิดชอบลงเหลือกลุ่มละ ๓-๖ คน เพื่อทำโครงการขนาดเล็ก ก็ได้

***ในระยะเริ่มต้น อาจมีเพียงครูที่ปรึกษาเพียงท่านเดียว ซึ่งมักจะเป็นครูประจำชั้น หากที่ปรึกษามีทักษะการโค้ชซึ่งได้ดี จะส่งผลต่อกระบวนการกลุ่มเรียนรู้ ให้เกิดความสำเร็จในการทำโครงการสูง

**** หากใน ๑ ห้องเรียนมีโครงการ มากกว่า ๑ โครงการ ก็ให้นักเรียนมีบทบาท ๒ แบบไปพร้อมกัน คือ บทบาทเป็นผู้รับผิดชอบโครงการของกลุ่มตนเอง และบทบาทเป็นสมาชิกให้กับโครงการอื่นๆ ของห้อง หนึ่ง หากโครงการใดกลายเป็นโครงการยอดนิยม มีคนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นๆ ก็สามารถรับสมัครสมาชิกเพิ่มได้จากห้องเรียน / ชั้นเรียนอื่นๆ แล้วบริหารจัดการสมาชิกเป็นประเภทต่างๆ ก็ได้ เช่น ให้มีสมาชิกประเภทแกนนำ และสมาชิกประเภททั่วไป

ขั้นตอนที่ ๒ การเริ่มต้นคิดทำโครงการ

การสร้างความรู้-แรงบันดาลใจ ในการเลือกประเด็นความดีมาคิดริเริ่มเป็นหัวข้อโครงการคุณธรรม เป็นขั้นตอนเริ่มต้นกระบวนการกลุ่มเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด ครูที่ปรึกษาหรือวิทยากร จำต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้หรือแรงบันดาลใจขึ้นมาก่อน แล้วจึงสร้างเงื่อนไขให้ทุกคนในกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการ มาประชุมปรึกษารื้อกันจนเกิดความรู้สึกร่วมกันและเห็นพ้องต้องกันในการเลือก “ประเด็นความดี” มาเป็นหัวข้อในการทำโครงการคุณธรรมที่ชัดเจนต่อไป (แต่ถ้าหากเป็นการสั่งการโดยครูหรือผู้บริหารโรงเรียนให้นักเรียนทำตามนั้น นักเรียนไม่ได้คิดริเริ่มเองเลือกเอง ก็ไม่อาจถือว่าเป็นการเริ่มต้นทำโครงการคุณธรรมที่ถูกต้อง เป็นเพียงกิจกรรมด้านคุณธรรมของโรงเรียนที่ให้นักเรียนทำตามเท่านั้น ยังไม่ใช่นโยบายคุณธรรม)

การสร้างความตระหนักรู้เป็นขั้นตอนที่ยาก เพราะโดยทั่วไปสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาต่างๆ นั้นมักจะเกิดขึ้นอยู่แล้ว แต่มักจะถูกละเลยมองข้าม หรือหาข้อแก้ตัวจนมองไม่เห็นปัญหา หรือไม่รู้สึกว่าคุณมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานั้นอย่างไรในทำนอง “เส้นผมบังภูเขา” หรือ “ปลาอยู่ในน้ำมองไม่เห็นน้ำ” จึงต้องอาศัยเหตุปัจจัยภายนอก จากกลยุธมิตรที่กระตุ้นปัจจัยภายในใจของผู้เรียนได้ถูกตรงกับจริตนิสัย ในเงื่อนไขสถานการณ์แวดล้อมและจังหวะเวลาที่พอเหมาะพอดี จนเกิดฉันทะร่วมกันที่จะริเริ่มดำเนินการโครงการคุณธรรม

กิจกรรมแนะนำสำหรับครูที่ปรึกษา มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

- กิจกรรมสร้างความตระหนัก-แรงบันดาลใจ ให้อายุกทำความดี (กระตุ้น ต่อมะเอ๊ย!)
- นักเรียนแต่ละคนคิด “ประเด็นความดี” คนละ ๑ อย่าง
- นักเรียนนำประเด็นความดีของตนๆ มาเสนอและอภิปรายกันในกลุ่มเพื่อเลือก “ประเด็นโครงการ”
- กิจกรรมกลุ่ม คิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ ตามใบงานคำถาม ๕ ข้อ
- ทำผังมโนทัศน์โครงการ ฉบับร่างที่ ๑ (สมมติฐาน ๕ มิติ)

ใบงาน: ใบงานคำถาม ๕ ข้อ, ผังมโนทัศน์โครงการร่างที่ ๑ (ดูภาคผนวก ง.)

ครูที่ปรึกษาอาจวางเงื่อนไขเบื้องต้นว่า “โรงเรียนเรามีปัญหาอะไรบ้าง?” แล้วให้ผู้เรียนไปสำรวจและสังเกตสภาพปัญหาต่างๆ จากเพื่อนนักเรียน ปัญหาที่พบเห็นในห้องเรียน โรงเรียน วัด และชุมชน แล้วช่วยกันระดมความคิดต่อปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้มากที่สุด แล้วมาอภิปรายกันในกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อยก็ได้ (อาจทำให้สนุกในลักษณะโหวตว่าที่หรือยอว่าที่ก็ได้) เพื่อเลือกประเด็นปัญหาที่มีความสนใจ หรืออยากจะทำแก้ปัญหานั้นมากที่สุด เพื่อนำมาตั้งเป็นประเด็นสำหรับทำโครงการ

คำแนะนำเพิ่มเติม (Tip)

ประเด็นความดี ที่เลือกมาทำโครงการนั้นมีที่มา ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ ผู้เรียนเริ่มคิดจาก (๑) **ปัญหาที่อยากแก้** หรือจาก (๒) **สิ่งดีที่อยากทำ** จากประสบการณ์พบว่า ผู้เรียนที่เริ่มคิดจาก “สิ่งดีที่อยากทำ” ก่อนนั้นมักยังมองแบบผิวเผิน ความคิดความเข้าใจยังไม่หยั่งรากลึก ความจริงแล้วแม้เป็นความดีที่อยากทำก็ตาม หากย้อนคิดพิจารณาให้ลึกก็จะพบว่าสิ่งดีที่อยากทำนั้นต้องช่วยแก้ไขหรือปรับปรุงอะไรให้ดีขึ้นสักอย่างหนึ่งแน่ ครูที่ปรึกษาที่ต้องช่วยกระตุ้นชี้ชวนให้ผู้เรียนได้ย้อนคิดพิจารณากลับไปประเด็นปัญหาให้ได้ เช่น หากเด็กเริ่มต้นด้วยความดีอยากปลูกต้นไม้ขึ้นมาเรื่อยๆ ครูที่ปรึกษาอาจต้องถามให้ย้อนคิดไปว่า ทำไมหรือถึงต้องปลูกต้นไม้? ปลูกต้นอะไร? ปลูกที่ไหน? เพราะอะไรจึงต้องปลูกที่นี่? ปลูกต้นไม้มันช่วยแก้ปัญหาอะไรหรือ? หรือมันช่วยทำให้อะไรดีขึ้นบ้าง? ถ้าผู้เรียนช่วยกันคิดและตอบปัญหาเหล่านี้ได้ ก็จะได้ประเด็นปัญหาที่ชัดเจนสำหรับการนำมาตั้งเป็นประเด็นทำโครงการ หากไม่แล้วโครงการที่เริ่มจาก สิ่งดีที่อยากทำ ที่คิดขึ้นมาเรื่อยๆ จะเป็นโครงการในลักษณะ “ความดีที่โลกไม่ต้องการ” จึงไม่ค่อยประสบความสำเร็จ

อนึ่ง ปัจจุบันอาจจะเกิด**ประเด็นความดีแบบที่ ๓** คือ **คุณธรรมที่ตั้งไว้** ซึ่งเป็นผลกระทบจากโรงเรียนคุณธรรมที่มักจะนิยมตั้งคุณธรรมเป้าหมายหรือคุณธรรมอัตลักษณ์ไว้ก่อนนั้น ทำให้ผู้เรียนอาจคิดแบบผิดธรรมชาติ โดนสั่งหรือโดนบังคับเลือกหรือโดนให้จับฉลากมา จึงมักจะคิดแบบเอาคุณธรรมที่เป็นนามธรรมมาตั้งไว้ก่อน (moral based) แล้วค่อยคิดหาทำกิจกรรมอะไรสักอย่างให้ได้ชื่อว่าทำกิจกรรมตามคุณธรรมนั้นๆ แล้วซึ่งมักจะคิดและทำแบบผิวเผินให้สักแต่ว่าเสร็จๆ ไป หรือแยกว่านั่น คือแค่คิดแล้วเขียนเอาตัวรอดไป อาจจะไม่ได้อคิดหรือทำจริงๆ เลยก็ได้ ครูที่ปรึกษาหรือโค้ชโครงการ จำเป็นต้องแก้ไขอาการ**ติดหล่มความดีเทียมนี้** ด้วยการให้นักเรียนได้คิดใหม่ทำใหม่ โดยกระบวนการที่ผ่านมามากขึ้นต้น เพื่อให้นักเรียนได้ย้อนไปสำรวจทวนประสบการณ์สังเกตในสถานการณ์ต่างๆ แล้วกลับมาที่ประเด็น “สิ่งดีที่อยากทำ” แล้วย้อนคิดให้ลึกซึ้งสู่ “ปัญหาที่อยากแก้” ได้ในที่สุด

- สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เมื่อนักเรียนเลือกประเด็นความดี ๑ อย่างมาทำเป็น “ประเด็นโครงการ” ได้แล้ว ครูที่ปรึกษาควรให้ผู้เรียนช่วยกันระดมความคิดเพื่อตอบคำถาม ๕ ข้อ ต่อไปนี้

๑. “ปัญหา”* ที่เลือกเป็นประเด็นเริ่มต้นทำโครงการ คืออะไร? ระบุสภาพปัญหาให้ชัดเจนว่า **ใคร?** ทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อย่างไร? แล้วส่งผลกระทบต่อ**ที่ไม่ดีอะไร?** ตามมา

*ปัญหา เทียบได้กับ ทุกข์ ในที่นี้หมายถึงภาวะหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ผิดปกติ ไม่ดี ไม่น่าพอใจ ผิดศีลธรรม/มารยาท/กฎระเบียบ

๒. ปัญหานั้นมี “สาเหตุ”* มาจากอะไร?

ให้วิเคราะห์ร่วมกันต่อว่าอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาสู่ปัญหา อะไรเป็นปัจจัยภายใน? (ภายในตัวคน) อะไรเป็นปัจจัยภายนอก? (สังคมสิ่งแวดล้อม/ทรัพยากร/วัสดุอุปกรณ์)

*สาเหตุ เทียบได้กับ สมุทัย(เหตุแห่งทุกข์) ในที่นี้หมายถึง ปัจจัยในตัวคนที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และมองขยายไปถึงปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกันด้วย

๓. “เป้าหมาย”* ของการแก้ปัญหาคืออะไร? (เป้าหมายเชิงปริมาณ และเป้าหมายเชิงคุณภาพ)

โดยระบุกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนว่า **ใคร?** จำนวนหรือร้อยละ(%) เท่าไร? ภายในขอบเขต ระยะเวลาเท่าไร? และพื้นที่ใด? เป็น “เป้าหมายเชิงปริมาณ”

ระบุ พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นอย่างไร? จะส่งผลกระทบต่ออะไร? ให้ดีขึ้นตามมา และอะไรเป็น **คุณธรรมเป้าหมาย?** ที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้น เป็น “เป้าหมายเชิงคุณภาพ”

*เป้าหมาย เทียบได้กับ นิโรธ(ความดับทุกข์)ในที่นี้หมายถึง ภาวะที่สภาพปัญหาและผลกระทบที่ลดลงหรือหมดไป เป็นเป้าหมายของการแก้ปัญหาของตนเอง

๔. “ทางแก้”* หรือวิธีการดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น มีแผนงาน อย่างไรบ้าง?

ในระยะเริ่มต้น ควรให้นักเรียนวางแผนการทำงานที่จะสามารถทำได้ในระยะเวลา ๒-๓ เดือนแรกก่อน (ภาคเรียนที่ ๑) เมื่อทำสำเร็จแล้วจึงวางแผนการทำงานต่อในภาคเรียนถัดไป

*ทางแก้ เทียบได้กับ มรรค(หนทางสู่ความดับทุกข์)ในที่นี้หมายถึง กิจกรรม/วิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งต้องพิจารณาแก้ไขที่สาเหตุต่างๆ ที่ได้วิเคราะห์ไว้

๕. การดำเนินงานโครงการดังกล่าวนี้ มีการใช้ “**หลักธรรม และ คำสอนในหลวง**” อะไรบ้าง?

หลักธรรมที่อ้างอิงนั้น เปิดกว้างให้อ้างอิงหลักธรรมทางศาสนา หรือหลักคุณธรรมจริยธรรม หรือหลักค่านิยมอันดีงามต่างๆ ก็ได้ ที่มีความสอดคล้องกับประเด็นหัวข้อโครงการ ส่วนคำสอนในหลวงนั้น จะยกแนวพระราชดำริที่คนโดยทั่วไปรู้จักอย่างเช่น เศรษฐกิจพอเพียง, ปุทธะเลิศมหาวิทยาลัย, บวร, ป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง, หรือหลักทรงงาน เช่น ระเบิดจากข้างใน ขาดทุนคือกำไร ฯลฯ หรือจะอ้างเชิญพระราชดำรัสมาอ้างอิงโดยตรงเลยก็ได้ แต่ขอให้มีการตรวจสอบแหล่งอ้างอิงให้ถูกต้องโดยไม่บิดเบือน (หากผู้เรียนยังจำหัวข้อธรรมะที่แน่นอนไม่ได้ หรือจำพระราชดำรัส/พระราชดำริที่ถูกต้องไม่ได้ ในช่วงแรกนี้ ก็ให้ใช้ถ้อยคำง่ายๆ ที่อธิบายให้เข้าใจได้ แทนไปก่อน แล้วไปค้นคว้าเพิ่มเติมต่อในภายหลังก็ได้)

- เมื่อตอบคำถาม ๕ ข้อนี้ได้แล้ว ก็ให้ประมวลสรุปนำเสนอในรูปแบบของ**ผังมโนทัศน์** ที่มีหัวข้อดังนี้

- ชื่อโครงการ, ชื่อกลุ่ม, ชื่อโรงเรียน
- วาดภาพประกอบโครงการ ที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ (ควรมีการดูมาสคอต)
- ปัญหาที่เลือกทำโครงการ
- สาเหตุของปัญหา
- เป้าหมาย (เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ)
- ทางแก้ (วิธีการหรือกิจกรรมที่เป็นขั้นตอนเรียงข้อ)
- หลักธรรม และ คำสอนในหลวง ที่นำมาใช้

(ดูตัวอย่างเนื้อหาที่นำมาทำผังมโนทัศน์แบบตารางคำถาม ๕ ข้อ ได้ที่ ภาคผนวก ค.)

สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นนั้น เน้นให้เด็กสามารถคิดการใหญ่ (Think Big) คิดเป็นขั้นตอนได้ ก็เพียงพอแล้ว ส่วนการคิดวิเคราะห์อย่างนักเรียนมัธยมนั้นถือว่าการต่อยอด เวลาตั้งคำถามสามารถอนุโลมให้ใช้คำถาม ๕ คำถามเหมือนของระดับมัธยมก็ได้ แต่เด็กนักเรียนจะวิเคราะห์ได้ไม่ลึกซึ้งนัก และจะดูเคร่งเครียดเกินไป ครูที่ปรึกษา จำต้องกระตุ้นความคิดด้วยคำถามที่หลากหลาย และย่อยประเด็นลงไปให้เป็นคำถามสั้นๆ ง่ายๆ หลายข้อ และหากเด็กสนใจในประเด็น “สิ่งดีที่จะทำ” มากกว่า “ปัญหาที่จะแก้” ก็ไม่เป็นไร ก็ให้ขยายสิ่งดีที่จะทำให้เป็นโครงการใหญ่ตั้งกลุ่มเป้าหมายให้ชัดและคิดขั้นตอนของการทำงานออกมาได้ ก็เพียงพอแล้ว

ตัวอย่างประเด็นคำถามกระตุ้นความคิดนักเรียนระดับประถมศึกษา

- ให้นักเรียนคิดทำความดีคนละ ๑ อย่าง
- ให้เอาความดีของทุกคนในกลุ่มมารวมกัน
- ให้ช่วยกันเลือกความดีจากหลายๆ ความดีในกลุ่ม ให้เหลือ ๑ อย่าง
- ถ้ากลุ่มของเราจะชวนคนอื่นๆ ให้ทำความดีนั้นหลายๆ คน จะทำได้หรือไม่?
- จะชวนใครบ้าง ชั้นไหน ห้องไหน? จำนวนกี่คน? (กลุ่มเป้าหมาย เชิงปริมาณ)
- ต้องการให้พวกเขาช่วยกันทำอะไรให้ดีขึ้นบ้าง? หรือต้องการให้พวกเขาเปลี่ยนแปลงอะไรให้ดีขึ้น? (เป้าหมายเชิงคุณภาพ)
- จะชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ ด้วยวิธีการอย่างไรบ้าง?
- จะมีวิธีการหรือกิจกรรม ดำเนินการโครงการนี้อย่างไรบ้าง?
- จะมีวิธีใดที่จะรู้ว่าแต่ละคนนั้นทำความดีนั้นจริงหรือไม่?
- ถ้าเขาทำจริง จะรู้ได้อย่างไรว่าเขาทำมาก หรือทำน้อย?
- ถ้ามีคนทำความดีแล้ว จะทำอย่างไรให้เขามีความสุขความภาคภูมิใจในความดีที่พวกเขาทำ?
- จะรู้ได้อย่างไรว่าโครงการของเราช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นแล้วจริงๆ?
- จะตั้งชื่อโครงการ, ชื่อกลุ่ม ว่าอะไร?
- โครงการของกลุ่มเราควรจะมีอะไรบ้าง?
- อื่น ๆ จากนั้นจึงให้ประมวลข้อมูลเป็นผังมโนทัศน์

คำแนะนำเพิ่มเติม (Tip)

การทำผังมโนทัศน์ในขั้นตอนนี้ ควรให้นักเรียนทำร่วมกันบนกระดาษแผ่นใหญ่ โดยมีเงื่อนไขให้ทุกคนต้องมีส่วนร่วมแม้เพียงเล็กน้อยก็ตาม เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน เกิดการผูกพันกันในกลุ่ม ในระหว่างการทำงาน รวมทั้งช่วยกันทำโครงการให้เห็นชัดเป็นภาพเดียวกัน

ขั้นตอนที่ ๓ การสร้างความมีส่วนร่วม ผ่านการทำประชาพิจารณ์ และ ประชามติ

การสร้างความมีส่วนร่วมกันเพื่อนักเรียนทั้งห้องเรียน เป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพื่อสร้างการรับรู้และรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการได้รับความร่วมมือจากเพื่อนักเรียนทั้งห้องต่อไปในอนาคต (มิฉะนั้นแล้ว จะเกิดภาวะที่ผู้รับผิดชอบโครงการถูกโดดเดี่ยว ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากเพื่อนคนอื่นๆ ในห้อง ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการทำโครงการ) อนึ่ง การที่ครูที่ปรึกษาให้นักเรียนนำเสนอผังมโนทัศน์โครงการต่อเพื่อนๆ ในห้อง ยังเป็นการฝึกทักษะการนำเสนอโครงการของผู้รับผิดชอบโครงการด้วย ซึ่งครูที่ปรึกษาควรใช้โอกาสนี้กระจายการฝึกนำเสนอให้กับผู้ที่ยังไม่กล้าหรือขาดทักษะในการนำเสนอได้อีกด้วย

กิจกรรมแนะนำสำหรับครูที่ปรึกษา มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

- การทำประชาพิจารณ์

- > ให้กลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการนำเสนอโครงการต่อเพื่อนนักเรียนทั้งห้องฟัง
- > ให้เพื่อนในห้องได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงโครงการ*
- > ครูที่ปรึกษาโครงการ ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
- > ผู้รับผิดชอบโครงการ จดบันทึกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากเพื่อนๆ และครูที่ปรึกษา

*หากจะมีการปรับเปลี่ยนชื่อโครงการหรือประเด็นต่างๆ หรือเปลี่ยนผู้รับผิดชอบโครงการ ก็สามารถทำได้ โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากเสียงส่วนใหญ่ของเพื่อนๆ ในห้องก่อน

- การทำประชามติ

- > เมื่อทำประชาพิจารณ์เสร็จแล้ว ให้เพื่อนๆ ในห้องได้ออกเสียงประชามติโหวตรับรองโครงการ
- > หากคะแนนเสียงประชามติโหวตรับรองโครงการเกิน ๕๐ % ของจำนวนนักเรียนทั้งห้อง ถือว่าโครงการนั้น ผ่านการรับรอง ได้รับประชามติให้เป็นโครงการคุณธรรมของห้องเรียน
- > ในกรณีที่มิฉะนั้นคะแนนเสียงประชามติรับรองโครงการไม่ถึง ๕๐% จะต้องกลับไปสู่กระบวนการประชาพิจารณ์ โดยรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่แตกต่างจากผู้คัดค้าน เพื่อปรับปรุงโครงการจนกว่าจะเกิดความเห็นพ้องต้องกัน เปลี่ยนมาออกเสียงลงคะแนนรับรองโครงการเกิน ๕๐% ในที่สุด
- > ในกรณีที่ห้องเรียนนั้น มีโครงการมากกว่า ๑ โครงการขึ้นไป ให้ผลัดกันทำประชาพิจารณ์และประชามติ จนกว่าจะผ่านการทำประชามติรับรองครบทุกโครงการ (มิใช่เป็นการโหวตเลือกโครงการใดโครงการหนึ่ง) จึงจะถือว่า ทุกโครงการ เป็นโครงการคุณธรรมของห้องเรียนอย่างเป็นทางการ
- > แม้เกณฑ์คะแนนเสียงที่ถือว่าการทำประชามติ อยู่ที่ ๕๐% แต่โดยทั่วไป โครงการที่สร้างความสำเร็จมีส่วนร่วมได้ดี มักจะได้คะแนนเสียง ๑๐๐% เต็ม แต่ในบางกรณีที่มีข้อจำกัดบางประการ ครูที่ปรึกษาอาจอนุโลมให้คะแนนเสียงผ่านการประชามติลดลงมาที่ ๘๐% ก็ได้ แต่ยอมแสดงว่าโครงการนั้นๆ มีปัญหาการยอมรับจากเพื่อนๆ ซึ่งครูที่ปรึกษาจักต้องหาวิธีการแก้ไข เพื่อแก้ปัญหาต่อไป
- > เมื่อโครงการนั้นๆ ผ่านการประชามติรับรองโครงการว่าเป็นโครงการของห้องอย่างเป็นทางการแล้ว ให้กำหนดรายชื่อผู้รับผิดชอบโครงการให้ชัดเจน จำนวนไม่เกิน ๑๐ คน เพื่อนักเรียนคนอื่นที่เหลือในห้องให้เป็นสมาชิกโครงการ ซึ่งหากโครงการนั้นๆ มีการเติบโตมากขึ้น ก็สามารถรับสมัครนักเรียนห้องอื่นชั้นอื่นเป็นสมาชิกได้เพิ่มขึ้นต่อไป

ขั้นตอนที่ ๑ - ๓ นี้ หากจัดกระบวนการเรียนรู้ตามปกติโดยทั่วไป ควรใช้เวลาประมาณ ๑ สัปดาห์ แต่หากต้องการกระตุ้นนักเรียนจำนวนมากไปพร้อมๆ กัน ครูที่ปรึกษาอาจเริ่มต้นด้วยการจัดค่ายคิดโครงการภายใน ๑-๒ วัน หรือนำไปแทรกเป็นกิจกรรม ๑ วันในค่ายคุณธรรมของโรงเรียนที่มีจัดเป็นประจำอยู่แล้วก็ได้ เมื่อนักเรียนได้เกิดกลุ่มและหัวข้อการทำโครงการแล้ว จึงใช้เวลา ๑-๒ สัปดาห์ไปค้นคว้าข้อมูลต่างๆ เพิ่มเติม เพื่อนำมาจัดทำร่างโครงการที่สมบูรณ์ต่อไป ซึ่งกระบวนการกลุ่มในขั้นตอนนี้ สามารถใช้ตัวอย่างใบงานในภาคผนวก ง. เป็นเครื่องมือก็ได้

ขั้นตอนที่ ๔ ตลาดนัดผังมโนทัศน์โครงการ

การจัดตลาดนัดผังมโนทัศน์โครงการคุณธรรม เป็นขั้นตอนการนำเสนอโครงการคุณธรรมสู่สาธารณะ หรือกลุ่มคนฟังที่กว้างขวางขึ้น ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและนักเรียนจากห้องอื่นๆ หรือบุคคลภายนอกที่เชิญมา เพื่อกระตุ้นให้ตัวผู้รับผิดชอบโครงการเอง รู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของโครงการของตนเอง รู้สึกภาคภูมิใจและพร้อมจะรับผิดชอบต่อโครงการของตนเองที่ประกาศสู่สาธารณะ และยังช่วยพัฒนาทักษะการนำเสนอโครงการได้อย่างดีอีกด้วย จากประสบการณ์พบว่า การเปิดโอกาสให้นักเรียนที่ไม่กล้าแสดงออกขาดทักษะการนำเสนอโครงการ ได้นำเสนอในรูปแบบงานตลาดนัดนี้ จะทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างดี เสมือนเป็นบันไดขั้นแรกให้กล้าแสดงออก กล้านำเสนอ

กิจกรรมแนะนำสำหรับครูที่ปรึกษา มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

- การจัดโซนตลาดนัดโครงการ (จัดแถวและแบ่งโซนการนำเสนอโครงการให้เหมาะสมต่อสถานที่)
- ให้นักลุ่มผู้รับผิดชอบแบ่งทีมนำเสนอเป็น ๒ ทีม (ทีม A และทีม B)
- นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผังมโนทัศน์โครงการ

กำหนดระยะเวลาการนำเสนอเป็น ๒ ครั้ง โดยครั้งแรกให้ทีม A นำเสนอก่อน ทีม B ไปชมโครงการอื่นๆ เมื่อครบเวลาครั้งแรก ก็สลับให้ทีม B มานำเสนอต่อในครั้งหลัง ทีม A ก็ไปชมโครงการอื่นๆ

- กิจกรรมการโหวตโครงการขวัญใจมหาชน (ขอใจแลก.. ความดี)

เมื่อนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ครบทั้ง ๒ ครั้งเวลาแล้ว ให้ทำกิจกรรมการโหวตโครงการขวัญใจมหาชน โดยใช้สติ๊กเกอร์รูปหัวใจ (หรือรูปอื่นที่สามารถจัดหาได้) แจกให้นักเรียนทุกคนไปโหวตให้กับโครงการอื่นๆ ยกเว้นโครงการของตนเอง โดยแปะสติ๊กเกอร์บนแผ่นกระดาษสำหรับการโหวตลงคะแนน ที่เขียนชื่อ กลุ่มห้องเรียนของแต่ละโครงการไว้แล้ว

- ให้นักเรียนถอดบทเรียนหลังการทำงาน AAR - After Action Review

โดยให้นักเรียนบันทึกประสบการณ์และสิ่งที่ได้เรียนรู้ภายหลังการนำเสนอและไปดูโครงการอื่นๆ

คำแนะนำเพิ่มเติม (Tip)

หากมีการจัดค่ายคิดทำโครงการภายใน ๒ วัน ขั้นตอนการจัดงานตลาดนัดฯ นี้ควรจัดขึ้นในวันที่ ๒ ของการอบรม โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของพิธีเปิด ที่เชิญผู้บริหารหรือบุคคลภายนอก เช่น ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาธิการ ศิษย์เก่า ผู้ปกครอง และบุคคลภายในคือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนได้มาร่วมชมตลาดนัดผังมโนทัศน์โครงการ และหากมีการจัดอบรมทักษะการโค้ชซึ่งให้ครูที่ปรึกษาโครงการไปพร้อมกัน ขั้นตอนตลาดนัดผังมโนทัศน์โครงการนี้ จะเป็นโอกาสดีที่ใช้ฝึกการโค้ชซึ่งให้กับคุณครูไปพร้อมกันด้วย อนึ่ง หากทางโรงเรียนมิได้จัดในรูปแบบค่ายคิดทำโครงการใน ๒ วัน กิจกรรมตลาดนัดผังมโนทัศน์ฯ นี้ สามารถเลื่อนไปอยู่หลังขั้นตอนที่ ๖ คือ ภายหลังการปรับปรุงผังมโนทัศน์และจัดทำร่างโครงการ เสร็จแล้ว ก็ได้

ขั้นตอนที่ ๕ การสำรวจปัญหา-หาข้อมูลสถิติ

การชื่อนาคต (ดูแหว) ว่าโครงการจะประสบความสำเร็จ หรือจะมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาได้มากน้อยเพียงใด จะเห็นได้จากขั้นตอนการทำงานนี้ หากโครงการใดที่มีการสำรวจสภาพปัญหา-สาเหตุ ได้ชัดเจน ไม่คลุมเครือ กล่าวคือ สามารถรู้ถึงตัวบุคคลที่เป็นกลุ่มเสี่ยงกลุ่มเป้าหมาย มีการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ จัดกลุ่มแยกประเภท พิจารณาแยกตามอาการหนักเบาของปัญหา-สาเหตุ ได้อย่างชัดเจน ย่อมจะทำให้ผู้รับผิดชอบคิดค้นวิธีการแก้ปัญหา ที่ตรงประเด็นไปที่สาเหตุ ซึ่งจะทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการแก้ปัญหาที่วางไว้ได้สำเร็จในที่สุด

กิจกรรมแนะนำสำหรับครูที่ปรึกษา

- กิจกรรม มองปัญหาให้ชัดด้วย 5W1H (Who What Where When Why How)

ครูที่ปรึกษาควรตั้งประเด็นคำถามให้ ผู้รับผิดชอบแต่ละโครงการ ได้ช่วยกันคิดพิจารณาอย่างละเอียด ว่า “ปัญหา” (กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเสี่ยง) ที่ระบุไว้ในผังมโนทัศน์นั้นหมายถึง ใคร? ทำอะไร? ที่ไหน? เมื่อไร? ทำไม? จำแนกประเภท และวัดจำนวนได้อย่างไร*

*หากนักเรียนคิดปัญหาพร้อมๆ พร่ามั่ว หรือขอบเขตกว้างขวางไกลตัวเกินไป ครูที่ปรึกษาควรโค้ชซึ่งให้นักเรียนเห็นว่า ในระยะเริ่มต้นทำโครงการ เราควรจะมีกลุ่มเป้าหมายเป็นใคร ที่ขอบเขตจะไม่ใหญ่เกินไปและใกล้ตัวที่เราจะสามารถทดลองทำได้สำเร็จ

- ให้นักเรียนคิดวิธีการสำรวจข้อมูลสภาพปัญหา
- ให้นักเรียนคิดแบบบันทึกการสำรวจสภาพปัญหา
- ให้นักเรียนคิดคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเสี่ยง
- ให้นักเรียนคิดแบบบันทึกการสัมภาษณ์
- ให้นักเรียนลงมือทำการสำรวจและสัมภาษณ์ภาคสนาม ในระยะเวลาไม่เกิน ๑ สัปดาห์
- นำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุงวิธีการและแบบบันทึกการสำรวจสัมภาษณ์
- หากมีการปรับปรุงวิธีการสำรวจสัมภาษณ์ ให้ขยายระยะเวลาสำรวจอีกไม่เกิน ๑ สัปดาห์

คำแนะนำเพิ่มเติม (Tip)

บุคคลเป้าหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการทำโครงการอาจแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม

- ประชากร หมายถึง บุคคลทั้งหมดที่อยู่ในขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
- กลุ่มเป้าหมายที่เป็น “กลุ่มเสี่ยง” หมายถึง บุคคลที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ที่เป็นปัญหา
- กลุ่มเป้าหมายที่เป็น “กลุ่มอาสา” หมายถึง บุคคลระดับแกนนำที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆ

ตัวอย่างที่ ๑ โครงการของนักเรียน ม.๓/๘ ที่ต้องการแก้ปัญหาเพื่อนนักเรียนไม่ส่งการบ้านไม่ตั้งใจเรียน ส่งผลให้ผลการเรียนตกต่ำ

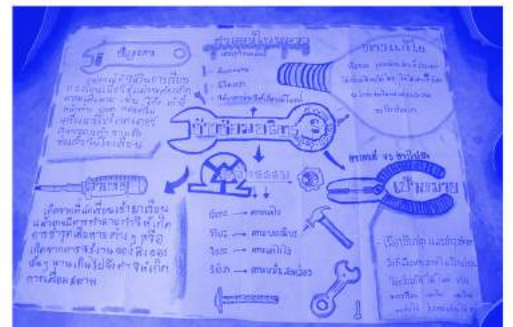
ประชากร (ระยะเริ่มต้น) คือ นักเรียนห้อง ม.๓/๘ จำนวน ๓๕ คน

กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่ไม่ส่งการบ้านไม่ตั้งใจเรียน สำรวจพบจำนวน ๒๐ คน

กลุ่มอาสา คือ นักเรียนที่อาสาเป็นตัวเดอร์ สำรวจจากผู้ที่มีผลการเรียนดีในแต่ละวิชา จำนวน ๑๐ คน

จำแนกกลุ่มเสี่ยง เมื่อสำรวจสภาพปัญหาโดยละเอียด พบว่าสามารถแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม

- กลุ่มเสี่ยงที่มีปัญหาหนัก มีปัญหาไม่ส่งการบ้าน ผลการเรียนตกต่ำ มากกว่า ๕ วิชา (๓ คน)
- กลุ่มเสี่ยงที่มีปัญหปานกลาง มีปัญหาไม่ส่งการบ้าน ผลการเรียนตกต่ำ ๓ – ๕ วิชา (๕ คน)
- กลุ่มเสี่ยงที่มีปัญหาเล็กน้อย มีปัญหาไม่ส่งการบ้าน ผลการเรียนตกต่ำ ๑-๒ วิชา (๑๒ คน)

ตัวอย่างที่ ๒ โครงการของนักเรียน ร.ร.ไตรสิกขาวิทยา แก้ปัญหานักเรียนมาสาย

ประชากร คือ นักเรียน ร.ร.ไตรสิกขาวิทยา ม.๑ – ม.๓ จำนวน ๗๒ คน

กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนชั้น ม.๑ – ม.๓ ที่มีพฤติกรรมมาโรงเรียนสาย ๒๐ คน

กลุ่มอาสา ไม่มี

จำแนกกลุ่มเสี่ยง เมื่อสำรวจสภาพปัญหาโดยละเอียด พบว่าสามารถแบ่งประเภทได้ ๒ แบบ

- แบบที่ ๑ แบ่งตามความถี่ของการมาสาย แบ่งได้ ๓ ประเภท
 - > มาสายขาประจำ คือ พวกที่มาสายบ่อยมาก ความถี่ ๓ – ๕ วันต่อสัปดาห์ (๖ คน)
 - > มาสายปานกลาง คือ พวกที่มาสาย ความถี่ ๑ - ๒ วันต่อสัปดาห์ (๑๑ คน)
 - > มาสายขาจร คือ พวกที่นานๆ มาสายครั้งหนึ่ง ความถี่ น้อยกว่า ๔ วันต่อเดือน (๓ คน)
- แบบที่ ๒ แบ่งตามเหตุผลของการมาสาย
 - > มาสายเพราะเหตุผลความจำเป็น ได้แก่ ช่วยงานที่บ้าน (๓ คน)
 - > มาสายเพราะอุบัติเหตุเฉพาะหน้า ได้แก่ ผ่นตกหนักน้ำท่วม, ไปหาหมอ เป็นต้น (๓ คน)
 - > มาสายด้วยเหตุผลที่ไม่จำเป็น เช่น ตื่นสาย, ไม่อยากเข้าแถว, ทลบทการตรวจทรงผม (๑๔ คน)

ขั้นตอนที่ ๖ การปรับปรุงผังมโนทัศน์-จัดทำร่างโครงการ (Plan)

ภายหลังทำการสำรวจข้อมูลสถิติต่างๆ อย่างชัดเจนแล้ว ครูที่ปรึกษาควรกำหนดและกระตุ้นให้ ผู้รับผิดชอบโครงการประชุมกลุ่ม โดยนำผลจากการสำรวจข้อมูลและความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการ ประชาพิจารณ์มาพูดคุยและปรึกษาหารือกัน เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงผังมโนทัศน์ใหม่ และจัดทำร่างโครงการ โดยการปรับปรุงผังมโนทัศน์ใหม่นี้ จะถือว่าเป็นฉบับร่างที่ ๒ ซึ่งนักเรียนไม่ควรลอกแบบจาก ผังมโนทัศน์ฉบับร่างที่ ๑ ควรคิดใหม่ ทำใหม่ จากข้อมูลใหม่ๆ ที่ได้มาจากการสำรวจและข้อเสนอแนะจากการทำประชาพิจารณ์ (หากต้องการประหยัดเวลาและงบประมาณ สามารถทำลงในกระดาษ A4 ก็ได้ ไม่จำเป็นต้องทำลงบนกระดาษ แผ่นใหญ่) เมื่อทำเสร็จแล้วให้นำผังมโนทัศน์ ฉบับร่างที่ ๑ และ ๒ มาเปรียบเทียบกัน และช่วยกันวิเคราะห์ว่า มีอะไรที่แตกต่างไปจากเดิม มีอะไรที่ชัดเจนมากขึ้น มีอะไรที่ยังเป็นสมมติฐาน หรือการคาดการณ์อยู่

ในขั้นตอนนี้ หากพบว่ายังมีข้อมูลของสภาพปัญหาและปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ชัดเจนเพียงพอ องค์ความรู้จะนำมาใช้ในการวางแผนแก้ปัญหาที่ยังมีไม่ครบถ้วน หลักธรรมและคำสอนในหลวงที่นำมาอ้างอิงยังไม่ถูกต้องชัดเจน เป็นต้น จึงต้องมีการค้นคว้าหาข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ เพิ่มเติม ซึ่งอาจจะได้มาจากการสำรวจข้อมูลเพิ่มเติม จากการ พบปะสนทนาสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ หรือจากการค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือตำราและ แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อรวบรวมประมวลข้อมูลทั้งหมดมาจัดทำร่างโครงการต่อไป

กิจกรรมแนะนำสำหรับครูที่ปรึกษา

- ประชุมกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการ
- ให้นักเรียนจัดทำผังมโนทัศน์ ฉบับร่างที่ ๒
- ให้นักเรียนวิเคราะห์เปรียบเทียบผังมโนทัศน์ ฉบับร่างที่ ๑ และ ๒
- ให้นักเรียนจัดทำ **ร่างโครงการ และปฏิทินการทำงาน** (ดูตัวอย่างใบงาน ที่ภาคผนวก ง.)

คำแนะนำเพิ่มเติม (Tip) ในการจัดทำร่างโครงการ

ขั้นตอนนี้เป็นการคิดพิจารณาวางแผนงานในรายละเอียดและภาพรวมทั้งหมด โดยนำข้อมูลที่รวบรวมและประมวลได้ทั้งหมดนั้นมาเรียบเรียงและจัดทำเป็นเอกสารร่างโครงการ ซึ่งทางโรงเรียนควรออกแบบเป็นใบงานอย่างง่าย มาให้นักเรียนกรอกเพื่อความสะดวก ประหยัดเวลาและงบประมาณ ที่มีหัวข้อต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ อย่างน้อย ๑๔ หัวข้อ ดังนี้

(๑) **ชื่อโครงการ** (ชื่อโครงการเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อควรสั้นกระชับสื่อความให้เข้าใจได้ง่ายว่าโครงการเกี่ยวกับเรื่องอะไร ทำให้จดจำได้ง่าย)

(๒) **กลุ่มเยาวชนผู้รับผิดชอบโครงการ และสถานศึกษา**
แสดงชื่อกลุ่ม รายชื่อผู้รับผิดชอบโครงการ ตำแหน่ง ชั้นเรียน เฟซบุ๊ก/อีเมล ชื่อสถานศึกษา ที่ตั้ง โทรศัพท์ โทรสาร URLเพจเฟซบุ๊กโครงการ(ถ้ามี)

(๓) **ที่ปรึกษาโครงการ** : ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง โทรศัพท์และ E-mail (พระที่ปรึกษาให้ระบุอายุและชื่อวัดด้วย)

(๔) **วัตถุประสงค์** (ไม่ควรเกิน ๕ ข้อ)

(๕) **ผังมโนทัศน์** : สรุปภาพรวมของร่างโครงการทั้งหมดเป็นผังมโนทัศน์ ใน ๑ หน้ากระดาษ

(๖) **ที่มาและความสำคัญของโครงการ** (อธิบายที่มาของประเด็นโครงการ โดยย่อ)

(๗) **การศึกษาวิเคราะห์***

(๗.๑) ปัญหาและสาเหตุ (ประมวลข้อมูลสถิติสภาพปัญหา แล้ววิเคราะห์เชื่อมโยงไปสู่ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหา โดยอ้างอิงข้อมูลจากการสำรวจสัมภาษณ์)

(๗.๒) เป้าหมายและทางแก้ (วางเป้าหมายของการแก้ปัญหาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยระบุตัวชี้วัดความสำเร็จ และวิธีการวัดความสำเร็จ ไว้ด้วย)

(๗.๓) หลักธรรมและหลักการที่นำมาใช้ (แสดงหลักธรรมทางศาสนา/คุณธรรม/ค่านิยม และแนวพระราชดำริ/พระราชดำริส/หลักทรงงาน หรือหลักวิชาการต่างๆ ที่นำมาใช้ พร้อมอธิบายความหมายโดยย่อ เชื่อมโยงกับการทำโครงการ อย่างสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผล)

(๘) **ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินการ**

พื้นที่ที่เลือกดำเนินการจะเป็นภายในหรือภายนอกสถานศึกษาก็ได้ ส่วนกำหนดระยะเวลาดำเนินการนั้น ในช่วงเริ่มต้นควรกำหนดระยะเวลาการทำงานไม่น้อยกว่า ๒ เดือน

(๙) **วิธีการดำเนินงาน** (แสดงวิธีการดำเนินงานเป็นข้อๆ หรือเป็นแผนผังที่มีคำอธิบายที่ชัดเจน)

(๑๐) **ปฏิทินการทำงาน**** (กำหนดปฏิทินการทำงานในช่วงระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๒ เดือน)

(๑๑) **งบประมาณและแหล่งที่มาของงบประมาณ** (แสดงงบประมาณโครงการและแหล่งที่มา หากมีการระดมทุนเพิ่ม ให้บอกแผนงานหรือวิธีการระดมทุนด้วย)

(๑๒) ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ผลโดยตรงและผลกระทบที่ต่อเนื่องออกไป)

(๑๓) ความคิดเห็นและความรู้สึกของประธานกลุ่มเยาวชนผู้รับผิดชอบโครงการ

(๑๔) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของที่ปรึกษา

*ในหัวข้อการศึกษาวิเคราะห์เป็นหัวใจสำคัญ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุ ควรมีข้อมูลสถิติ หรือสภาพการณ์ที่ได้มาจากการสำรวจสังเกตจริง ประมวลข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเสี่ยงจริงๆ มาประกอบอ้างอิง จะทำให้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ ซึ่งส่งผลให้เห็นความเป็นไปได้ของร่างโครงการงานชัดเจนยิ่งขึ้น

****ปฏิทินการทำงาน** เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำกับให้การทำงานสำเร็จตามแผนงาน ไม่เกิดภาวะประมาทไม่ค่อยได้ทำงานในช่วงต้นจนเป็น “ดินพอกหางหมู” แล้วมาเร่งทำในช่วงท้าย และหากมีการจัดปฏิทินการทำงาน ได้ลงตัวกับเงื่อนไขระยะเวลาและกิจกรรมอื่นๆ ที่จะต้องทำ เช่น วางแผนการทำงานหลบไม่ให้ตรงหรือใกล้กับช่วงสอบ ก็จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงสุด (ดูภาคผนวก จ.)

การดำเนินการโครงการ

ขั้นตอนที่ ๗ การลงมือทำงาน ช่วงที่ ๑ (Do)

ขั้นตอนที่ ๘ การประชุมเพื่อทบทวนการทำงานช่วงที่ ๑ (Check)

ขั้นตอนที่ ๙ การลงมือทำงาน ช่วงที่ ๒ (Act)

ขั้นตอนที่ ๖ และขั้นตอนที่ ๗-๙ นี้ เป็นรูปแบบการทำงานตามหลัก PDCA เป็นการนำร่างโครงการ (Plan) มาปฏิบัติจริงไปตามลำดับขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน โดยทั่วไปควรมีเวลาทำงานไม่น้อยกว่า ๒ เดือน โดยแบ่งเวลาการทำงานออกเป็น ๒ ครั้ง ครั้งแรกประมาณ ๑ เดือน (Do) แล้วค้นด้วยการประชุมทบทวนการทำงาน (Check) แล้วทำงานต่อในครั้งหลังอีก ๑ เดือน (Act) ซึ่งการลงมือทำงานนั้น จะมีทั้งในส่วนกิจกรรมที่ดำเนินงานโดยกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการเอง และกิจกรรมที่บุคคลอื่นๆ อาสาเข้ามาช่วยดำเนินงาน ตลอดจนการจัดกิจกรรมขยายการมีส่วนร่วมออกไปสู่ชุมชน ซึ่งแต่ละโครงการสามารถเปิดรับสมาชิกเข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้ เมื่อมีสมาชิกเข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น อาจมีการแบ่งระดับของสมาชิก อย่างเช่น สมาชิกบางคนที่มีความตั้งใจจริงเข้ามาร่วมทำงานอย่างต่อเนื่อง อาจมีการยกระดับให้เป็นสมาชิกระดับแกนนำ ก็ได้ ซึ่งสมาชิกระดับแกนนำนี้ หากเป็นรุ่นน้องก็มีแนวโน้มที่จะสามารถสานต่องานเป็นผู้รับผิดชอบโครงการต่อจากรุ่นพี่ในปีต่อไปได้

การดำเนินงานในช่วงนี้อาจมีข้อมูลย้อนกลับมาที่เป็นเรื่องใหม่ที่เพิ่งทราบ หรือคลาดเคลื่อนไปจากที่คาดการณ์ไว้ ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่า “การวางแผนบนกระดาษกับการทำงานจริงๆ อาจจะไม่เหมือนกัน” หรือหากเกิดสถานการณ์ที่ย่างยากเป็นอุปสรรคข้อขัดข้องหรือข้อขัดแย้งให้ต้องเผชิญหน้าและแก้ปัญหาอยู่เสมอ อันอาจจะนำมาซึ่งความอ่อนล้า ความเหนื่อยหน่ายท้อแท้ ได้บ่อยๆ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นแบบฝึกหัดสำคัญของการเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรม ของผู้รับผิดชอบโครงการและสมาชิกผู้มาช่วยงานทั้งสิ้น และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการติดตาม สนับสนุน ดูแล ให้ความช่วยเหลือทั้งทางทรัพยากรภายนอกและความรู้สึกในทางจิตใจ จากคณะที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด ตลอดระยะเวลาดำเนินการโครงการทั้ง ๒ ช่วง

ผู้รับผิดชอบโครงการพึงระลึกไว้ว่า การทำงานจริงอาจมีหลายสิ่งที่ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์และระบุไว้ในร่างโครงการ และหลายครั้งอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนงานไปจากเดิม ก็ไม่เป็นไร แต่ต้องเข้าใจว่าเพราะอะไร สามารถอธิบายได้ถึงเหตุผลของการที่ผิดพลาดไปจากแผนงานที่วางไว้ได้ ดังนั้น **การประชุมกลุ่มเพื่อทบทวนและถอดบทเรียน**ภายหลังการทำกิจกรรมต่างๆ จึงสำคัญอย่างยิ่ง อย่างน้อยครูที่ปรึกษาควรกำหนดให้มีการประชุมเพื่อทบทวนการทำงานช่วงที่ ๑ อย่างเป็นทางการ แล้วสรุปผลออกมาเป็นผังมโนทัศน์ร่างที่ ๓ (ถ้ามีเวลาเพียงพอ) ผู้รับผิดชอบโครงการพึงระลึกไว้ว่า อย่าทำงานเพียงเพื่อให้ได้ผลตามร่างโครงการที่วางแผนไว้เท่านั้น แต่ทำงานเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรมความดีของตนเองและทุกคนที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ทำแล้วคุณธรรมความดีต้องเพิ่มขึ้น มีทักษะประสบการณ์เพิ่มขึ้น และมีความสุขจากการทำความดีนั้น ทำโครงการและความดีเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว **มิใช่**การแข่งขันเพื่อล่ารางวัล

กิจกรรมแนะนำสำหรับครูที่ปรึกษา

มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

- ให้ผู้รับผิดชอบโครงการนำปฏิทินงานมาวางแผนการทำงานเป็น **แผนงานรายสัปดาห์**
- ให้นักเรียนลงมือทำงาน ช่วงที่ ๑ ตามแผนงานรายสัปดาห์
- ให้นักเรียนทำการถอดบทเรียนหลังการทำงาน **AAR** ประจำสัปดาห์
- ให้นักเรียนบันทึกผลการทำงานลงใน **ใบงานรายงานความก้าวหน้าประจำสัปดาห์**
- ครูที่ปรึกษาให้**คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ** แล้วบันทึกลงในใบงาน แต่ละสัปดาห์
- เมื่อทำงานช่วงที่ ๑ ครบกำหนด ให้นักเรียน**ประชุมกลุ่มเพื่อทบทวนการทำงาน**
- ให้นักเรียนประมวลข้อมูลทั้งหมดมาจัดทำ**ผังมโนทัศน์โครงการ** ฉบับร่างที่ ๓
- ให้นักเรียนลงมือทำงาน ช่วงที่ ๒ ตามแผนงานรายสัปดาห์
- ให้นักเรียนทำการถอดบทเรียนหลังการทำงาน **AAR** ประจำสัปดาห์
- ให้นักเรียนบันทึกผลการทำงานลงใน **ใบงานรายงานความก้าวหน้าประจำสัปดาห์**
- ครูที่ปรึกษาให้**คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ** แล้วบันทึกลงในใบงาน แต่ละสัปดาห์

คำแนะนำเพิ่มเติม (Tip)

ทางผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดให้มีชั่วโมงโครงการประจำสัปดาห์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูที่ปรึกษา สามารถกำหนดให้นักเรียนได้ประชุมกลุ่มเพื่อทบทวนการทำงานประจำสัปดาห์ บันทึกใบงานรายงานความก้าวหน้าประจำสัปดาห์ และส่งใบงานให้ครูที่ปรึกษาได้บันทึกความคิดเห็น-ข้อเสนอแนะและลงลายมือชื่อรับรองใบงานในแต่ละสัปดาห์ ซึ่งจะก่อให้เกิดร่องรอยการทำงานเชิงประจักษ์โดยอัตโนมัติ ไม่ต้องเป็นภาระไปทำเอกสารอะไรเพิ่มอีกเมื่อมีการประเมินติดตามผล อนึ่ง ผู้บริหารและครูที่ปรึกษาควรเน้นย้ำและให้ความสำคัญกับ **ความซื่อตรง ไม่โกหก** หากไม่ได้ลงมือทำจริงจึงอย่างต่อเนื่อง แต่มานำเสนอว่าทำจริง ถือเป็นกรหลอกลวงที่มี**ความผิดขั้นร้ายแรง**

ขั้นตอนที่ ๑๐ การประชุมสรุปผล

การประชุมสรุปผลเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความคิดรวบยอด จากการเรียนรู้ที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน เห็นการเรียนรู้ตลอดสายตั้งแต่เริ่มต้นจากสมมติฐาน ๕ มิติ ผ่านผังมโนทัศน์ ฉบับร่าง ทั้ง ๓ ฉบับ มาจนถึงปลายทางเป็น ผังมโนทัศน์ ฉบับจริง

กิจกรรมแนะนำสำหรับครูที่ปรึกษา

- ให้ผู้รับผิดชอบโครงการประชุมสรุปผลการทำโครงการ
- ประมวลสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำโครงการทั้งหมดลงใน ใบงานสรุปผลความก้าวหน้าโครงการ
- สรุปผลโครงการตั้งแต่ต้นเริ่มจนถึงปลายทางเป็น ผังมโนทัศน์โครงการ ฉบับจริง
- ให้นักเรียนเปรียบเทียบ ผังมโนทัศน์ฉบับจริง กับ ผังมโนทัศน์ฉบับร่าง ๓ ฉบับ

ขั้นตอนที่ ๑๑ การจัดทำสื่อนำเสนอโครงการ

การจัดทำสื่อนำเสนอโครงการนั้น เป็นอีกทักษะที่จำเป็นที่ควรพัฒนาผู้เรียนให้เกิดขึ้น โดยเน้นที่ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการสรุปประเด็นมาสื่อสารให้เข้าใจได้ง่าย กระชับ ชัดเจน โดยที่ในระดับโรงเรียนนั้น ไม่จำเป็นต้องทำให้นักเรียนรู้สึกว่ายาก เป็นภาระเยอะเยอะ สื่อโครงการที่เป็นเอกสารนั้น จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดบังคับให้ผู้รับผิดชอบโครงการต้องทำเป็นเล่มรายงาน ๕ บท เพียงแค่ทำเป็นใบสรุปย่อโครงการใน ๑ หน้ากระดาษ หรือจัดทำเป็นแผ่นพับเผยแพร่โครงการก็ได้ การจัดบอร์ดโครงการ ก็ให้เน้นที่ความประหยัดและใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญ ส่วนสื่ออื่นๆ เช่น การจัดทำเป็นเพจในเฟซบุ๊ก หรือพรีเซนเตชันทางคอมพิวเตอร์ (power point) หรือคลิปวิดีโอ ไม่ควรกำหนดบังคับ ให้เป็นทางเลือกจากความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละกลุ่มเอง

แต่อย่างไรก็ตาม หากโครงการคุณธรรมนั้นๆ มีความโดดเด่นจนได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนของโรงเรียนไปประกวดหรือนำเสนอในเวทีนอกโรงเรียน จึงคอยสนับสนุนให้ผู้รับผิดชอบโครงการได้จัดทำเป็น เอกสารและสื่อการนำเสนอโครงการ ๖ รายการ ตามภาคผนวก ค.

ขั้นตอนที่ ๑๒ ตลาดนัดโครงการคุณธรรม / มหกรรมความดี

การนำเสนอโครงการ เป็นทักษะที่สำคัญของผู้รับผิดชอบโครงการทุกคนที่จะต้องทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ทำการสื่อสารและถ่ายทอดความดีงามจากโครงการของตนเองออกสู่การรับรู้ของบุคคลอื่นและสาธารณะ สมาชิกทุกคนในกลุ่มควรทำความเข้าใจในรายละเอียดและภาพรวมของโครงการทั้งหมด แล้วชักชวนการนำเสนอในประเด็นสำคัญๆ ไว้เพื่อเตรียมตัวสำหรับการนำเสนอในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การนำเสนอหน้าแผ่นป้ายนิทรรศการ โครงการในงานตลาดนัดโครงการคุณธรรม การนำเสนอบนเวทีและการถูกสัมภาษณ์ซักถาม เพื่อให้คณะกรรมการและผู้มาชมนิทรรศการโครงการสามารถเข้าใจได้ในระยะเวลาอันจำกัด

ผู้รับผิดชอบโครงการทุกคน ควรสามารถนำเสนอโครงการของตนเองได้ ผู้นำเสนอไม่จำเป็นต้องเป็นนักพูดหรือคนที่พูดเก่งด้วยวาทศิลป์สวยหรู ทางโครงการต้องการคนนำเสนอที่นำเสนอด้วยความเข้าใจของตนเองจริงๆ บอกเล่างานที่ทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ สามารถทำให้คนฟังเข้าใจได้ง่ายว่าทำอะไร ได้ผลอย่างไร เกิดการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงต่อตนเองและเพื่อนร่วมโครงการอย่างไรบ้าง ก็เพียงพอแล้ว (เราต้องการคนนำเสนอความจริงที่สื่อสารออกมาจากใจแบบเป็นธรรมชาติ (แบบที่ไม่ได้ทำจริงแต่นำเสนอด้วยวาทศิลป์ให้ดูดีว่าทำจริง คนที่โกหกหลงวงแบบนี้เราไม่ต้องการ) ทักษะการนำเสนออย่างมีอาชีพนั้น สามารถฝึกฝนเพิ่มเติมในภายหลังได้

กิจกรรมแนะนำสำหรับครูที่ปรึกษา

ครูที่ปรึกษาควรฝึกหัดให้นักเรียนนำเสนอโครงการในหลากหลายเงื่อนไขเวลาและสถานการณ์ เช่น การนำเสนอแบบถามตอบใช้เวลาเต็มที่ และการนำเสนอในเวลาจำกัด เช่น ๗ นาทีบนเวที ๓ นาทีที่หน้าบอร์ด หรือการนำเสนอใน ๓ ประโยคหากเจอบุคคลสำคัญในเวลาสั้นๆ เป็นต้น

ในระดับโรงเรียนนั้น หากมีการนำเสนอโครงการจำนวนมากพร้อมๆ กันนั้น ควรจัดเป็นนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะตลาดนัดโครงการคุณธรรม ที่ให้แต่ละโครงการได้นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ซึ่งอาจให้มีการประเมินกันเอง โดยให้ประเมินหรือโหวตให้โครงการอื่นยกเว้นโครงการของตนเอง เป็นต้น ซึ่งจะดีกว่าการนำเสนอเฉพาะต่อหน้ากรรมการทีละโครงการ เพราะจะได้รับการฝึกทักษะการนำเสนอบ่อยๆ ซ้ำๆ หลายรอบและสามารถหมุนเวียนผู้นำเสนอภายในกลุ่มได้ แต่หากนำเสนอแต่เฉพาะหน้ากรรมการ ก็จะถูกฝึกการนำเสนอในสถานการณ์จริงได้เพียงรอบเดียวเท่านั้นและไม่ค่อยเป็นธรรมชาติ

การจัดงานตลาดนัดโครงการ สามารถจัดให้เป็นงานที่ใหญ่ขึ้นในรูปแบบ **มหกรรมความดี** ก็ได้ หากมีกิจกรรมอื่นๆ ที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ที่เน้น “ความดี” หรือ “คุณธรรม” เป็นหัวใจหรือแกนกลางเชื่อมร้อยทุกกิจกรรมเข้าด้วยกัน เช่น กิจกรรมพาเหรดโครงการคุณธรรม กิจกรรมเชียร์ความดี กิจกรรมกีฬาคุณธรรม กิจกรรมครอบครัวความดี กิจกรรมแผนที่คนดีในชุมชน งานแสดงบนเวทีที่เน้นคุณธรรม เช่น ละครคุณธรรม เพลงแห่งความดี ฯลฯ โดยจุดสำคัญอยู่ที่งานตลาดนัดโครงการคุณธรรมหรือมหกรรมความดีนี้ เด็กนักเรียนต้องร่วมกันจัดขึ้นมาด้วยตัวของพวกเขาเอง

หากทางโรงเรียนได้เข้ารับการอบรมเป็น **โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน” ด้วยโครงการคุณธรรมทั้งระบบ** ตั้งแต่ต้นทาง ในกระบวนการของค่ายโรงเรียนมัธยม จะมีการเลือกตั้ง **คณะรัฐบาลความดี** (ชื่อย่อของ **คณะรัฐบาลเยาวชนอาสาสร้าง ‘ประโยชน์สุขแห่งมหาชน’**) ขึ้นให้ทำหน้าที่บริหารจัดการและกำกับติดตามความก้าวหน้าของโครงการคุณธรรม ทั้งระบบโรงเรียน รวมทั้งงานที่สำคัญที่เป็นไฮไลท์ของคณะรัฐบาลประจำปี ก็คือ การเป็นเจ้าภาพจัดงานตลาดนัดโครงการคุณธรรม หรือ มหกรรมความดี ด้วยตัวของพวกเขาเอง ซึ่งควรกำหนดให้คณะรัฐบาลฯ ได้มีการประชุมติดตามงานมาเป็นระยะๆ ตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อฝึกฝนทักษะการทำงานบริหาร และทักษะกำกับติดตามในภาพรวม ทักษะการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างกระแสการตื่นตัว เพราะเมื่อมาถึงปลายทาง คณะรัฐบาลฯ ก็จะมีทักษะเพียงพอที่จะเตรียมจัดงานใหญ่นี้ได้ เมื่อก่อนถึงการจัดงานมหกรรมความดีอย่างน้อย ๑ สัปดาห์ควรให้คณะรัฐบาลฯ หัวหน้ากลุ่มโครงการทุกกลุ่ม และตัวแทนนักเรียนที่มีศักยภาพในด้านต่างๆ มาเข้าค่ายร่วมกัน เพื่อวางแผนเตรียมจัดงานมหกรรมความดี แล้วแบ่งงานกันทำในฝ่ายต่างๆ (ซึ่งสามารถจำลองรูปแบบกระบวนการค่ายโครงการคุณธรรมระดับประเทศไปปรับใช้ที่โรงเรียนได้) ก็จะสามารถยกระดับการเรียนรู้และศักยภาพให้นักเรียนสามารถจัดงานใหญ่เช่นนี้ได้ด้วยตัวของพวกเขาเองในที่สุด

คำแนะนำเพิ่มเติม (Tip)

ในระดับโรงเรียน การจัดกิจกรรมตลาดนัดโครงการคุณธรรมนั้น สามารถจัดได้ตั้งแต่ตอนต้นทาง โดยให้นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผังมโนทัศน์และร่างโครงการ ซึ่งอาจเรียนเชิญผู้ปกครอง คนในชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ตลอดจนเจ้าของกิจการห้างร้านต่างๆ หรือศิษย์เก่ามาร่วมชมงานด้วย ซึ่งจักช่วยกระตุ้นการตื่นตัวและสร้างบรรยากาศให้ดูคึกคักได้ดี นอกจากนี้จะทำให้นักเรียนฝึกทักษะการนำเสนอได้อย่างเต็มที่แล้ว ยังเปิดโอกาสให้มีการไปซ้อปโป่งไอเดียและชื่นชมการทำความดีของกันและกันด้วย นอกจากนี้ยังใช้เป็นกิจกรรมที่นักเรียนจะระดมทุนจากผู้ปกครองและชุมชนได้ด้วย รวมทั้งอาจขยายความมีส่วนร่วมไปสู่ชุมชนและหน่วยงานกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ง่ายขึ้นด้วย และเมื่อนักเรียนดำเนินการโครงการไปจนเกิดผลสำเร็จตามที่กำหนดเวลาไว้ ๒ เดือนแล้ว ก็จัดให้มีงานตลาดนัดโครงการคุณธรรมอีกครั้งหนึ่ง และเชิญบุคคลภายนอกที่เคยมาร่วมชมตั้งแต่ตอนยังเป็นร่างโครงการ บุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่สนับสนุนหรือมีส่วนร่วมกับการทำโครงการของนักเรียน ให้เข้ามาร่วมชมนิทรรศการของแต่ละโครงการด้วย เพื่อเป็นการรายงานความก้าวหน้าและยังเป็นการขอบคุณบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่ให้การสนับสนุนด้วย

โดยสรุป

การทำโครงการคุณธรรมในโรงเรียน ทั้ง ๑๒ ขั้นตอนนี้ จะประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน เครื่องมือที่จะช่วยกำกับติดตามและเสริมหนุนการดำเนินโครงการ ให้สำเร็จผลอย่างมีประสิทธิภาพ คือ **การวางปฏิทินงานที่เหมาะสม และการโค้ชของครูที่ปรึกษา** ให้เกิดกระบวนการกลุ่มเรียนรู้เป็นระยะๆ โดยหลีกเลี่ยงการบอกล้าง แต่กระตุ้นให้เด็กคิดเองทำเองให้ได้มากที่สุด นั่นเอง

หลักเกณฑ์การประเมินโครงการ

๑) โครงการคุณธรรมที่ส่งเข้าประกวดนั้น ต้องเป็นโครงการที่**คิดริเริ่มโดยตัวของเยาวชนเอง** ไม่ว่าจะเป็นการคิดงานใหม่หรือคิดปรับปรุงจากงานเดิมที่เคยทำมาก่อนแล้วก็ได้ โดยพิจารณาในสองส่วนสำคัญ คือการที่**เยาวชนคิดเองทำเองอย่างแท้จริง** กับ**แนวคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่มีความเป็นนวัตกรรม (Constructive & Creative)**

๒) มีการ**ใช้หลักธรรม** ในทางพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือหลักคุณธรรมหลักค่านิยมตามกาลเทศะของสมัยนิยม และ**อัญเชิญพระราชดำรัส/แนวพระราชดำริ/หลักทรงงาน** มาใช้เป็นหลักการหรือแนวทางในการดำเนินการโครงการได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม กล่าวคือมีการยกหัวข้อหลักธรรมได้**สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและวิธีการดำเนินงาน** มีการอธิบายความหมายหัวข้อหลักธรรมนั้นได้ถูกต้องกระชับ ไม่สั้นหรือเยิ่นเย้อจนเกินไป มีการอธิบาย**เชื่อมโยงหลักธรรมหรือพระราชดำรินั้นๆ มาสู่แนวคิดในการทำโครงการหรือเชื่อมโยงมาสู่การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆ** ในโครงการได้เป็นที่เข้าใจ

หลักธรรมที่อ้างอิงนั้น เปิดกว้างให้อ้างอิงหลักธรรมทางศาสนา หรือหลักคุณธรรมจริยธรรม หรือหลักค่านิยมอันดีงามต่างๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับประเด็นหัวข้อโครงการ ส่วนแนวพระราชดำรินั้น จะยกข้อที่คนโดยทั่วไปรู้จักอย่างเช่น เศรษฐกิจพอเพียง, ปุทธะเลยมหาวิชาชาลัย, บวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน/ราชการ), ป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง, แก่ถึงดิน, แก่มีลิง ฯลฯ หรือจะใช้หลักทรงงานมาอ้างอิงเช่น ระเบิดจากข้างใน ขาดทุนคือกำไร หรือจะอัญเชิญพระราชดำรัสมาอ้างอิงโดยตรงเลยก็ได้ แต่ขอให้มีการตรวจสอบแหล่งอ้างอิงให้ถูกต้องโดยไม่บิดเบือน

๓) **ความเป็นโครงการ** ที่มุ่งเน้นกระบวนการทางปัญญาที่เริ่มจากการสังเกตสำรวจค้นคว้าคิดวิเคราะห์-สังเคราะห์จนเข้าใจในประเด็นโครงการได้ตลอดสายถึง **ปัญหา-สาเหตุ-เป้าหมาย-ทางแก้** ทั้งนี้การวิเคราะห์ความเป็นเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน ควรเริ่มจากการพิจารณาว่าปัญหาที่เลือกมาทำโครงการนั้น ระบุได้เป็นประเด็นที่ชัดเจนหรือไม่ แล้วจึงวิเคราะห์เชื่อมโยงต่อไปได้ว่า ปัญหานั้นมี**สาเหตุ**มาจากอะไร ทั้งสาเหตุหลักและปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ โดยพิจารณาว่ามีความเป็นเหตุเป็นผลที่น่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับข้อเท็จจริงหรือไม่? (ควรมีสถิติข้อมูลจากการสังเกตสำรวจหรือจากแหล่งอ้างอิงจากหน่วยงานในพื้นที่จริงเช่นข้อมูลจากฝ่ายปกครองมาประกอบการวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุด้วยจะทำให้มีความเป็นโครงการสูง)

ต้องพิจารณาว่ามีการ**วางเป้าหมาย** ได้ชัดเจน และรับกันกับปัญหาที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยปกติทั่วไปเป้าหมายต้องมีสถานะตรงข้ามกับปัญหา อย่างเช่น ตั้งปัญหาไว้ว่า “นักเรียนมีพฤติกรรมไม่รักษาความสะอาด ทั้งขยะไม่ลงถัง ส่งผลให้โรงเรียนสกปรก” เป้าหมายก็ต้องวางในลักษณะตรงข้ามกันคือ “นักเรียนช่วยกันรักษาความสะอาด ทั้งขยะได้ลงถัง ส่งผลให้โรงเรียนสะอาด” โดยระบุรายละเอียดเพิ่มเติมให้ชัดว่า **ขอบเขต และเป้าหมายเชิงปริมาณ-เชิงคุณภาพ** เป็นอย่างไร

และเมื่อเห็นปัญหาสาเหตุและวางเป้าหมายได้ชัดแล้ว ก็ต้องพิจารณาต่อว่า จะมีวิธีการ/กิจกรรม/การสื่อสารประชาสัมพันธ์ณรงค์ อะไรอย่างไรบ้างเพื่อไปสู่เป้าหมายให้ได้ และ**วิธีการหรือกิจกรรมเหล่านี้** แก้ปัญหาที่สาเหตุหลักและแก้ที่ปัจจัยแวดล้อมที่ทำให้เกิดปัญหาหรือไม่ เพราะการแก้ปัญหาคือสิ่งที่ถูกต้องและมีประสิทธิผลคือการแก้ปัญหานั้นๆ

ในขั้นตอนที่ทำโครงการแล้วและจัดทำเป็นรายงาน การมีข้อมูลสถิติและนำเสนอข้อมูลสถิติที่ได้จากการทำงานมานั้นให้เหมาะสมเข้าใจง่าย ทำให้ผู้อ่านเห็นที่มาที่ไปได้ชัด เห็นการเปลี่ยนแปลงและความสำเร็จของโครงการได้ชัด ก็จะแสดงออกถึงความเป็นโครงการสูง ทั้งนี้ ต้องระวังว่าไม่ได้ไปเน้นการทำข้อมูลสถิติที่ยุ่งยากทางวิชาการมากเกินไป มากเกินกว่าระดับการศึกษาของเด็กและเยาวชน (ไม่ถึงขนาดทำแบบวิทยานิพนธ์) แต่พิจารณาว่ามีวิธีคิดของการแสวงหาข้อมูล เก็บข้อมูลสถิติมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนงานติดตามงานประเมินและปรับปรุงงานในเบื้องต้น ก็เพียงพอแล้ว ในขั้นตอนของข้อมูลสถิตินี้อนุญาตให้ครูที่ปรึกษาสามารถช่วยแนะนำวางแผนให้กับนักเรียนได้ (แต่ไม่ใช่ครูไปทำให้นักเรียน โดยที่นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ ไม่เข้าใจด้วยตนเองจริงๆ)

๔) ประเด็นที่เลือกทำโครงการมี**คุณประโยชน์**ในการแก้ปัญหา**ด้านความเสื่อมทรามทางศีลธรรม** โดยเฉพาะเป็นการแก้ปัญหาของโรงเรียนหรือชุมชนของตนเองเป็นสำคัญ

การให้**คะแนนพิเศษ**นั้น จะพิจารณาให้กับโครงการที่เลือกและ**ระบุประเด็นปัญหาได้เด่นชัด** ได้แก่ (๑) **มุ่งปรับแก้พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน** เช่น การแก้ปัญหาการเสียดัก่อนวัยอันควร (ไม่รักนวลสงวนตัว), การติดบุหรี่สูรายาเสพติด, การทะเลาะกันโดยใช้ความรุนแรง (ชกต่อย-ตบตีกัน), การติดการพนันอบายมุข-ติดเกมคอมพิวเตอร์, การลักขโมย, การเสพยาหรือผลิตสื่อลามกอนาจาร, การหนีเรียน, การทำลาย-ไม่ดูแลสาธารณสมบัติ, ไม่ช่วยเหลืองานบ้าน เป็นต้น (๒) **มุ่งเน้นงานจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ที่เน้นคุณธรรมเด่นชัด** เช่น อาสาช่วยงานในโรงเรียน วัด ชุมชน โรงพยาบาล ช่วยแก้ปัญหาไม่มีคนดูแลผู้สูงอายุ เด็กเล็ก ผู้ป่วย ผู้พิการในชุมชน เป็นต้น (แต่ต้องไม่ได้เป็นแบบเหมารวมกิจกรรมต่างๆ ของร.ร.มาใส่เต็มไปหมด) (๓) **มุ่งส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัว** เน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวผ่านกิจกรรมที่หลากหลายหรือลดผลกระทบทางลบจากภาวะที่ครอบครัวไม่อบอุ่นครอบครัวแตกแยกกัน หรือกิจกรรมสร้างครอบครัวทดแทนให้ผู้ที่ไม่มีครอบครัวสมบูรณ์ หรือ (๔) **มุ่งเสริมสร้างความสามัคคีเข้มแข็งในชุมชน** ผ่านมิติต่างๆ ทางศาสนา ศีลธรรม ทางประเพณีวัฒนธรรม ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น-การงานอาชีพ ทางสุขภาพ ทางกีฬากาฬละเล่น หรือ ทางเศรษฐกิจการเงิน ฯลฯ

๕) **ความเป็นไปได้ของร่างโครงการ หรือผลสัมฤทธิ์ของโครงการ** ที่บรรลุผลได้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ รวมทั้งการทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการแก่ผู้เรียนได้จริง ทั้งทางด้าน**พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา** แม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและปัจจัยต่างๆ

หากเป็นร่างโครงการก็พิจารณาจากความเป็นไปได้ถึงแผนงานวิธีการและกิจกรรมต่างๆ ภายใต้ระยะเวลางบประมาณ และข้อจำกัดจากสถานการณ์ในพื้นที่จริง ว่ามีความเป็นไปได้ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้หรือไม่? อย่างไร? ทั้งนี้ไม่ควรรีบสรุปประเมินแนวคิดของเด็กว่าทำไม่ได้ แต่ควรเป็นการพิจารณาเชิงแนะนำและให้กำลังใจแก่นักเรียนในการทำโครงการต่อไป

หากเป็นการพิจารณาโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ก็ต้องพิจารณาที่**ความสำเร็จของงานส่วนหนึ่ง และการเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรมของอีกส่วนหนึ่ง** โดยพิจารณาผลสำเร็จของงานว่าได้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ไม่ใช่แค่ดูว่าได้ตามเป้าหมายหรือไม่ เพราะผู้ทำอาจใช้เทคนิคการตั้งเป้าหมายไว้ต่ำเพื่อให้ได้ผลงานเกินเป้า ต้องดูประกอบกับความยากง่ายของงาน-สถานการณ์ของปัญหาคด้วย และที่สำคัญดูที่การเปลี่ยนแปลงเชิงประจักษ์ของตัวนักเรียนที่รับผิดชอบโครงการเอง หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายหรือสมาชิกที่เข้ามาร่วมทำโครงการ

๖) การสร้าง**ความร่วมมือ**ส่วนร่วมแก่บุคคลหลายฝ่ายโดยเฉพาะชุมชน (บ-ว-ร: บ้าน-วัด-โรงเรียน) ได้มากที่สุด โดยพิจารณาจากการวางขอบเขตการทำงาน การระบุดูกลุ่มเป้าหมาย การสร้างเครือข่ายแกนนำหรือกลุ่มสมาชิก หรือการมีพัฒนาการจากกลุ่มสมาชิกโครงการมาก่อตั้งเป็นชมรม/ชุมนุม เป็นต้น ทั้งนี้มีได้พิจารณา แต่เพียงตัวเลขของจำนวนคนเท่านั้น ต้องดูบริบทแวดล้อมของโรงเรียนประกอบด้วย การขยายความร่วมมือนี้ มักเป็นไปตามธรรมชาติไม่ข้ามชั้น ต้องมองเป็นแต่ละกรณีๆ ไป ในช่วงแรกๆ งานอาจจะยังไม่ได้ขยายผลออกไปมากเป็นธรรมดา แต่หากดำเนินการต่อเนื่องมานานแล้วก็สมควรที่จะต้องมีการขยายความร่วมมือส่วนร่วมออกไปกว้างขวางยิ่งขึ้น

๗) การ**พึ่งตนเองได้** ด้วย**ความขยันหมั่นเพียรทำงานจริง** การแสดงออกถึงความมุ่งมั่นทุ่มเทเพียรพยายามของกลุ่มเยาวชนเองจนเป็นที่ประจักษ์ โดยมี**ช่วงเวลาทำงานจริงไม่น้อยกว่า ๒ เดือนต่อ ๑ ภาคการศึกษา** (ไม่รวมเวลาที่ทำงานด้านเอกสาร), ลักษณะของกิจกรรมและวิธีการปฏิบัติงานพิสูจน์ให้เห็นถึงการ**ภาคีติดมุ่งมั่นทุ่มเททำจริง**, การทำงานลงสู่กลุ่มเป้าหมายและประชากรอย่างต่อเนื่องจนสามารถนำลงสู่วิถีชีวิตปกติของคนในโรงเรียนหรือชุมชนได้ จนเกิดการยอมรับและปรับเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้จริง

การไม่ได้ทำจริง หรือไม่ได้มุ่งมั่นทำจริงจึงต่อเนื่องที่ยาวนานเพียงพอ แต่มานำเสนอในลักษณะหลอกลวงว่าทำจริงหรือทำมายาวนาน ถือว่ามีความผิดร้ายแรง

๘) การ**สืบต่อไปได้อย่างยั่งยืน** ได้แก่ การมีแผนงานในอนาคตที่ชัดเจนและเป็นไปได้สูง, มีการสืบทอดของกลุ่มแกนนำไปยังรุ่นน้องรุ่นต่อไปได้, และมีวิธีการระดมทุนหรือการแสวงหาแหล่งที่มาของงบประมาณเพิ่มเติมได้เอง เป็นต้น

๙) **นำเสนอได้อย่างสร้างสรรค์ ทั้งเทคนิควิธีการและกิจกรรมที่หลากหลาย** ทั้งนี้ กลุ่มเยาวชนผู้รับผิดชอบโครงการ สามารถใช้ทักษะวิธีการทางศิลปะ ดนตรี กีฬา การแสดง สื่อเทคโนโลยี ฯลฯ มาบูรณาการและประยุกต์ใช้ร่วมได้ เพื่อสร้างความน่าสนใจในการสื่อสาร-ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น รวมทั้งการ**แสดงออกที่ดี** มีกิจกรรมรณรงค์และบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับกาลเทศะ ที่ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ

ทั้งนี้ การฝึกฝนทักษะการนำเสนอ **มิใช่**การฝึกซ้อมเพียงเพื่อสร้างภาพความสำเร็จของงานให้ถูกใจกรรมการเท่านั้น แต่เป็นทักษะการ**สื่อสารความคิด** การบอกเล่าความคิดที่**ตนเองได้ทำจริงได้อย่างน่าสนใจ**และ**สร้างความเข้าใจ**ได้ชัดเจนในเวลาอันจำกัด ภายใต้วิธีการและสถานการณ์ที่หลากหลาย

ขอย้ำจุดยืนของโครงการว่า การประเมินไม่เน้นที่งานเอกสารและบอร์ดนำเสนอว่าต้องสวยหรูดูดี มีเฟอร์นิเจอร์ประดับมากมายซึ่งเป็นความฟุ่มเฟือย (ขาดคุณธรรมเรื่องการประหยัด) ไม่เน้นว่าต้องนำเสนอโดยคนที่พูดเก่งมีวาทศิลป์แพรวพราว หากแม้ทำงานเอกสารหรือบอร์ดไม่เสร็จหรือไม่สมบูรณ์ก็ไม่เป็นไร ผู้นำเสนอไม่ได้เป็นนักพูดที่มีวาทศิลป์แพรวพราวก็ไม่เป็นไร ถ้าหากเป็นโครงการที่นักเรียนคิดเองทำเองจริงจัง กรรมการผู้ประเมินจะพิจารณาที่**เนื้อหา**งานที่**ทำจริงเป็นหลัก** การนำเสนอผ่านเอกสารบอร์ดหรือรูปแบบต่างๆ นั้นเป็นเพียงร่องรอยแสดงหลักฐานว่า**ทำจริง** และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการทำโครงการออกมาให้มองเห็นและเข้าใจได้ ดังนั้น **สัดส่วนคะแนน**ในงานเอกสาร บอร์ด และรูปแบบการนำเสนอจึงมีค่าคะแนนน้อย

การประเมิน **สร้าง** โครงการ

จากหลักเกณฑ์การพิจารณา ๙ ข้อดังกล่าว สามารถนำมาแยกย่อยเป็น เกณฑ์การให้คะแนนร่างโครงการ ตามประเด็นการพิจารณา ๑๒ ข้อ ได้ดังนี้

ที่	ประเด็นพิจารณาให้คะแนน	คะแนน
1	ริเริ่มจากเยาวชนเอง (คิดเองทำเองมาก) (Constructive) คิดใหม่ ไอเดียดี มีแง่มุมน่าสนใจ (Creative)	15
2	คุณประโยชน์ด้านศีลธรรมเป็นสำคัญ (ให้คะแนนมากเป็นพิเศษแก่โครงการที่ทำตามประเด็นชี้นำประจำปีการศึกษา 1) แก้ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงที่เร่งด่วน 2) งานจิตอาสาที่มีประเด็นคุณธรรมชัดเจน 3) การส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น 4) การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งสามัคคี)	10
3	ที่มาที่ไปชัดเจน วิเคราะห์ ปัญหา-สาเหตุ-เป้าหมาย-ทางแก้ ได้สมเหตุผล และมีข้อมูลสถิติประกอบให้เห็นความสำคัญและเกิดความตระหนัก	10
4	ความเป็นไปได้ของร่างโครงการโดยรวม ระบุเป้าหมายเชิงคุณภาพและปริมาณได้ชัดเจนเหมาะสม และมีความเป็นไปได้	10
5	มีแผนการทำงานชัดเจน วิธีการดำเนินงานมีกิจกรรมที่มากพอและสามารถแก้ปัญหาได้ และมีระยะเวลาทำงานที่ต่อเนื่องนานกว่า ๒ เดือน	10
6	ใช้หลักธรรมและคำสอนในหลวงได้ถูกต้อง-เหมาะสม อธิบายได้ดี	10
9	ศักยภาพของผู้ทำโครงการที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีได้	10
7	งบประมาณ สมเหตุผล – ประโยชน์สูงสุดประหยัดสุด ฟังตนเองได้มาก	5
8	สร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายได้มาก (บวร)	5
10	นำเสนอออกมาจากใจ จริงใจ มิใช่แค่ท่องจำมา	5
11	กิริยามารยาทในการนำเสนอดูดีน่าประทับใจ	5
12	ความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารและสื่อนำเสนอ	5
	รวมคะแนนทั้งหมด	100

การประเมินโครงการ

จากหลักเกณฑ์การพิจารณา ๙ ข้อดังกล่าว สามารถนำมาแยกย่อยเป็นเกณฑ์การให้คะแนนโครงการตามประเด็นการพิจารณา ๑๓ ข้อ ได้ดังนี้

ที่	ประเด็นพิจารณาให้คะแนน	คะแนน
1	ริเริ่มจากเยาวชนเอง (คิดริเริ่มเอง/คิดปรับปรุงเอง) (10 คะแนน) คะแนนพิเศษ: ความเป็นนวัตกรรม คิดใหม่ ไอเดียดี (Creativity) มีแง่มุมน่าสนใจ (5 คะแนน)	15
2	เรื่องที่ทำมีประโยชน์ด้านศีลธรรมเป็นสำคัญ โครงการเกิดผลสำเร็จ แก้ไขปัญหาทางศีลธรรมได้ พัฒนาคุณธรรมกลุ่มเป้าหมายได้จริง (10 คะแนน) คะแนนพิเศษ: 4 ประเด็นชี้นำ 1) แก้ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงที่เร่งด่วน 2) งานจิตอาสาที่มีประเด็นชัดเจน 3) การส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น 4) การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งสามัคคี (5 คะแนน)	15
3	ขยันทำงาน มุ่งมั่นทุ่มเทเพียรพยายามเด่นชัด (นำทำเป็นแบบอย่าง)	10
4	ผู้ทำเองเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีมากขึ้น	10
5	เก็บข้อมูลวิเคราะห์ประมวลผลเป็นสถิติได้ดี	10
6	ใช้หลักธรรม-พระราชดำริ/พระราชดำรัสได้ถูกต้อง-เหมาะสม	5
7	มีที่มากี่ไป (ปัญหา-สาเหตุ-เป้าหมาย-ทางแก้) สอดคล้องกัน ชัดเจน	5
8	งบประมาณ พึ่งตนเองได้มาก - ประโยชน์สูงสุดประหยัดสุด	5
9	สร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายได้มาก (บวร)	5
10	โครงการมีการสานต่อไปได้อีก (เช่น มีแผนงาน/รุ่นน้องสืบต่อ)	5
11	นำเสนอออกมาจากใจ จริงใจ มิใช่แค่ท่องจำมา	5
12	กิจกรรมรยาทในการนำเสนอดูดี พูดยาวดี น่าประทับใจ	5
13	ความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารและสื่อนำเสนอ	5
	รวมคะแนนทั้งหมด	100

ภาคผนวก ก.

จากกระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ สู่ โครงงานคุณธรรม

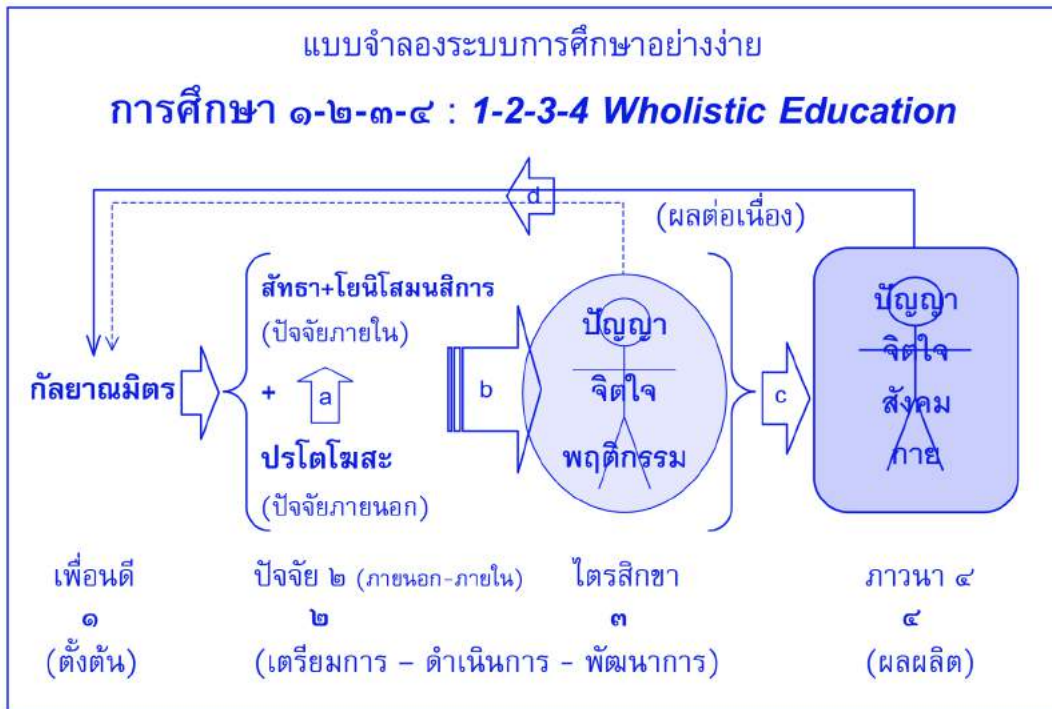
ระบบการศึกษาแนวพุทธ

“สกลมัท พุรหมจริย ยทิท กุลยามมิตตดา กุลยามสหายดา กุลยามสมปวงกดา”

“ความเป็นผู้มีกัลยาณมิตร มีสหายดี มีเพื่อนดี นี้ เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้น”

(จากพระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๙ ข้อ ๑๑ สังยุตตนิกาย สารีปุตตสูตร)

การศึกษาแนวพุทธ คือ การศึกษาที่อยู่บนฐานของความจริงตามธรรมชาติตามธรรมชาติ ที่มีกระบวนการการศึกษา ๓ ด้าน (ไตรสิกขา : ศีล(พฤติกรรม)-สมาธิ(จิตใจ)-ปัญญา) เพื่อให้เกิดพัฒนาการ ๔ ด้าน (ภาวนา ๔ : กาย-ศีล(สังคม)-จิต-ปัญญา) จนบรรลุถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

การศึกษาเพื่อการพัฒนาปัญญา (ปัญญาคุณธรรม)

ลูกศร a = Learning to know (Theoretical Education) = ปรัชญา

ลูกศร b = Learning to do (Practical Education) = ปฏิบัติ

ลูกศร c = Learning to be (Accomplished Education) = ปฏิเวธ

ลูกศร d = Learning to live together (Continuous Education for All)

กระบวนการเรียนรู้โครงงานคุณธรรมนี้ พัฒนามาจากกระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ ตามแบบจำลองการศึกษาอย่างง่ายของวงรอบ ๑-๒-๓-๔ ในภาพแผนผังในหน้าที่ ๒๘ อันประกอบด้วย

(๑) กระบวนการ**กัลยาณมิตร** ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนต้นเริ่มที่สำคัญที่สุด โดยจัดวางเงื่อนไขให้เกิดการนำพาให้บุคคลต่างๆ ซึ่งมีตั้งแต่กลุ่มเพื่อนใกล้ตัว ครู ผู้บริหาร พระสงฆ์ พ่อแม่ จนถึงองค์กรที่ให้การสนับสนุน มารวมกลุ่มกันโดยตั้งด้านบวกของแต่ละคนแต่ละฝ่ายออกมาหากันให้ได้มากที่สุด ให้แต่ละคนมาสบทบบาทเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน กัลยาณมิตรนั้นมีความสำคัญอย่างมากที่จะช่วยกระตุ้นเตือน ช่วยสร้างแรงบันดาลใจ ช่วยสร้างศรัทธาในการทำความดี ช่วยสนับสนุนให้โครงงานดำเนินไปได้ด้วยดี ขั้นตอนนี้จึงสำคัญมากที่สุดที่จะทำให้เริ่มต้นการเรียนรู้ได้ และดำเนินต่อไปจนถึงปลายทางแห่งความสำเร็จ โดยกัลยาณมิตรจะทำหน้าที่เป็นผู้ชักจูงปัจจัยภายนอกมากระตุ้นตัวเปิดการเรียนรู้ภายใน

(๒) การ**เปิดการเรียนรู้ภายใน** (ปรโตโฆสะ สู่ สัทธาและโยนิโสมนสิการ) (ลูกศร A) การ**เปิดการเรียนรู้ภายใน** เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากอีกขั้นตอนหนึ่ง ที่เสมือนเป็นการออกสตาร์ทหรือจุดติดเครื่องยนต์แห่งการเรียนรู้ภายในตัวมนุษย์ ซึ่งมีองค์ธรรมเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้สำคัญสองประการด้วยกันคือ **“สัทธา”** (ความสนใจใฝ่รู้, ความเชื่อใจ เชื่อถือ และความเชื่อมั่น) และ **“โยนิโสมนสิการ”** (พิจารณาอย่างแยกคาย – คิดเป็น – น้อมมาใส่ใจไปสู่กุศลได้)

การ**เปิดการเรียนรู้ภายใน** จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกัลยาณมิตรเตรียมการและเลือกใช้ปัจจัยภายนอกมากระตุ้นปัจจัยภายในอย่างพอเหมาะพอดีแก่ผู้เรียนและสถานการณ์แวดล้อม ปัจจัยภายนอกดังกล่าวนี้ เรียกว่า **“ปรโตโฆสะ”** ซึ่งมีหลายลักษณะ ตั้งแต่คำสอน คำบอกกล่าว หนังสือ ตำรา สื่อต่างๆ และที่ดีที่สุดคือ **“เสียงของครู”** เพราะเป็นเสียงที่จะสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในใจ เป็นเสียงที่จะช่วยเตือนจิตสะกิดใจให้ลุกคิดหรือตระหนักสำนึก เป็นเสียงที่เป็นกำลังใจให้เกิดการเรียนรู้ภายในตนขึ้น มั่นใจขึ้น จนเข้าใจถึงคุณค่า ถึงประโยชน์ของการทำความดีการสร้างคุณธรรมจริยธรรมขึ้นในตน เมื่อเข้าใจถึงประโยชน์ จึงเกิด**ฉันทะ**ความพอใจใคร่ที่จะลงมือกระทำด้วยตนเองโดยไม่ลังเล ดังตัวอย่างของ **เสียงของครู** ในโครงการนี้ที่สำคัญที่สุด คือ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ชาวไทยทุกคนล้วนมีศรัทธาอย่างเต็มเปี่ยม เมื่อโครงการพัฒนาโครงงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติเลือกมาใช้เป็นเสียงบอกกล่าว (ปรโตโฆสะ) ที่ย้ำชัดเจนว่า **“เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง”** จึงเท่ากับเป็นเสียงบอกที่ชี้แนวทางว่า ศรัทธาที่เกิดขึ้นนั้นควรนำไปสู่การตอบแทนคุณพระองค์ท่าน ในโอกาสครั้งนี้มิใช่สิ่งใดอื่น แต่เป็นการ**ทำดีถวายพระองค์ท่าน**นั่นเอง

เมื่อสัทธาคือความสนใจใฝ่รู้เกิดขึ้นก็จะช่วยไปกระตุ้นตัวเปิดการเรียนรู้ภายในอีกอย่างหนึ่ง ก็คือกระบวนการคิดพิจารณาอย่างแยกคาย หรือที่เรียกว่า **โยนิโสมนสิการ** ให้เริ่มต้นและทำงานไปด้วยกัน เริ่มตั้งแต่เยาวชนสนใจใฝ่รู้และคิดพิจารณาว่าจะทำดีอะไรถวายในหลวง ซึ่งตามเงื่อนไขก็คือ การกระทำนั้นควรตอบโจทย์หรือแก้ปัญหาจริงที่ทุกคนหรือส่วนใหญ่กำลังเผชิญอยู่ โดยช่วยกันระบุนปัญหาให้ชัดเจน ค้นหาสาเหตุที่มาของปัญหานั้นๆ สืบสาว ปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ทั้งบุคคล สถานการณ์ สถานที่ ฯลฯ เริ่มวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหา พิจารณาหาหนทางปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นจริง ทั้งหมดนี้เป็นวิธีคิดพิจารณาแบบอริยสัจ ๔ นั่นเอง

(๓) กระบวนการเรียนรู้**อย่างเป็นองค์รวม** ตามหลัก**ไตรสิกขา** (ลูกศร B และ C) กระบวนการ**ไตรสิกขา** เป็นกระบวนการเรียนรู้**อย่างเป็นองค์รวม** ในด้านพฤติกรรม(ศีล) ด้านจิตใจ(สมาธิ) ด้านปัญญา(ปัญญา) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องจัดเตรียมเหตุปัจจัยให้เอื้อต่อการกระทำหรือปฏิบัติงานจริง โครงการนี้จึงเน้นให้มีช่วงระยะเวลาดำเนินงานนาน เพื่อให้เพียงพอต่อการค่อยๆ สะสมการเรียนรู้ สังสมและบ่มเพาะคุณความดีในจิตใจ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากประสบการณ์ที่พบจากการทำโครงงานคุณธรรมมาหลายปีนั้น ทำให้พบว่า อย่างน้อยต้องมีเวลาประมาณ ๒ เดือนสำหรับการปฏิบัติงานจริงๆ (เฉพาะช่วงเวลาดำเนินงานจริง ไม่รวมช่วงทำงานเอกสาร)

ศีล เป็นการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมหรือการเรียนรู้ทักษะทางสังคมที่จะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้ออาทร พร้อมทั้งจะทำให้กำลังใจและให้อภัยแก่กัน การระมัดระวังคำพูด-การกระทำที่จะไม่เบียดเบียนใคร หากมีการกระทบกระทั่งกันบ้างก็มีศีลกำกับที่จะไม่ให้เกินเลยไปจนกระทบกระทั่งให้แตกทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกัน การสำรวมระวังทั้งทางคำพูดและการกระทำ การยอมรับสำนึกผิด การให้อภัยกัน ก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านพฤติกรรมไม่ให้เป็นมลภาวะเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ก็จะทำให้การทำงานกลุ่มเกิดขึ้นไปได้ตลอดรอดฝั่ง

สมาธิ เป็นการเรียนรู้ทางด้านจิตใจ ที่ต้องเผชิญสถานการณ์จริงจากการทำงาน ทำให้ต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจ ความขยันหมั่นเพียรกระทำอย่างต่อเนื่องไม่ทอดทิ้ง มีความอดทน ทั้งต่อภาระงาน และทั้งต่อคน และสถานการณ์ที่เข้ามา นอกจากนี้ยังหมายถึงการเจริญองงามของคุณความดีหรือคุณธรรมในจิตใจ อันนำไปสู่ภาวะความสุขสดชื่น แจ่มใส่องใสในจิตใจ ตั้งมั่นเป็นสมาธิ

ปัญญา เป็นการเรียนรู้ที่มาจากกระบวนการสังเกต สำรวจ การคิดการพิจารณาไตร่ตรองการตัดสินใจอย่างเป็นเหตุเป็นผลเป็นระบบ นำไปสู่ภาวะที่ออกจากปัญหา นำออกจากทุกข์ นำไปสู่ภาวะที่ติงามเป็นบุญกุศล การเรียนรู้ทางปัญญาเริ่มจากการเรียนความรู้จากหลักสูตร คำสอน ข้อมูล ข้อเท็จจริง การจดจำ การจับประเด็น การแยกแยะ การจัดหมวดหมู่ อันเป็นปัญญาขั้นรู้จำ และพัฒนาขึ้นไปสู่ปัญญาขั้นรู้คิด อันเกิดจากการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์การคิดเชื่อมโยงเหตุปัจจัย การคิดพิจารณาคุณค่าแท้คุณค่าเทียมเป็นต้น และพัฒนาไปสู่ปัญญาขั้นรู้แจ้งที่ทำให้แสวงหาทางออกจากปัญหาได้ ตลอดจนปัญญาที่ก่อเกิดจากการลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุผลของการแก้ไขปัญหาคือปฏิบัติทุกข้อได้ (เผด็จศึกกับปัญหา) และปัญญาดิตตามประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น นำสู่การสั่งสมเป็นประสบการณ์ที่เชี่ยวชาญและปรีชาญาณรู้แจ้งในเรื่องนั้นๆ

(๔) **ขั้นการพัฒนาแบบเวียนรอบต่อเนื่อง (ภาวนา ๔ สู่ กัลยาณมิตร) (ลูกศร D)**

เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ใน ๓ ขั้นตอนแรกมาซ้ำแล้วซ้ำอีก เป็นเวลาต่อเนื่องกันในช่วงเวลาที่เหมาะสม (กรณีทำโครงการคุณธรรม ต้องทำงานจริงไม่น้อยกว่า ๒ เดือน) ผู้เรียนจะเกิดพัฒนาการในตนเองอย่างเป็นองค์รวมทุกด้าน ทั้ง พัฒนาการทางพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับร่างกายและกายภาพแวดล้อม (กายภาวนา) พัฒนาการทางสังคม (ศีลภาวนา) พัฒนาการทางจิตใจ (จิตตภาวนา) และพัฒนาการทางปัญญา (ปัญญาภาวนา) การประกวดโครงการ จึงเป็นกุศโลบายหรือบทเรียนครั้งสำคัญที่พวกเขาจะได้เรียนรู้และฝึกการวางใจได้อย่างเหมาะสม ไม่ให้หันเหไปกับโลกธรรม ๘ ได้อย่างไร รู้จักรักษาใจให้อยู่ในพรหมวิหาร ๔ ได้หรือไม่ และไม่หลงยึดติดอยู่กับการแข่งขันหรือรางวัล แต่กลับเห็นคุณค่าของความรักความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สามารถอนุโมทนา ยินดีในความสำเร็จของโครงการของเพื่อนๆ กลุ่มอื่นได้ นับเป็นการปรับเข้าสู่ทัศนคติและค่านิยมที่ดี ใฝ่ดี ใฝ่สร้างสรรค์ มีพัฒนาการทางพฤติกรรม จิตใจตั้งมั่นในความดีงาม เข้มแข็ง อดทน ขยัน กล้าหาญ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ และมีพัฒนาการทางปัญญาที่ดี มีทักษะกระบวนการคิดที่ดี มีความแยบคายในการชักชวนคนอื่น ๆ เข้ามาช่วยกันแก้ปัญหา เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตของโลก เรียกได้ว่า หากมีพัฒนาการทั้ง ๔ ด้านพร้อม (กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา ปัญญาภาวนา) ก็จะเป็นผู้ที่พร้อมที่จะมีบทบาทเป็นกัลยาณมิตรให้กับผู้อื่นได้ต่อไป ซึ่งก็เท่ากับว่าเป็นผู้ขับเคลื่อนวงจรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธนี้ให้หมุนต่อเนื่องสืบไป

ดังเช่น ข้อเท็จจริงที่พบว่าแทบทุกโครงการมักจะมีสรุปบทเรียนสำคัญว่า การจะไปเปลี่ยนแปลงผู้อื่น ต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองก่อน (กายภาวนา และ ศีลภาวนา) และระหว่างที่เขาได้เรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเอง ก็ทำให้เขาได้เกิดการเรียนรู้คุณความดีหรือคุณธรรมจากภายใน(จิตตภาวนา) ที่ค่อยๆ ซึมซับ และสั่งสมเป็นประสบการณ์เป็นปัญญาญาณหยั่งรู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ตนเองทำนั้น(ปัญญาภาวนา) เขาก็จะพัฒนามาสู่ความเป็นกัลยาณมิตรที่สมบูรณ์ขึ้น อันจะก่อเกิดเป็นวงจรขับเคลื่อนที่ทรงพลังให้เกิดการสืบเนื่องไปสู่ขั้นต่อไป นำพาให้เพื่อนคนอื่น ๆ ได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาต่อเนื่องขยายวงออกไปได้ไม่สิ้นสุด

ภาคผนวก ข.

โครงการพัฒนาโครงการงานคุณธรรม เฉลิมพระเกียรติ

- วัตถุประสงค์การเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม ๕ ประเภท ๑ ศูนย์
- ก. โครงการงานคุณธรรม เฉลิมพระเกียรติ
- ข. โครงการงานสื่อคุณธรรม เฉลิมพระเกียรติ
- ค. โครงการงานวิทยุ-คุณธรรม เฉลิมพระเกียรติ
- ง. โครงการงานธุรกิจคุณธรรม เฉลิมพระเกียรติ
- จ. โครงการงานการเมืองคุณธรรม เฉลิมพระเกียรติ
- ฉ. ศูนย์การเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม เฉลิมพระเกียรติ

ส่วนกลาง มีการจัดประกวด/สรรหาประกวดโครงการงานคุณธรรม ๕ ประเภท เฉพาะ ระดับมัธยมศึกษา เป็นภารกิจหลัก โดยปฏิทินการทำงานของส่วนกลาง จะต่อยอดจากการประกวดในระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประกวดในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ เหมือนปีก่อนๆ ที่ผ่านมา

- โครงการงานสื่อคุณธรรม เฉลิมพระเกียรติ

มิใช่แค่ผลิตสื่อ แต่มีที่มาของความคิดว่า “ทำไม? ถึงผลิตสื่อคุณธรรมนี้” มีแผนงานการผลิตสื่อ มีกระบวนการนำไปใช้ มีการติดตามประเมินผลว่า สื่อที่ผลิตขึ้นนี้ ทำให้เกิดผลดีอย่างไรต่อผู้รับสื่อ สื่อที่ผลิตขึ้นสามารถช่วยแก้ปัญหาที่ตั้งไว้ได้จริงหรือไม่? จึงจะมีความเป็นโครงการงาน

- โครงการงานวิทยุ-คุณธรรม เฉลิมพระเกียรติ

เป็นโครงการงานวิทยาศาสตร์ที่มีใช้แค่ทดลองเสร็จประกวดจบแล้วเลิกทำ ไม่จำเป็นต้องคิดค้นใหม่ก็ได้ แต่เน้นการนำไปใช้จริงเพื่อพัฒนา/แก้ไขปัญหาจริงๆ ในลักษณะงานจิตอาสา-บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ในโรงเรียนหรือชุมชน โดยสร้างจิตสำนึกความเสียสละต่อส่วนรวมให้แก่เยาวชนได้ดี (บางโครงการงานสามารถต่อยอดเป็นโครงการงานธุรกิจคุณธรรม หาทุนมาสนับสนุนกิจกรรมการกุศลได้ด้วย)

- โครงการงานธุรกิจคุณธรรม เฉลิมพระเกียรติ (ธุรกิจ 2 ข พอเพียง)

(โครงการงานธุรกิจเพื่อพัฒนาชีวิตและชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เฉลิมพระเกียรติ)
ธุรกิจที่ไม่ได้เน้นผลกำไรสูงสุด เน้น “ประโยชน์สุข” สูงสุด ธุรกิจที่มีความเป็นโครงการงาน สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ “ร่วมกัน ทำดี อย่างมีปัญญา” และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่ธุรกิจบาป ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข ไม่เป็นธุรกิจที่ขัดกับหลักศีลธรรม

เป็นธุรกิจที่มีแนวคิดดีใหม่ๆ ที่ช่วยแก้ปัญหาจริงในโรงเรียนชุมชน ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างประหยัดคุ้มค่าสูงสุด มีผลกำไรที่อย่างน้อย 10% นำเข้ากองทุนโครงการงานคุณธรรม (กองทุนทำดี) ของโรงเรียน ที่เหลือเป็นทุนหมุนเวียนของธุรกิจเพื่อปรับปรุงหรือขยายกิจการ และจัดสรรเป็นเงินออมหรือทุนการศึกษาของคนทำงาน

- โครงการงานการเมืองคุณธรรม เถลิงพระเกียรติ

โครงการเชิงยุทธศาสตร์ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนที่มีศักยภาพเป็นผู้นำตัวจริง **คิดการใหญ่** (Think Big) ได้ดี **มีคุณธรรมเป็นแบบอย่าง** มาร่วมกันคิดออกแบบองค์กร โครงสร้าง การเมืองภาคเยาวชน ด้วยตนเองอย่างสร้างสรรค์ไม่จำกัดรูปแบบ เพื่อเป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อน-เกาะติดการทำความดีของเยาวชน การแก้ปัญหาของเยาวชนด้วยเยาวชนเอง ทั้งนี้ เยาวชนที่เข้ามาสู่ตำแหน่งบริหารองค์กรการเมืองนี้ ต้องเป็นแบบอย่าง และถูกฝึกฝนอบรมให้มีคุณลักษณะ ๓ ด้านด้วยกัน คือ ๑) **รักชาติรักส่วนรวม** ด้วยงานอาสาสมัคร ๒) **เป็นคนดีมีศีลธรรม** ด้วยการปฏิบัติทางศาสนา ๓) **มีความรู้ความสามารถ** ด้วยการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม โดยทั้ง ๓ ด้านนี้ต้องกำหนดให้เป็นข้อปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตในแต่ละวัน/สัปดาห์/เดือน ที่วัดประเมินได้ นับเวลาปฏิบัติได้

โครงการการเมืองคุณธรรมนี้ มักจะพัฒนามาจากการยกระดับโครงการคุณธรรมขนาดใหญ่ ที่มีคุณภาพโดดเด่น มาเป็นองค์กรขับเคลื่อนให้เกิดโครงการคุณธรรมทุกประเภททั้งระบบโรงเรียน หรือการยกเครื่องคณะกรรมการนักเรียนให้ถูกออกแบบใหม่ (re-engineering) ให้เป็นองค์กรที่เยาวชนรู้สึกเป็นเจ้าของ แล้วบริหารปกครองในด้านการส่งเสริมการทำความดีของเยาวชน การแก้ปัญหาของเยาวชนด้วยกันเอง อย่างเกาะติดและเข้มแข็ง ทั้งภายในโรงเรียนและลงสู่ชุมชน

- ศูนย์การเรียนรู้โครงการคุณธรรม เถลิงพระเกียรติ

โรงเรียนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ผ่านโครงการคุณธรรมทั้ง ๕ ประเภท อย่างกว้างขวางในทุกช่วงชั้น ทั้งระบบโรงเรียน มิใช่มีแค่ไม่กี่โครงการเพื่อส่งประกวดเท่านั้น จะเป็นโครงการขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้แต่ต้องมีจำนวนโครงการ ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด ตามสูตร

$$P > \frac{N}{100}$$

โดย P = จำนวนโครงการ N =จำนวนนักเรียนทั้งหมด

ทั้งนี้ มิใช่สักแต่ว่ามีโครงการเยอะ แล้วจัดเป็นงานนิทรรศการ/เทศกาลครั้งเดียวจบ หรือ สร้างเอกสาร หลอกๆ ขึ้นมาแต่ไม่ได้ดำเนินการจริงจัง โครงการทั้งหมด แม้จะเป็นโครงการเล็กก็ตาม ต้องเป็นโครงการที่ดำเนินงานจริงๆอย่างต่อเนื่อง ในช่วงระยะเวลาอย่างน้อย ๒ เดือน ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ลงสู่ผู้เรียนได้จริง โครงการบรรลุเป้าหมายได้ อนึ่ง โรงเรียนควรพัฒนารูปแบบรายงานโครงการคุณธรรม เป็นฉบับง่าย ๓ - ๕ หน้ากระดาษ ก็ได้ ไม่ต้องทำเป็นรูปเล่มสมบูรณ์

การประเมิน ให้กรอกแบบประเมินแสดงจำนวนโครงการและระดับความก้าวหน้าของโครงการทั้งหมด ของโรงเรียน พร้อมแนบสรุปย่อโครงการใน ๑ หน้ากระดาษ และสรุปรูปภาพใน ๑ หน้ากระดาษมาประกอบด้วย ส่วนรูปเล่มโครงการฉบับสมบูรณ์ ให้เลือกส่งเฉพาะโครงการคุณธรรมที่มีคุณภาพโดดเด่นสูงสุด ๓ อันดับแรก ของโรงเรียน มาเป็นตัวอย่างสำหรับการพิจารณาในขั้นตอนของการประกวดคัดเลือก เพื่อเข้าสู่การประเมิน ในระดับภูมิภาคและระดับประเทศต่อไป

ภาพรวมการประกวดโครงการคุณธรรมระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

- การคัดเลือกในระดับโรงเรียนและระดับเขตพื้นที่ เป็นกระบวนการที่ขึ้นอยู่กับโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ กคพ.จะเป็นเพียงผู้ประสานผ่านทาง สพฐ. เพื่อให้ตัวแทนโครงการจาก สพป. สพม. เขตพื้นที่ละ ๑ โครงการได้มาเข้าร่วมค่ายระดับภูมิภาค ๘ ค่าย ๘ ภูมิภาค
- การรับสมัครในระดับภูมิภาค มี ๒ ช่องทาง (๑) โครงการที่ผ่านการคัดเลือกของ สพม.และ สพป. แล้วเสนอชื่อไปที่ สพฐ. หรือ (๒) กรณีเกิดปัญหาในระดับเขตพื้นที่ไม่ได้จัดประเมินคัดเลือก โครงการที่มั่นใจว่าได้ดำเนินการอย่างจริงจังจนเกิดผลสำเร็จแท้จริง สามารถส่งข้อมูลโครงการเพื่อรับการคัดเลือกโดยตรงมาที่ กคพ. ภายในวันที่ ๓๐ กันยายน ผ่านทางอีเมล moralproject@gmail.com
- การคัดเลือกในระดับภูมิภาค จะอยู่ในรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ ๘ ค่าย ๘ ภูมิภาค ตามตารางด้านล่างนี้ โดยเป็นการบูรณาการหลอมรวมรูปแบบค่าย นิทรรศการโครงการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประกวดคัดเลือกโครงการเข้าไว้ด้วยกันในค่ายเดียว โดยจะจัดขึ้นประมาณช่วงเดือนตุลาคม – ธันวาคม
- การเยี่ยมประเมินโครงการในพื้นที่จริง ประมาณช่วงเดือน ธันวาคม- มกราคม
- การประกวดระดับประเทศ ประมาณช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม

ตารางแสดงการแบ่งกลุ่มพื้นที่ ค่ายพัฒนาโครงการคุณธรรมระดับภูมิภาค ๘ ค่าย ๘ ภูมิภาค

กลุ่มที่	ภูมิภาค	(เลข สพม.) จังหวัด (จำนวน สพป.)	จน.จว.	สพป.	สพม.
1	เหนือตอนบน	34เชียงใหม่(๖)-แม่ฮ่องสอน(๒), 35ลำปาง(๓)-ลำพูน(๒), 36เชียงราย(๔)-พะเยา(๒), 37แพร่(๒)-น่าน(๒),	8	23	4
2	เหนือตอนล่าง	38สุโขทัย(๒)-ตาก(๒), 39พิษณุโลก(๓)-อุตรดิตถ์(๒), 40เพชรบูรณ์(๓), 41กำแพงเพชร(๒)-พิจิตร(๒), 42นครสวรรค์(๓)-อุทัยธานี(๒)	10	21	5
3	อีสานบน	19เลย(๓)-หนองบัวลำภู(๒), 20อุดรธานี(๔), 21หนองคาย(๓), 22นครพนม(๒)-มุกดาหาร(๑), 23สกลนคร(๓), 25ขอนแก่น(๕)	8	23	6
4	อีสานล่าง	24กาฬสินธุ์(๓), 26มหาสารคาม(๓), 27ร้อยเอ็ด(๓), 28ศรีสะเกษ(๔)-ยโสธร(๒), 29อุบลราชธานี(๕)-อำนาจเจริญ(๑), 33สุรินทร์(๓)	8	24	6
5	ประตู่อีสาน	4สระบุรี(๒)-ปทุมธานี(๒), 7ปราจีนบุรี(๒)-นครนายก-สระแก้ว(๒), 30ชัยภูมิ(๓), 31นครราชสีมา(๗), 32บุรีรัมย์(๔)	8	23	5
6	กลาง-ตะวันออก	1,2กรุงเทพฯ(๓), 3นนทบุรี(๒)-อยุธยา(๒), 5สิงห์บุรี-ลพบุรี(๒)-ชัยนาท-อ่างทอง, 6ฉะเชิงเทรา(๒)-สมุทรปราการ(๒), 17จันทบุรี(๒)-ตราด(๑), 18ชลบุรี(๓)-ระยอง(๒)	12	23	7
7	ตะวันตก-ใต้ตอนบน	8ราชบุรี(๒)-กาญจนบุรี(๔), 9สุพรรณบุรี(๓)-นครปฐม(๒), 10เพชรบุรี(๒)-ประจวบคีรีขันธ์(๒)- สมุทรสงคราม-สมุทรสาคร, 11ราชบุรีธานี(๓)-ชุมพร(๒)	11	22	4
8	ใต้ตอนล่าง	12นครศรีธรรมราช(๔)-พัทลุง(๒), 13ตรัง(๒)-กระบี่, 14พังงา-ภูเก็ต-ระนอง, 15ปัตตานี(๓)-ยะลา(๓)-นราธิวาส(๓), 16สงขลา(๓)-สตูล	11	25	5
	รวมจำนวน		76	185	42

*หมายเหตุ การจัดแบ่งค่ายและกำหนดเวลาการจัดค่ายอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม โดยที่ สพฐ. จะประกาศให้ทราบในแต่ละปีผ่านทางเว็บไซต์ <http://www.vitheeabuddha.com>

www.moralproject.net

ใบสมัคร

เข้าร่วมค่ายระดับภูมิภาค ปีการศึกษา

โครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ

“ลดเลิกพฤติกรรมเสี่ยง สร้างครอบครัวอบอุ่น หนุนชุมชนเข้มแข็ง”

๑. ชื่อโครงการ _____
 ชื่อกลุ่ม _____ โรงเรียน _____
 ที่ตั้ง _____
 _____ สังกัด สพป./สพม. _____
 โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____ e-mail: _____

๒. ผู้บริหารที่ปรึกษา ชื่อ-นามสกุล _____ ตำแหน่ง _____
 โทรศัพท์ _____ มือถือ _____ e-mail: _____
 ครูที่ปรึกษา ชื่อ-นามสกุล _____ ตำแหน่ง _____
 โทรศัพท์ _____ มือถือ _____ e-mail: _____
 พระสงฆ์ที่ปรึกษา ชื่อ-ฉายา _____ วัด _____
 โทรศัพท์ _____ มือถือ _____ e-mail: _____

๓. เยาวชนผู้รับผิดชอบโครงการ (มีจำนวน ๘-๑๐ คน)

(๑) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____
 โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๒) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____
 โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๓) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____
 โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๔) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____

(๕) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____

(๖) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____

(๗) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____

(๘) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____

(๙) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____

(๑๐) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____

โปรดกาเครื่องหมาย * หน้ารายชื่อเยาวชนที่เป็นตัวแทนมาเข้าร่วมค่ายระดับภูมิภาค จำนวน ๓ คน

ข้าพเจ้าในนามของผู้รับผิดชอบโครงการ ขอสมัครเข้าร่วมค่ายพัฒนาโครงการคุณธรรมระดับภูมิภาค

ลายมือชื่อเยาวชนผู้รับผิดชอบโครงการ

ลายมือชื่อผู้รับรอง

(.....)

(.....)

ประธานโครงการ

ครูที่ปรึกษา

...../...../.....

...../...../.....

หมายเหตุ ส่งใบสมัครนี้ สรุปร้อยโครงการ ใน ๑ หน้ากระดาษ และสรุปรูปภาพโครงการ ใน ๑ หน้ากระดาษ มาที่อีเมลล์

moralproject@gmail.com ภายในวันที่ 30 กันยายน

ตัวอย่างปฏิทินการประกวดคัดเลือกโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ

ตารางสรุปการดำเนินงาน																						
ที่	ปฏิทินงาน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.									
๑	ประชาสัมพันธ์	←→																				
๒	สพป./สพม.รับสมัครเยาวชนเข้าอบรมทำโครงการ	←→																				
๓	สพป./สพม.จัดประชุม/ค่ายอบรมการทำโครงการ	←→																				
๔	กลุ่มเยาวชนส่ง ร่างโครงการและใบสมัครเข้าร่วมโครงการมาที่ สพป./สพม. ที่ต้นสังกัด			←→																		
๕	สพป./สพม.ส่งข้อมูลจำนวนโครงการมาที่ สนท. สพฐ.			←→																		
๖	กลุ่มเยาวชนผู้รับผิดชอบ ดำเนินการโครงการระยะที่ ๑			←→																		
๗	สพป./สพม.ช่วยสนับสนุนติดตามประเมินผล			←→																		
๘	สพป./สพม.คัดเลือกโครงการระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน ๑ โครงการมาเข้าค่ายระดับภูมิภาค			←→																		
๙	กคพ.ร่วมกับ สพฐ.+ สพป. ๘ แห่ง จัดค่ายพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ ๘ ค่าย ๘ ภูมิภาค			←→																		
๑๐	กลุ่มเยาวชนผู้รับผิดชอบดำเนินการโครงการระยะที่ ๒					←→																
๑๑	กคพ.ตรวจเยี่ยม โครงการที่เข้ารอบในพื้นที่จริง					←→																
๑๒	กลุ่มเยาวชนผู้รับผิดชอบฯ ประมวลสรุปผลการดำเนินงานทั้ง ๒ ระยะ และจัดทำเอกสารและสื่อนำเสนอโครงการฉบับสมบูรณ์							←→														
๑๓	๓๒ โครงการที่เข้ารอบมีตัวแทน(นร.๓ครู๑) มาเข้า (๑) ค่ายพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติระดับประเทศ (๒) การประกวดโครงการรอบชิงชนะเลิศ ระดับประเทศ (๓) พิธีมอบรางวัลเกียรติยศ และ (๔) นิทรรศการโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ ระดับประเทศ									←→												

*หมายเหตุ ปฏิทินงานโครงการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม โดยที่ สพฐ. จะประกาศให้ทราบในแต่ละปีผ่านทางเว็บไซต์ <http://www.vitheeбудdha.com>

ภาคผนวก ก.

เอกสารและสื่อนำเสนอโครงการ

เมื่อโครงการใดเกิดผลสำเร็จและมีความโดดเด่น จนได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนโรงเรียนมาสู่การประกวดในระดับภูมิภาค จึงสมควรต้องจัดทำเอกสารและสื่อการนำเสนอให้เป็นมาตรฐาน ๖ รายการ ดังต่อไปนี้

๑. **รายงานโครงการ ๒๐-๕๐ หน้ากระดาษขนาด A4 ไม่รวมปก มีบทและหัวข้อต่างๆ ตามที่กำหนด ดังนี้**

(๑) **ปกหน้า**

(๑.๑) **ปกนอก** (แสดงชื่อโครงการเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ, ชื่อกลุ่มเยาวชนผู้รับผิดชอบโครงการ, ชื่อสถานศึกษา, ชื่อสังกัด โดยระบุ สพป./สพม., และพิมพ์ระบุว่า รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ ประจำปีการศึกษา..... ระดับมัธยมศึกษา ที่จัดโดย กลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิสุทธิพร (กคพ.))

(๑.๒) **ปกใน** (แสดงชื่อโครงการเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ, รายชื่อสมาชิกกลุ่มเยาวชนผู้รับผิดชอบโครงการโดยระบุ ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง ชั้นเรียน, ชื่อ-ฉายา-นามสกุลพระสงฆ์ที่ปรึกษาโดยระบุ วัดและที่ตั้งของวัด หมายเลขโทรศัพท์/E-mail, ชื่อผู้บริหารและครูที่ปรึกษาโดยระบุ ตำแหน่ง หมายเลขโทรศัพท์/E-mail, ชื่อสถานศึกษา ที่ตั้ง หมายเลขโทรศัพท์/โทรสาร/E-mail/เว็บไซต์(ถ้ามี))

(๒) **กิตติกรรมประกาศ** (แสดงการขอบคุณบุคคล คณะ องค์กรต่างๆ ที่สนับสนุนการทำโครงการ เป็นต้น)

(๓) **บทคัดย่อ** (สรุปย่อเนื้อหาและประเด็นสำคัญของโครงการเป็นความเรียงใน ๑ หน้ากระดาษ)

(๔) **ผังมโนทัศน์** (สรุปภาพรวมของโครงการทั้งหมดเป็นผังมโนทัศน์ ใน ๑ หน้ากระดาษ)

(๕) **บทที่ ๑ บทนำ**

๑.๑ ที่มาและความสำคัญ (อธิบายความเป็นมา แรงบันดาลใจ หรือเหตุผล ที่ทำให้เกิดทำโครงการขึ้น)

๑.๒ วัตถุประสงค์ (แสดงจุดมุ่งหมายของการทำโครงการ เป็นรายข้อ ไม่ควรเกิน ๕ ข้อ)

๑.๓ ขอบเขตการศึกษาเรียนรู้ (ระบุ กลุ่มเป้าหมาย กำหนดระยะเวลาและสถานที่ ในการดำเนินการโครงการ)

(๖) **บทที่ ๒ การดำเนินการโครงการ**

๒.๑ วิธีการดำเนินงาน (อธิบายวิธีการดำเนินงาน, แสดงแผนผังขั้นตอนการดำเนินงาน, แสดงปฏิทินการทำงาน และ/หรือ มีรูปภาพประกอบ)

๒.๒ งบประมาณ (แสดงรายการค่าใช้จ่ายโดยแยกเป็นรายหมวดและยอดรวม)

๒.๓ แหล่งที่มาของงบประมาณ (กรณีที่มีการระดมทุนหรือหางบประมาณเพิ่มเติมขึ้นเอง ให้อธิบายถึงวิธีการระดมทุนหรือการเข้าถึงแหล่งงบประมาณนั้นโดยย่อด้วย)

๒.๔ อุปสรรคความผิดพลาดและการแก้ปัญหา

(๗) **บทที่ ๓ ผลการดำเนินงาน**

(แสดงผลการดำเนินงานโดยการอธิบายพร้อม รูปภาพ และ/หรือ มีสถิติ ตาราง หรือแผนภูมิประกอบ)

(๘) **บทที่ ๔ การศึกษาวิเคราะห์**

๔.๑ ปัญหาและสาเหตุ (ประมวลข้อมูลสภาพปัญหา แล้ววิเคราะห์สืบสาวหาสาเหตุของปัญหา)

๔.๒ เป้าหมายและทางแก้ (วิเคราะห์เชื่อมโยงเป้าหมายของโครงการกับวิธีการดำเนินงาน
ว่าเป็นหนทางไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างไร อย่างเป็นเหตุเป็นผล)

๔.๓ หลักการและหลักธรรมที่นำมาใช้ (แสดงหลักธรรมและแนวพระราชดำริ/พระราชดำรัส
ที่นำมาใช้ พร้อมอธิบายความหมายโดยย่อ แล้วอธิบายเชื่อมโยงกับโครงการ อย่างสอดคล้องเป็น
เหตุเป็นผล)

๔.๔ ประเมินผลการดำเนินงาน (แสดงหรืออธิบายเหตุผลว่า ผลการดำเนินงานเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการหรือไม่ เพียงใด เพราะเหตุใด และ/หรือแสดงสถิติประกอบ
(ถ้ามี))

๔.๕ การประเมินตนเอง (สมาชิกกลุ่มเยาวชนผู้รับผิดชอบโครงการทุกคน แสดงความคิดเห็น
และความรู้สึกต่อการพัฒนาตนเอง หรือความประทับใจต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้ระหว่างการดำเนินการ
โครงการ)

๔.๖ การประเมินและวิจารณ์โดยผู้อื่น (แสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ คำวิจารณ์ และข้อเสนอ
แนะ ของผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์และพระสงฆ์ที่ปรึกษาโครงการ ๓ ท่าน และ/หรือ บุคคล
อื่นที่เกี่ยวข้องอีกไม่เกิน ๕ คน เช่น ผู้ปกครอง, นักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย, คนในชุมชน)

(๙) **บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ**

๕.๑ สรุปผลการดำเนินการโครงการ (อธิบายสรุปภาพรวมของโครงการทั้งหมดเชื่อมโยง
สู่กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรมตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการคุณธรรม)

๕.๒ แผนการดำเนินงานในอนาคตและข้อเสนอแนะ (แผนการดำเนินงานในภาคการศึกษา
ต่อไป)

(๑๐) เอกสารอ้างอิง (ถ้ามี)

(๑๑) ภาคผนวก (ถ้ามี)

๒. **สรุปย่อโครงการ** ใน ๑ หน้ากระดาษ และ**สรุปรูปภาพโครงการ** ใน ๑ หน้ากระดาษ ดูตัวอย่างใน
หน้าที่ ๓๙

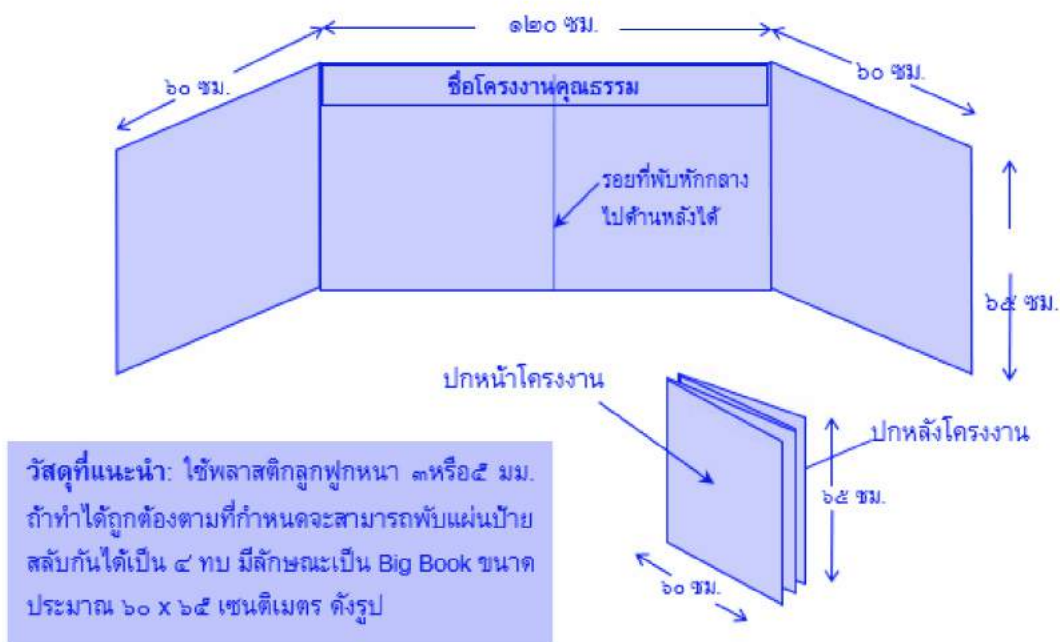
๓. **แผ่นพับ (Brochure) สรุปโครงการ** สรุปโครงการทั้งหมดลงในแผ่นพับ โดยออกแบบให้มีเนื้อหา
สั้นกระชับ แสดงรูปภาพ ตารางหรือแผนภูมิประกอบ ให้สวยงามสำหรับเผยแพร่สู่สาธารณะ

๔. **สื่อ Presentation** ทางคอมพิวเตอร์ หรือ **VCD นำเสนอโครงการ** เช่น Powerpoint หรือเป็น
วีดิทัศน์ (VCD) ในระยะเวลาไม่เกิน ๗ นาที

๕. แผ่นป้าย (Board) นิทรรศการโครงการ

แสดงภาพรวมและสรุปสาระสำคัญของโครงการทั้งหมด ได้แก่ ชื่อโครงการ สถานศึกษา รายชื่อที่ปรึกษา และกลุ่มเยาวชนผู้รับผิดชอบโครงการ บทคัดย่อ ผังมโนทัศน์ วิธีการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ข้อมูลสถิติ การประเมินผลสรุปผล เป็นต้น โดยมีแผนภูมิ รูปภาพ ตาราง สัญลักษณ์ ฯลฯ ประกอบ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และเทคนิคทางศิลปะมาช่วยให้สื่อความได้เข้าใจง่าย ชัดเจน และน่าสนใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม)

๖. **เว็บไซต์หรือเพจ** นำเสนอโครงการผ่านทางอินเทอร์เน็ต (แจ้งลิงค์เว็บไซต์หรือเพจโครงการได้ที่เพจโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ “เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง” หรือ <http://www.facebook.com/moralprojectpage>)

รายการที่ ๑ - ๔ ให้บันทึกไฟล์ข้อมูลรวมลงในแผ่น CD แผ่นเดียว ที่หน้าแผ่น CD ให้เขียนระบุชื่อโครงการ สถานศึกษา สพป./สพม. โดยระบุไฟล์รายงาน, ไฟล์สรุปย่อ, ไฟล์แผ่นพับ และไฟล์นำเสนอให้ครบถ้วนถูกต้อง

***ทางโครงการขอขำจูดยีนว่า เน้นที่ตัวโครงการที่นักเรียนลงมือทำงานจริงเรียนรู้อะไรจริงมากกว่า สื่อนำเสนอ หากโครงการใดจัดทำเอกสารและสื่อนำเสนอโครงการไม่เสร็จ ก็ไม่เป็นไร ขอให้มานำเสนอให้เข้าใจเนื้องานที่ลงมือทำจริงๆ เกิดการเรียนรู้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรจากการทำโครงการ โดยเอาข้อมูลดิบมาประกอบได้เลย

(ตัวอย่าง สรุปย่อโครงการใน ๑ หน้ากระดาษ)

โครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔ ระดับมัธยมศึกษา

โครงการ “ลด ละ เลิก บุหรี่ – เมรัย สานสายใย เทิดไถ้องค์ราชันย์”

(Stop Drinking and Smoking, Make Homesweet and Unanimity to Pay His Majesty’s Loyalty)

โดยเยาวชนกลุ่ม “ดวงตาเห็นธรรม” โรงเรียนเวียงมอกวิทยา ตำบลเวียงมอก อำเภอดิน จังหวัดลำปาง
สพท. ลำปาง เขต ๒

หลักธรรมสำคัญ : ศีล ๕ , อบายมุข ๖ , ไตรสิกขา

พระราชดำริ / พระราชดำรัส : บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) และ เศรษฐกิจพอเพียง (การสร้างภูมิคุ้มกัน)

ประเด็นปัญหาหลัก : นักเรียนดื่มเหล้า-สูบบุหรี่ อันเนื่องจากนักเรียนคบเพื่อนกลุ่มเสี่ยง หลงผิด และมีพฤติกรรมลอกเลียนแบบ ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลดู ตามใจลูกและเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี สภาพชุมชนดื่ม-สูบไม่เลือกที่ ไม่ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบและไม่มีภูมิคุ้มกัน อีกทั้งชุมชนเป็นพื้นที่เสี่ยง (มีร้านค้าขายเหล้า-บุหรี่ จำนวน ๑ ร้าน) และนักเรียนห่างเหินธรรมะที่ใช้ในการขัดเกลาจิตใจ

กลุ่มเป้าหมาย : นักเรียนโรงเรียนเวียงมอกวิทยาและนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง (จำนวน ๒๒ คน)

กิจกรรมเด่น : คณะกรรมการโครงการฯ ได้สานต่อกิจกรรมในภาคเรียนที่ ๑ ประกอบด้วย กิจกรรม “แกนนำผู้ก่อการดี กัลยาณมิตร (D+)” กิจกรรม “กระบอกเสียงแห่งธรรม” กิจกรรม “บริสุทธิ์ใจ คั้นได้ทั่วตัว” กิจกรรม “รู้แจ้ง เห็นกรรม” (อบรมธรรมะ-วิปัสสนา) และจัดกิจกรรมเพิ่มเติมภาคเรียนที่ ๒ ประกอบด้วย (๑) กิจกรรม “สายลับสีขาว” (๒) กิจกรรม “ปลูกจิตสำนึกลด ละ เลิก เหล้า – บุหรี่” (๓) กิจกรรม “นำสื่อความดี สู่มุขชุมชน” และ (๔) กิจกรรม “สานสายใยครู สู่วัฒนบ้าน” กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่มุ่งการติดตามพฤติกรรม แก้ไขปัญหา และปลูกจิตสำนึกการลด ละ เลิก บุหรี่-เหล้าของนักเรียนและนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างเป็นปัจจุบันและใกล้ชิดจากสายลับสีขาวและแกนนำผู้ก่อการดีกัลยาณมิตร อีกทั้งได้โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และทุกฝ่ายในชุมชน

ผลที่เกิดขึ้น : นักเรียนมีค่านิยมในการลด ละ เลิก บุหรี่-เมรัยจากการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ตามแนวพระราชดำริบวร และหลักพุทธวิธี และสรุปผลสัมฤทธิ์ในภาคเรียนที่ ๒ พบว่า นักเรียนกลุ่มเสี่ยง ๒๒ คน มีพฤติกรรมปลอดจากเหล้า-บุหรี่ รวม ๑๘ คน ร้อยละ ๘๑.๘๑ (เพิ่มจากภาคเรียนที่ ๑ ร้อยละ ๘.๑๘) และมีพฤติกรรมไม่ปลอดจากเหล้า-บุหรี่ รวม ๔ คน ร้อยละ ๑๘.๑๘ (ภาคเรียนที่ ๑ จำนวน ๓ คน ร้อยละ ๒๗.๒๗) ค่าเฉลี่ยลดลงจากเดิมร้อยละ ๘.๐๘

กลุ่มเยาวชนผู้รับผิดชอบโครงการ :

๑. นายธีรพล ชายเมือง	ม.๖	ประธาน
๒. นายสุทธิพงษ์ คีบจ่อ	ม.๖	รองประธาน
๓. นางสาวขวัญฤดี ชุ่มชุมภู	ม.๖	รองประธาน
๔. นางสาวเบญจมาศ สมมะโน	ม.๖	เลขานุการ
๕. นางสาวนุชชารัตน์ สิงห์คำโล	ม.๖	เหรัญญิก
๖. นางสาววิลาวัณย์ ศรีงาม	ม.๖	ประชาสัมพันธ์
๗. นางสาวนุภา ลาวเชียง	ม.๖	สวัสดิการ
๘. นางสาวอรพรรณ สีเมือง	ม.๖	สวัสดิการ

พระสงฆ์ที่ปรึกษา : พระครูวิรุฬห์พิพัฒนกิจ เจ้าอาวาสวัดห้วยริน

ผู้บริหารที่ปรึกษา : นายมานพ แสนทวี ผู้อำนวยการโรงเรียน

ครูที่ปรึกษา : นายสานติกรศรี วงศ์เขียว

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

จำนวนครู ๒๔ คน จำนวนนักเรียน ๔๗๕ คน แยกเป็น ช่วง

ชั้นที่ ๓ รวม ๓๕๓ คน ช่วงชั้นที่ ๔ รวม ๑๒๔ คน

ติดต่อ ครูสานติกรศรี โทร. ๐๘๑ ๒๘๘ ๗๒๘๓

fb โครงการ: facebook.com/moralprojectpage007

สนับสนุนโดย

- กลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายวิถีพุทธ (กคพ.)
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) (โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ)

(ตัวอย่าง) **ผังสรุปโมเดลโครงการทุนธรรม** แบบตารางวิเคราะห์คำถาม ๕ ข้อ (ปัญหา-สาเหตุ-เป้าหมาย-ทางแก้-ผลลัพธ์/พระราชดำริ)

<p>ชื่อโครงการ: “ลูกแกะเทวดา ล้อมหมาป่าให้สิ้นฤทธิ์” พิชิตปัญหาบุหรีสุรา พัฒนาชุมชนเข้มแข็ง กลุ่ม: ลูกแกะชั้นเทพ โรงเรียน: ไตรสิกขาวิทยา</p> <p>(๑) ปัญหา</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนกลุ่มเสี่ยง จำนวน ๓๐ คน มีพฤติกรรมดื่มเหล้า สูบบุหรี่ - เพื่อนนักเรียนมีแนวโน้มลอกเลียนแบบพฤติกรรมเพื่อนกลุ่มเสี่ยง ในทางไม่พึงประสงค์ 	<p>(๑) เป้าหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนกลุ่มเสี่ยง ทั้งหมด ๓๐ คน ลด ละ เลิก พฤติกรรมเสี่ยงลงได้ - โดยอย่างน้อย ๒๕ คน เลิกดื่มเหล้าสูบบุหรี่ลง ได้เด็ดขาด ภายใ้นภาคการศึกษาที่ ๑ - นักเรียนทั้งโรงเรียน ๑,๒๐๐ คน เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ช่วยกันเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงปฏิเสธการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ได้ - นร.กลุ่มเสี่ยง ๓๐ คน+แกนนำกัลยาณมิตร ๓๐ คน ร่วมกันทำงานจิตอาสาต่อส่วนรวม - นักเรียนในโรงเรียนมีพฤติกรรมใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์
<p>(๒) สาเหตุ</p> <p>ปัจจัยภายใน</p> <p>นร. มีความหลงผิด, ค่านิยมผิดตามเพื่อน, ออกกรู้อยากลอง</p> <p>นร.ขาดความรู้ ขาดความตระหนัก ในพิษภัยของบุหรี สุรา ยาเสพติด</p> <p>นร. ไม่เคารพข้างทางในกฎระเบียบของโรงเรียน</p> <p>นร.ขาดธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในจิตใจ ไม่ค่อยเข้าวัด-ปฏิบัติธรรม</p> <p>ปัจจัยภายนอก</p> <p>อิทธิพลเพื่อนกลุ่มเสี่ยง ชักชวน และสร้างค่านิยมผิดๆ</p> <p>ครอบครัวไม่ค่อยดูแล เอาใจใส่ ขาดความเข้าใจในวัยรุ่น</p> <p>ผู้ปกครองคนในชุมชน เป็นแบบอย่างไม่ดี คัมภีร์ สูบบุหรี่ ให้พบเห็น ได้ในที่สาธารณะ</p> <p>ชุมชนมีพื้นที่เสี่ยง เช่น ร้านขายเหล้าบุหรี ถึง ๑๐ ร้าน อยู่ใกล้โรงเรียนถึง ๕ ร้าน</p> <p>โรงเรียน วัด ชุมชน ไม่มีพื้นที่หรือใช้โอกาสวัยรุ่นในช่วงเวลาว่างให้เกิดประโยชน์ หรือมีไม่พอ</p>	<p>(๔) ทางแก้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดอบรมให้ความรู้สร้างความตระหนักในโทษภัยของบุหรี สุรา ยาเสพติด - จัดรายการ “จะเป็นคนดี ฉันทัญญา” ทางเสียงตามสายของโรงเรียน - ตั้งกลุ่ม “เพื่อนแท้” ดูแลเพื่อนกลุ่มเสี่ยงเป็นรายบุคคลด้วยพลังบวก จนกว่าจะเลิก - จัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวัง “สายลับสีขาว” รายงานพฤติกรรมเสี่ยงทั้งในและนอก ร.ร. - จัดตั้งกลุ่มนักเรียนอาสาสมัครวางคืน ทุกวันตอนเช้า “บริสุทธใจคืนได้ทั่วหัว” - เพื่อนแท้ ไปเยี่ยมบ้าน กลุ่มเสี่ยง เป็นประจำสัปดาห์ละ ๒-๓ ครั้ง - นักเรียนกลุ่มเสี่ยง ๓๐ คน นักเรียนแกนนำ “เพื่อนแท้” ๓๐ คน ร่วมกันทำงานจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ในโรงเรียนทุกเช้า ที่โรงพยาบาลทุกวันเสาร์ และที่วัดทุกวันอาทิตย์ - ประชุมร่วม ครู ผู้ปกครอง นร. กับหน่วยงานในชุมชน ดำรวจ สาธารณสุข ผู้ใหญ่บ้าน - กำนัน ให้รับทราบและตระหนักชัดในปัญหา ให้ช่วยกันแก้ปัญหาและเฝ้าระวัง - จัดกิจกรรม “ครอบครัวสามัคคี เล่นกีฬา พาเข้าวัด ปฏิบัติธรรม” ทุกส-อา.ต้นเดือน
<p>(๕) หลักการที่ขาด/บกพร่อง ที่ควรปลูกฝัง: ศีลข้อที่ ๕, หลักเจวิน “อบายมุข”, สังคหวัตถุ ๔ (ทาน, ปิยวาจา, อตถจริยา, สมานัตตตา), ไตรสิกขา (ศีล, สมาธิ, ปัญญา)</p> <p>พระราชดำริ/พระราชดำรัส ที่อนุญาตมาใช้: บวร (บ้าน-วัด-โรงเรียนราชการ), ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พอประมาณ, มีเหตุผล, มีภูมิคุ้มกัน)</p>	

(๓) “เป้าหมาย” ของการแก้ปัญหาคืออะไร? (เป้าหมายเชิงคุณภาพ และเป้าหมายเชิงปริมาณ) โดยระบุให้ชัดเจนว่า ใคร? เป็นกลุ่มเป้าหมาย พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นอย่างไร? จะส่งผลกระทบต่ออะไร? ให้ดีขึ้นตามมา จำนวนหรือร้อยละ(%) เท่าไร? ภายในขอบเขต ระยะเวลาเท่าไร? และพื้นที่ใด? และอะไรเป็น **คุณธรรมเป้าหมาย**? ที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้น (ควรเริ่มคิดวางแผนเป้าหมายระยะสั้น ๒ เดือนแรกก่อน จากนั้นจึงพิจารณาเป้าหมายระยะกลาง-ยาวต่อไป)

.....

.....

.....

.....

(๔) “**ทางแก้**” หรือวิธีการดำเนินงาน เพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น มีแผนงาน อย่างไรบ้าง?

ให้ช่วยกันวางแผนการทำงานที่จะสามารถทำได้ในระยะเวลา ๒-๓ เดือนแรกก่อน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(๕) การดำเนินงานโครงการดังกล่าวนี้ มีการอ้างอิง “**หลักธรรมและคำสอนในหลวง**” อะไรบ้าง? (หากยังไม่สามารถระบุที่ถูกต้องแน่นอนได้ ก็ให้ใช้ถ้อยคำง่าย ๆ แทนไปก่อน แล้วไปค้นคว้าต่อในภายหลังก็ได้) **หลักธรรม** (ทางศาสนา หรือ หลักคุณธรรม/ค่านิยมก็ได้)

.....

.....

คำสอนในหลวง (แนวพระราชดำริ หรือ พระราชดำรัส หรือหลักทรงงาน ก็ได้)

.....

.....

๔. เมื่อตอบคำถาม ๕ ข้อนี้ได้แล้ว ก็ให้ประมวลสรุปนำเสนอในรูปแบบของ**ผังมโนทัศน์** ที่มีหัวข้อดังนี้

- ชื่อโครงการ, ชื่อกลุ่ม, ห้องเรียน หรือ ชื่อโรงเรียน
- วาดภาพระบายสี ประกอบโครงการ ที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ เช่น มีตัวการ์ตูนเดินเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
- ปัญหาที่เลือกทำโครงการ
- สาเหตุของปัญหา
- เป้าหมาย (เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ)
- ทางแก้ (วิธีการหรือกิจกรรม เรียงเป็นข้อ ๆ)
- หลักธรรม และ คำสอนในหลวง (แนวพระราชดำริ/พระราชดำรัส) ที่นำมาใช้

(ตัวอย่างใบงาน) ร่างโครงการคุณธรรม ขั้นต้น

๑. ชื่อโครงการ.....

ชื่อกลุ่ม โรงเรียน สพป./สพม.

๒. ที่มาและความสำคัญ (สภาพปัญหา / ที่มาของแนวคิด)

.....

.....

.....

.....

๓. วัตถุประสงค์ของโครงการ

๓.๑ เพื่อ

๓.๒ เพื่อ

๓.๓ เพื่อ

๔. การศึกษาวิเคราะห์ ประชากรเป้าหมาย ได้แก่

๔.๑ ปัญหาและสาเหตุ

กลุ่มเสี่ยง ได้แก่

.....

สาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยง (ปัจจัยภายใน-ปัจจัยภายนอก)

.....

.....

๔.๒ เป้าหมาย (เป้าหมายเชิงปริมาณและเป้าหมายคุณภาพ)

เป้าหมายของการแก้ปัญหา คือ

.....

ตัวชี้วัดความสำเร็จ คือ

.....

วิธีวัดความสำเร็จ คือ

.....

๔.๓ หลักธรรมและคำสอนในหลวง

หลักธรรม ได้แก่

.....

คำสอนในหลวง ได้แก่

.....

๕. ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

.....

.....

ภาคผนวก จ.

(ตัวอย่าง) ปฏิทินงาน ภายในโรงเรียน

สำหรับครูที่ปรึกษา ใช้กำกับการทำงานโครงการของนักเรียน

คุณครูที่ปรึกษาโครงการ สามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นต้น ให้มีระยะเวลาที่ต่อเนื่องภายใน ๑ ภาคเรียนได้ โดยจะใช้ระยะเวลาประมาณ ๓ เดือน ๑๓ สัปดาห์ โดยใช้เทคนิคการกระตุ้นและกำกับติดตามงาน ผ่านการโค้ชซึ่ง ด้วยปฏิทินงาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สัปดาห์ที่ ๑	การสร้างทีม ตั้งกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการ
หาข้อมูลเบื้องต้น อภิปรายปัญหากันในกลุ่ม เพื่อเลือกประเด็นทำโครงการ
การทำใบงานคำถาม ๕ ข้อ
การทำผังมโนทัศน์ ฉบับร่างที่ ๑
การทำประชาพิจารณ์/ประชามติ
สัปดาห์ที่ ๒	การสำรวจข้อมูลสถิติ การสัมภาษณ์ การค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงต่างๆ การ
ขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษา ฯลฯ
สัปดาห์ที่ ๓	ประมวลข้อมูลเพื่อปรับปรุงผังมโนทัศน์ (ร่างที่ ๒) และจัดทำร่างโครงการ
สัปดาห์ที่ ๔	จัดนิทรรศการผังมโนทัศน์โครงการ ในรูปแบบตลาดนัดโครงการ
สัปดาห์ที่ ๕ – ๗	การดำเนินงานช่วงที่ ๑
สัปดาห์ที่ ๘	ประชุมทบทวนการทำงานช่วง ๑ เดือนแรก
รายงานความก้าวหน้าโครงการช่วงที่ ๑ จัดทำผังมโนทัศน์ (ร่างที่ ๓)
สัปดาห์ที่ ๙ – ๑๑	การดำเนินงานช่วงที่ ๒
สัปดาห์ที่ ๑๒	ประชุมสรุปผลโครงการ
จัดทำสื่อนำเสนอโครงการ
สัปดาห์ที่ ๑๓	งานตลาดนัดโครงการคุณธรรม หรือ มหกรรมความดี
จัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โครงการ หรือจัดประกวดคัดเลือกโครงการเป็น
ตัวแทนของโรงเรียนไปสู่ระดับเขตพื้นที่

หมายเหตุ

- กระบวนการกลุ่มในสัปดาห์ที่ ๑ ที่ระดมความคิดเลือกประเด็นโครงการนั้น อาจใช้ตัวอย่างใบงานตอบคำถาม ๕ ข้อ และสรุปผังมโนทัศน์ เพื่อเริ่มต้นทำโครงการคุณธรรม ตามภาคผนวก จ. เป็นเครื่องมือ
- ร่างโครงการ และรายงานความก้าวหน้าโครงการ ในระดับโรงเรียนนั้น ควรทำเป็นแบบฟอร์มอย่างง่าย ดังตัวอย่างใบงานในภาคผนวก จ. เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการกรอกข้อมูลของนักเรียน สะดวกรวดเร็ว และไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ต่อเมื่อมีโครงการที่โดดเด่นเป็นตัวแทนไปประกวดในระดับเขตพื้นที่แล้วจึงค่อยทำรูปเล่มให้สมบูรณ์

ถ้าโครงการมีผลสำเร็จที่ดี ควรส่งเสริมให้ทำต่อเนื่องไปในภาคการศึกษาที่ ๒ ต่อไปอีก ซึ่งมักจะมีแนวโน้มที่สามารถขยายออกไปสู่ชุมชนได้อย่างกว้างขวางต่อไป และหากทำต่อเนื่องไปในปีที่ ๒, ๓,... ก็จะทำให้เกิดความเชี่ยวชาญและหยั่งรากลึกให้ประเด็นที่ทำโครงการนั้นๆ และจะถูกยกระดับไปสู่โครงการคุณธรรมระดับ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน” ที่สามารถก่อเกิดการพัฒนานั้นที่แท้จริงได้อย่างยั่งยืนสืบไป

ภาคผนวก ฉ.

โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน” ด้วยกระบวนการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ทั้งระบบ

เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๗๐ ปี และวาระครบรอบ ๑๐ ปี โครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ กลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถียุทธ (กคพ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และองค์กรภาคีต่างๆ ที่ได้ร่วมกันดำเนินงานโครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ “เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง” ต่อเนื่องมา กว่า ๑๐ ปี สู่ปีที่ ๑๑ จึงได้จัดให้มีกิจกรรมพิเศษ คือ “โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน” ด้วยโครงการคุณธรรมทั้งระบบ” เพื่อขยายผลการเรียนรู้เชิงคุณภาพสู่โรงเรียนเป้าหมาย ด้วยการอบรมโครงการคุณธรรมทั้งระบบโรงเรียน ตั้งแต่ขั้นเริ่มต้น คือ จัดให้มีนักเรียนแกนนำจากทุกห้อง ทุกชั้นเรียน อย่างน้อยห้องละ ๑ ทีมๆ ละ ๘-๑๐ คน มาเข้ารับการอบรมโครงการฯ กับวิทยากร ส่วนกลาง เพื่อคิดริเริ่มและดำเนินงานโครงการคุณธรรม อย่างน้อย ๑ ห้อง ๑ โครงการ และจักมีการโค้ช ซึ่งติดตามแบบกัลยาณมิตรอย่างต่อเนื่องต่อไป

นักเรียนแกนนำตัวแทนแต่ละห้องเรียนที่เข้ารับการอบรมนี้ นอกจากจะได้เรียนรู้โครงการคุณธรรมเชิงปฏิบัติการตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว ยังได้มีการเรียนรู้หลักการประชาธิปไตยตามรอยปฐมบรมราชโองการ “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ผ่านการพิจารณาพิจารณาโครงการและก่อตั้งคณะรัฐบาลเยาวชนอาสาสร้างประโยชน์สุขแห่งมหาชน หรือเรียกย่อๆ ว่า “รัฐบาลความดี” เพื่อบริหารจัดการโครงการคุณธรรมทั้งระบบต่อไป ด้วยหลักการธรรมาภิบาลประชาธิปไตยที่ว่า “ความดีเป็นของประชาชน บริหารจัดการโดยประชาชน เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน” ซึ่งจะเป็นเวทีตั้งศักยภาพและฝึกฝนคนรุ่นใหม่ ให้เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมความรู้ความสามารถที่สามารถบริหารจัดการให้ความดีออกงอกงามในสถานศึกษาของตนเองด้วยตัวเยาวชนเอง ผ่านการทดลองเรียนรู้วิธีการที่จะบริหารจัดการโครงการคุณธรรมทั้งระบบให้ได้มีประสิทธิภาพสูงสุด อย่างต่อเนื่องต่อไป

กิจกรรมพิเศษ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติฯ นี้ ได้มีการเตรียมการมาตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๘ เพื่อทดลองออกแบบและปรับปรุงหลักสูตรการอบรมมาโดยลำดับ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีโรงเรียนต่างๆ สมัครเข้าร่วมกิจกรรมแล้วจำนวน ๔๙ โรงเรียน มีทั้งโรงเรียนที่มีความก้าวหน้า ตั้งแต่เพียงขั้นที่ ๑ จนถึงโรงเรียนที่มีพัฒนาการความก้าวหน้าสูงสุดถึงขั้นที่ ๕ จากทั้งหมด ๙ ชั้น กล่าวคือ

บันไดความสำเร็จ ๙ ชั้น โครงการคุณธรรมทั้งระบบ

- ๑) การอบรมนักเรียนแกนนำทุกห้องเรียนให้ริเริ่มและดำเนินการโครงการฯ (กระตุ้นนักเรียนต้นทาง)
- ๒) การอบรมโครงการคุณธรรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูที่ปรึกษาทุกห้องเรียน ให้สามารถเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร (กระตุ้นครู ต้นทาง หรือ กลางทาง)
- ๓) คณะรัฐบาลเยาวชนอาสา ติดตามพัฒนาการและความก้าวหน้าโครงการคุณธรรมทั้งระบบโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (ติดตามความก้าวหน้า ณ กลางทาง)
- ๔) คณะรัฐบาลเยาวชนอาสา จัดงานมหกรรมความดี ที่ประกอบด้วย นิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โครงการคุณธรรม กิจกรรมเชียร์ความดี และ กีฬาคุณธรรม (สรุปผลการเรียนรู้ ณ ปลายทาง)
- ๕) กิจกรรมเพิ่มทักษะประสบการณ์การ “โค้ชชิ่ง” ให้กับครูที่ปรึกษาโครงการ

- ๖) การส่งไม้ต่อให้เกิดวงรอบการเรียนรู้ปีที่ ๒ โดยคณะรัฐบาลเยาวชนอาสาฯ ชุดเดิม
- ๗) การเกิดขึ้นของโครงการคุณธรรมทั้งระบบโรงเรียนในวงรอบใหม่ปีที่ ๒
- ๘) การรับไม้ต่อของคณะรัฐบาลเยาวชนอาสาฯ ชุดใหม่ เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการคุณธรรมทั้งระบบ ในปีนี้ ๒
- ๙) การอบรมเชิงลึกให้แก่ครูแกนนำที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของแต่ละโรงเรียน อย่างน้อย ๕-๑๒ ท่านต่อ ๑ โรงเรียน (ตามขนาดของโรงเรียน) เพื่อให้เข้าใจกระบวนการเรียนรู้โครงการคุณธรรมอย่างลึกซึ้งจนสามารถเป็นวิทยากรโค้ชซึ่งโครงการคุณธรรมได้ และเพื่อยกระดับให้มีวิทยฐานะที่สูงขึ้น

(ร่าง) กำหนดการกลาง (ขั้นที่ ๑)

การอบรมโครงการคุณธรรมทั้งระบบโรงเรียน

โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน”

โครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ “เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง”

วันแรกของการอบรม

เวลา	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
๐๗.๓๐ - ๐๘.๑๕	ลงทะเบียนรับรายงานตัวที่โรงเรียน	คณะครู / พี่เลี้ยง
๐๘.๑๕ - ๐๘.๓๐	ผู้แทนนักเรียน นำสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย / กราบพระอาจารย์ กล่าวคำมอบตัวเป็นศิษย์ - นำรายชื่อนักเรียนมอบถวายพระอาจารย์	พี่เลี้ยง นักเรียนแกนนำ
๐๘.๓๐ - ๐๙.๓๐	ปฐมนิเทศ / แนะนำพระวิทยากร / ธรรมเนียมทานการ	พระวิทยากร
๐๙.๓๐ - ๑๐.๓๐	ความดีบันดาลใจ - คู่มือและตัวอย่างโครงการคุณธรรม	พระวิทยากร
๑๐.๓๐ - ๑๐.๔๕	พักเบรก	คณะครู / พี่เลี้ยง
๑๐.๔๕ - ๑๒.๐๐	Dhamma in Action ด้วยพลังเยาวชน ปฏิบัติการกลุ่ม คิคริเริ่ม โครงการคุณธรรม - ใบบานคำถาม 5 ข้อ	พระวิทยากร พี่เลี้ยง นักเรียน
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐	รับประทานอาหารกลางวัน / พักผ่อนอย่างมีสติ	พระวิทยากร
๑๓.๐๐ - ๑๔.๐๐	กระบวนการกลุ่มเรียนรู้โครงการคุณธรรม - ผังมโนทัศน์	พระวิทยากร
๑๔.๐๐ - ๑๕.๐๐	ผังเมืองแห่งความดี - ผู้นำเยาวชนอาสาสร้างประโยชน์สุข	พระวิทยากร
๑๕.๐๐ - ๑๖.๐๐	กระบวนการกลุ่มเรียนรู้โครงการคุณธรรม - ประชาพิจารณ์* และวางแผนงานการทำงานแต่ละเทอม - ปฏิทินงาน (คาบสุดท้ายของวัน) นักเรียนแกนนำ กลับไปที่ห้องเรียนของตนเอง เพื่อนำเสนอผังมโนทัศน์และแผนงานโครงการคุณธรรม เพื่อรับฟัง ข้อเสนอแนะต่างๆ จากครูที่ปรึกษาและเพื่อนนักเรียนในห้อง	ครูที่ปรึกษาแต่ละ ห้องเรียน นักเรียนทุกห้อง
๑๖.๐๐ - ๑๖.๓๐	สรุปกิจกรรม / เดินทางกลับ	พระวิทยากร

* กิจกรรมประชาพิจารณ์ อาจใช้เวลาคาบสุดท้ายของวันแรก หรือคาบแรกของวันที่ ๒ ขอผู้บริหาร ได้ขอความร่วมมือจากครูที่ปรึกษาทุกห้องเรียน ได้ใช้เพื่อสร้างความมีส่วนร่วมแก่นักเรียนทุกห้องเรียน ทั้งโรงเรียน ในการรับฟังและเสนอแนะโครงการคุณธรรมของห้องเรียนตนเอง

วันที่สองของการอบรม

เวลา	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
๐๘.๐๐ - ๐๙.๓๐	(กระบวนการกลุ่มเรียนรู้โครงการคุณธรรม – ประชาพิจารณ์)* เตรียมพิธีเปิด และตั้งแถวจัดระเบียบงานตลาดนัดฝังมโนทัศน์โครงการ กระบวนการกลุ่ม: เตรียมนำเสนอ – ทำประจำกลุ่ม	พี่เลี้ยง / ผู้นำเยาวชนอาสา
๐๙.๓๐ - ๑๐.๐๐	พิธีเปิดงาน “ก้าวแรก โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ “ประโยชน์สุขแห่ง มหาชน” ด้วยโครงการคุณธรรมทั้งระบบ” - ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย - นักเรียนผู้นำเยาวชนอาสาฯ นำกล่าวบูชาพระรัตนตรัย - เจ้าของโครงการหรือผู้นำเยาวชนอาสาฯ กล่าวรายงาน (ถ้ามี) - ประธานในพิธีกล่าวให้โอวาท และกล่าวเปิดโครงการ (ถ้ามี) - ประธานฝ่ายสงฆ์กล่าวสัมนโมทนียกถา (ถ้ามี) - ประธานเยี่ยมชมฝังมโนทัศน์โครงการคุณธรรมของแต่ละห้องเรียน	พระวิทยากร
๑๐.๐๐ - ๑๑.๐๐	งาน “ตลาดนัดฝังมโนทัศน์โครงการคุณธรรม” ** - ตลาดนัดโครงการคุณธรรม - โหวตโครงการในดวงใจ “ขอใจแลกความดี” (แต่ละกลุ่มหมุนเวียนไปพักเบรกเอง)	พระวิทยากร พี่เลี้ยง ครูที่ปรึกษา นักเรียน
๑๑.๐๐ - ๑๒.๐๐	รับประทานอาหารกลางวัน / พักผ่อนอย่างมีสติ	พระวิทยากร
๑๑.๐๐ - ๑๒.๐๐	โครงการในดวงใจ นำเสนอโครงการ – ตัวอย่างการได้ซึ่งโครงการฯ	พระวิทยากร
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐	สื่อสารความดี ตะติขัมปี – รักดีไม่โคดเดี้ยว	
๑๓.๐๐ - ๑๔.๐๐	การก่อตั้งคณะรัฐบาลเยาวชนอาสา – เลือกตั้งนายกรัฐบาลเยาวชนอาสาฯ	พระวิทยากร
๑๔.๐๐ - ๑๔.๑๕	พักเบรก	คณะครู / พี่เลี้ยง
๑๔.๑๕ - ๑๕.๐๐	กิจกรรมถอดบทเรียน – นำเสนอผังเมืองแห่งความดี ตัวแทนกล่าวแสดงความรู้สึก – สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ พิธีมอบเกียรติบัตร (ถ้ามี)	พระวิทยากร
๑๕.๐๐ - ๑๖.๐๐	พิธีปิด โดยคณะรัฐบาลเยาวชนอาสาสร้างประโยชน์สุขแห่งมหาชน - พระอาจารย์สรุปผลการเรียนรู้จากโจทย์พิธีปิด - ร่วมกันร้องเพลง “เริ่มด้วยช่วยกัน” “ทำความดีเพื่อความดี” - นายฯฯ นำบูชาพระรัตนตรัย - นายฯฯ นำกราบพระอาจารย์, กราบคุณครู, ขอบคุณพี่เลี้ยง - ร้องเพลง “สรรเสริญพระบารมี” - ดอกย้าพร้อมกัน “เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง” ๓ ครั้ง - เดินทางกลับบ้าน	พระวิทยากร

** ทางโรงเรียนสามารถประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้คณะครูและนักเรียนทั้งโรงเรียน ได้เข้ามาร่วมชมโครงการและร่วมโหวตโครงการในดวงใจ ตามความสมัครใจ

สิ่งที่โรงเรียนต้องจัดเตรียมสำหรับกระบวนการอบรม

๑. ใบบานคำถาม ๕ ข้อ ใบบานประชาพิจารณ์ ใบบานปฏิทินงาน และ/หรือ ใบบานการสำรวจข้อมูล (ถ้ามีเวลา) และ/หรือ แบบฟอร์มร่างโครงการคุณธรรมขั้นต้น (ถ้ามีเวลา) กลุ่มละ ๑ ชุด
๒. กระดาษแผ่นใหญ่ขนาด A0 หรือ A1 สำหรับวาดผังมโนทัศน์, สีชอล์ค-สีเมจิก (หรือสื่ออย่างอื่นที่สามารถจัดหาได้โดยสะดวก), กระดาษเปล่า A4 ใช้เป็นกระดาษทดสำหรับทดลองร่าง กลุ่มละ ๑ ชุด
๓. สติกเกอร์รูปหัวใจ สำหรับใช้ในกิจกรรมโหวต โครงการในดวงใจ (หากไม่มีรูปหัวใจ ให้ปรับใช้สติกเกอร์รูปอย่างอื่นแทนก็ได้) จำนวนอย่างน้อย ให้เพียงพอต่อการแจกนักเรียนคนละ ๑ ดวง (หากมีมาก แจกมากกว่านี้ก็ได้)
๔. ทีมพี่เลี้ยงอาสา ช่วยอำนวยความสะดวกในการอบรม จำนวน ๕-๑๐ คน (ตามสถานการณ์)
๕. อุปกรณ์โปรเจกเตอร์และคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก ที่สามารถฉายสื่อวิดีโอได้ชัดเจน
๖. อื่นๆ หากมีการประสานงานเพื่อปรับเพิ่มกำหนดการให้เหมาะสมกับโรงเรียนนั้นๆ ตามกรณี

หมายเหตุ

- กำหนดการนี้เป็นเพียงร่างกำหนดการกลาง สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์จริงของโรงเรียนนั้นๆ ซึ่งทางโรงเรียนสามารถติดต่อประสานงานมาล่วงหน้า เพื่อหารือการปรับกำหนดการได้ก่อน
- โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหาไม่สามารถพึ่งพาตนเองทางงบประมาณได้ ทาง กคพ. ให้โอกาสแก่โรงเรียนนั้นๆ ทำเรื่องขอทุนสนับสนุนการอบรมได้ตามความจำเป็น โดยทำเรื่องส่งมาที่อีเมล moralproject@gmail.com
- ผู้ประสานงาน พระวชิระ สุภภาโส โทร. ๐๕๘ ๕๑๕ ๑๗๖๕ และนางสาวปัญจวรรณ ยารังษี โทร. ๐๕๔ ๑๕๗ ๗๕๓๓ อีเมล moralproject956@gmail.com

www.moralproject.net

ใบสมัคร

โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ
“ประโยชน์สุขแห่งมหาชน”
 ด้วยโครงการคุณธรรมทั้งระบบ

๑. ชื่อโรงเรียน _____
 ที่ตั้ง _____
 สังกัด สพป./สพม. _____
 โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____ e-mail: _____
 มีจำนวนครูทั้งสิ้น _____ คน แบ่งเป็นครูประจำการ _____ คน ครูอัตราจ้าง _____ คน
 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น _____ คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย _____ คน นักเรียนหญิง _____ คน
 มีจำนวนห้องเรียนทั้งสิ้น _____ ห้อง แบ่งเป็น ม.ต้น _____ ห้อง ม.ปลาย _____ ห้อง
 ดังนี้ ม.๑ _____ ห้อง ม.๒ _____ ห้อง ม.๓ _____ ห้อง ม.๔ _____ ห้อง ม.๕ _____ ห้อง ม.๖ _____ ห้อง
 คติพจน์ / คำขวัญ / คุณธรรมสำคัญ ประจำโรงเรียน (ถ้ามี) _____

บริบทของโรงเรียน ที่ต้องการให้ข้อมูลเพิ่มเติม _____

๒. พระสงฆ์ที่ปรึกษา ชื่อ-ฉายา _____ วัด _____
 โทรศัพท์ _____ มือถือ _____ e-mail: _____
 ผู้บริหารที่ปรึกษา ชื่อ-นามสกุล _____ ตำแหน่ง _____
 โทรศัพท์ _____ มือถือ _____ e-mail: _____
 ครูผู้รับผิดชอบคนที่ ๑ ชื่อ-นามสกุล _____ ตำแหน่ง _____
 โทรศัพท์ _____ มือถือ _____ e-mail: _____
 ครูผู้รับผิดชอบคนที่ ๒ ชื่อ-นามสกุล _____ ตำแหน่ง _____
 โทรศัพท์ _____ มือถือ _____ e-mail: _____
 ครูผู้รับผิดชอบคนที่ ๓ ชื่อ-นามสกุล _____ ตำแหน่ง _____
 โทรศัพท์ _____ มือถือ _____ e-mail: _____

มีความยินดีเข้าร่วมกระบวนการอบรมและพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ ทั้งระบบโรงเรียน เพื่อพัฒนาเชิงคุณภาพอย่างแท้จริงสู่การยกระดับเป็น โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ ๗๐ ปีแห่งการครองราชย์ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน” โดยให้คำมั่นว่าจะส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงและต่อเนื่องสืบต่อไป ความต้องการอบรมโครงการคุณธรรมทั้งระบบโรงเรียน ในระยะเริ่มต้น ดังนี้

- [] ครูทั้งระบบโรงเรียน อบรมกระบวนการเรียนรู้โครงการคุณธรรม เพื่อเป็นครูที่ปรึกษาโครงการฯ อย่างเป็นกัลยาณมิตร หลักสูตร ๑ วัน (อย่างน้อย ๘๐ % ของจำนวนครูทั้งหมด เข้ารับการอบรม)
 [] นักเรียนทั้งระบบโรงเรียน อบรมกระบวนการเรียนรู้โครงการคุณธรรม หลักสูตร ๒ วัน ไป-กลับ (ไม่พักค้าง) (นักเรียนแกนนำจากทุกห้อง ทุกชั้นเรียน อย่างน้อยห้องละ ๑ ทีมๆ ละ ๘-๑๐ คน)

ลงชื่อ

(.....)

ผู้อำนวยการโรงเรียน

...../...../.....

www.moralproject.net

โบสถ์ รัฐบาลเยาวชนอาสา
โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ
“ประโยชน์สุขแห่งมหาชน”
บริหารจัดการโครงการคุณธรรมทั้งระบบ

คณะรัฐบาลเยาวชนอาสาโรงเรียน _____
มีจำนวน ๑๒ – ๑๘ คน ได้รับเลือกจากการอบรมในค่าย ทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการคุณธรรมทั้งระบบโรงเรียน

(๑) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง นายกรัชมณฑรีช
โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๒) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง รองนายกฯ ๑
โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๓) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง รองนายกฯ ๒
โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๔) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____
โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๕) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____
โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๖) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____
โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๗) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____
โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๘) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____
โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๙) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____
โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๑๐) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____
โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๑๑) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____
โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

(๑๒) ด.ช./ด.ญ./นาย/นางสาว _____ ม. _____ ตำแหน่ง _____
โทรศัพท์ _____ facebook.com/ _____ e-mail: _____

ขอสมัครเข้าร่วมคณะรัฐบาลเยาวชนอาสา และขอสัญญาว่าคณะรัฐบาลจะทุ่มเทแรงกายแรงใจในการบริหารจัดการให้เกิดการดำเนินงานโครงการคุณธรรมทั้งหลายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จนประสบความสำเร็จได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เต็มตามกำลังความสามารถ ก่อเกิดเป็นพลังความสามัคคีในการช่วยกันพัฒนาโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าด้วยดี มีความโดดเด่นด้านโครงการคุณธรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

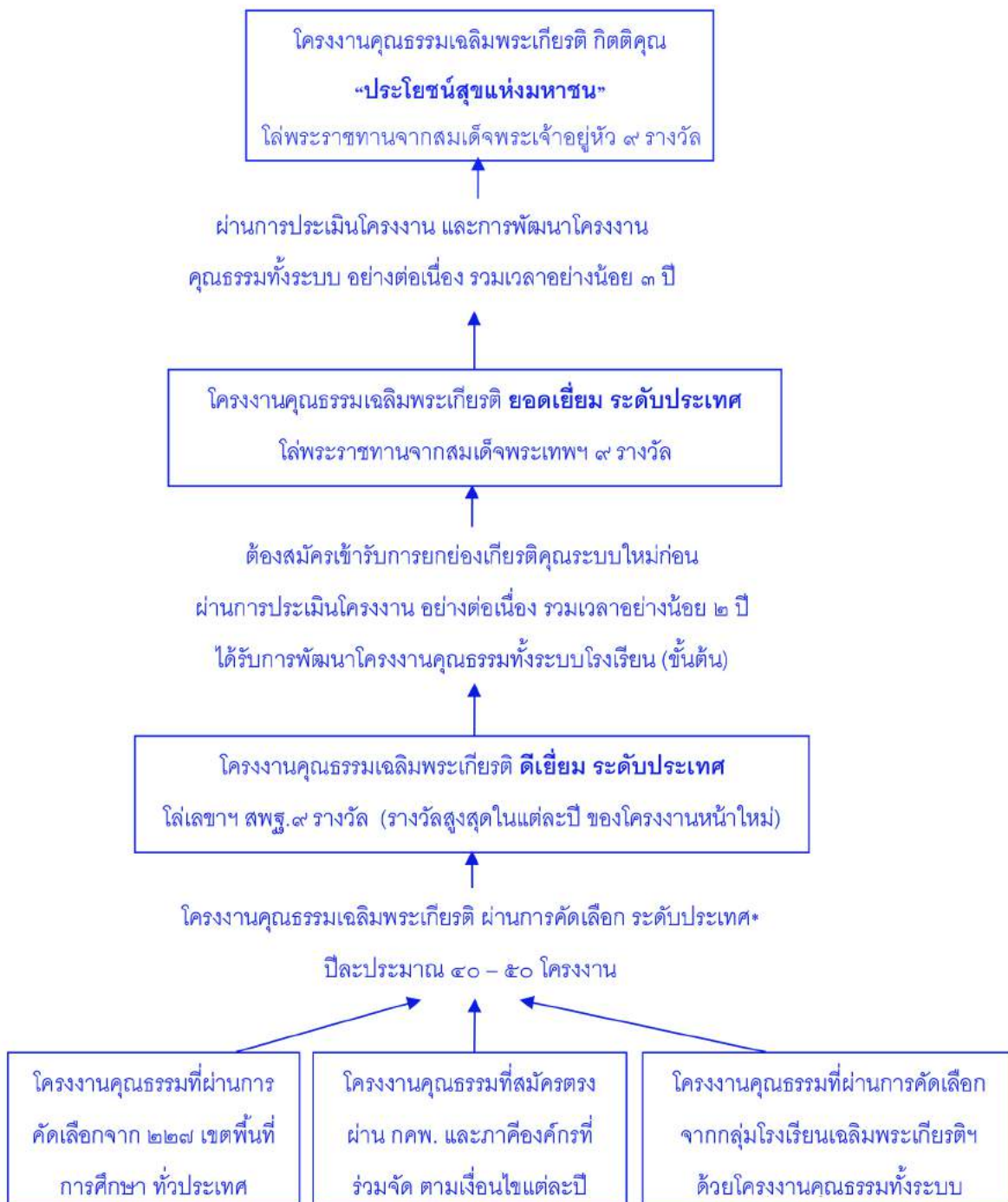
ลงชื่อ _____ ลงชื่อ _____
(.....) (.....)
นายกรัชมณฑรีชเยาวชนอาสา ผู้อำนวยการโรงเรียน.....
...../...../.....

หมายเหตุ โบสถ์รัฐบาลเยาวชนนี้ จะได้จากการถ่ายจัดอบรมโครงการ พร้อมแนบรูปถ่ายหมู่คณะรัฐบาลเยาวชนอาสา ที่ลงหมายเลข ๑-๑๒ แล้วจึงส่งไฟล์มาที่อีเมล moralproject@gmail.com ภายใน ๓ วันภายหลังจากเสร็จค่ายอบรม

ภาคผนวก ช.

(ร่าง) การพัฒนาโครงงานคุณธรรมทั้งระบบโรงเรียนอย่างยั่งยืน และการยกย่องเกียรติคุณ ระบบใหม่

๑. เส้นทางการประกวดคัดเลือกและยกย่องเกียรติคุณโครงงานคุณธรรมประจำปี ตามแผนผัง ดังนี้

* ผ่านกระบวนการคัดเลือกในระดับโรงเรียน/เขตพื้นที่/ภูมิภาค มาก่อน ตามแต่กรณี ในแต่ละปี

ระบบใหม่ ในการพัฒนาโครงการคุณธรรมทั้งระบบโรงเรียนอย่างยั่งยืน และการยกย่องเกียรติคุณ มีความมุ่งหมายอันสำคัญเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิผล ในระบบโรงเรียนอย่างยั่งยืน โดยลดทอนความรู้สึกประกวดแข่งขันลงให้มากที่สุด ส่งเสริมอุดมการณ์และความรู้สึกมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในครูและเด็กอย่างต่อเนื่องจนถึงขั้นมีสัมฤทธิ์ผลเชิงประจักษ์ ที่เรียกศรัทธาได้จริง เป็นแบบอย่างแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนจนเป็นที่ยอมรับของชุมชนสังคมโดยรอบ ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนาบุคลากรและนักเรียน ดังนี้

- (๑) สร้างกระบวนการกลุ่มให้นักเรียนระดับผู้นำจากทุกห้องเรียน (รวมทั้งผู้แทนจาก สภานักเรียน และชุมนุม/ชมรมต่างๆ) ได้มาเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นต้น และขั้นก้าวหน้า ไปตามลำดับ แล้วจึงมาร่วมกันคิดออกแบบโครงสร้างและกลไกการเมืองคุณธรรมในรูปแบบคณะกรรมการเยาวชน โดยวิทยากรจากส่วนกลางจะช่วยเป็นผู้สร้างกระบวนการกลุ่มให้ในช่วงแรก หลังจากนั้น คณะกรรมการเยาวชนสามารถขับเคลื่อนกระบวนการการเมืองคุณธรรมสืบต่อไปได้เอง
- (๒) กระบวนการพัฒนาครูโครงการคุณธรรมทั้งระบบโรงเรียน กล่าวคือดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบคู่ขนาน ให้แก่ครูที่ปรึกษาทุกห้องเรียน (อย่างน้อย 80% ของจำนวนครูทั้งโรงเรียน) ไปพร้อมกับนักเรียนแกนนำทุกห้องเรียน ตาม (๑) ให้ได้เรียนรู้กระบวนการโครงการคุณธรรมขั้นต้น ทั้งระบบโรงเรียน และมีพัฒนาการที่จะเรียนรู้กระบวนการขั้นก้าวหน้าต่อไปได้
- (๓) คัดเลือกครูที่มีความสนใจสมัครใจที่จะพัฒนาเป็น “โค้ชซึ่งทีม โครงการคุณธรรม” ประจำโรงเรียน จำนวน ๕ - ๑๒ ท่าน (มีผู้บริหาร ๑ หัวหน้ากลุ่มสาระ ๑ และครู ๓-๑๐ ท่าน ตามขนาดเล็กลใหญ่ของโรงเรียน) ฝึกปฏิบัติการขั้นต้นในการโค้ชโครงการ (มีเกียรติบัตรให้เป็นการจำเพาะ จากส่วนกลาง) จนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ขั้นก้าวหน้าให้กับเพื่อนครูในโรงเรียนต่อไปได้
- (๔) มีการพัฒนาระบบวิชาการของโรงเรียน ให้กระบวนการเรียนรู้แบบโครงการ สามารถเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิผล มีการบูรณาการจนเป็นเนื้อเดียวกับระบบวิชาการปกติของโรงเรียน มิใช่เป็นส่วนเกินหรือภาระเฉพาะกิจ แต่เป็นวิถีวัฒนธรรมและระบบวิชาการปกติของโรงเรียน ซึ่งต้องการความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายมาช่วยกันออกแบบทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขข้อติดขัดทางเทคนิคต่างๆ จนลงตัวและเกิดการยอมรับร่วมกัน
- (๕) ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูโค้ชซึ่งทีม 5 ท่าน ได้เข้าร่วมการอบรม “สร้างสุขด้วยสติในโรงเรียน” (MiS: Mindfulness in School) เพื่อพัฒนาขยายผลคุณลักษณะความเป็นครู กัลยาณมิตรอย่างมีความสุขให้กับบุคลากรของโรงเรียน ให้สามารถช่วยกันพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืนในระดับสากลต่อไป

ซึ่งโรงเรียนที่พัฒนามาครบทั้ง ๕ ขั้นตอนอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย ๓ ปี จะถูกประกาศยกย่องเกียรติคุณ ให้เป็นต้นแบบระดับยอดเยี่ยม ของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน” ต่อไป

“โครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ ที่ได้รับรางวัลสูงสุดของแต่ละปี จึงมิใช่แค่การพัฒนาแบบแยกส่วนออกจากโรงเรียนอีกต่อไป แต่จะเปรียบเสมือนเป็นกุญแจที่ไขประตูเข้าไปสู่บ้านทั้งหลาย ที่ทำให้โรงเรียนทั้งระบบได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนสืบไปนั่นเอง”

คณะที่ปรึกษา โครงการพัฒนาโครงการงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ

๑. พระอาจารย์ชยสาโรภิกขุ	อดีตเจ้าอาวาสวัดป่านานาชาติ
๒. พระอาจารย์ดุษฎี เมธังกุโร	พระวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักปฏิบัติธรรมทุ่งไผ่ จังหวัดชุมพร
๓. พระมหาวิชาญ สุวิชาโน	ผู้อำนวยการส่วนวางแผนและพัฒนาการอบรม สถาบันวิปัสสนาธุระ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดอโยธยา
๔. พระสังคม ธนปญโญ	ผู้ก่อตั้งโรงเรียนปทุมทะเลย์มหาวิซชาลัย มาบเอื้อง จังหวัดชลบุรี
๕. พระครูสุพรหมธรรมภาวิวัฒน์(สรยุทธ์ ชยปญโญ) เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุคุดอยผาส้ม จังหวัดเชียงใหม่	
๖. ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุนน อมรวิวัฒน์	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา และที่ปรึกษาธรรมอาสาสมัครฝ่ายวิชาการ
๗. รองศาสตราจารย์บุญญา ทานสัมฤทธิ์	ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ร่วมก่อตั้งโรงเรียนวิถียุทธ
๘. คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	ผู้ทรงคุณวุฒิ และอดีตเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๙. รศ.ประภาภัทร นิยม	อธิการบดีสถาบันอาศรมศิลป์ อดีตที่ปรึกษารัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ
๑๐. นายการุณ สกุลประดิษฐ์	ผู้ก่อตั้งโรงเรียนรุ่งอรุณ เจริญญิก กคพ.
๑๑. นางนิจวดี เจริญเกียรติบวร	เลขาธิการคณะกรรมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๑๒. นายสิน สือสวน	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ.
๑๓. นางบุพผาสวัสดิ์ รัชชตาตะนันท์	ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม
๑๔. นางสาวอนินทิตา ไปษะกฤษณะ	ผู้บริหารโรงเรียนทอสี และเครือข่าย ๓ ประสาน ร.ร.วิถียุทธ
๑๕. ผศ.ดร.ไพรัช สู่แสนสุข	ผู้บริหารโรงเรียนสยามสามไตรและเครือข่าย ๓ ประสาน ร.ร.วิถียุทธ
	อาจารย์วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

คณะกรรมการกลาง โครงการพัฒนาโครงการงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ

๑. พระมหาพวงศันรินทร์ จิตวิโส	ประธาน กคพ. และประธานโครงการฯ วัดสุทัศนเทพวราราม
๒. พระครูสังฆรักษ์ปรีชา จิตญาโณ	พระธรรมวิทยากรอาสาสมัคร วัดเทวราชกุญชร
๓. พระราชชัย ปญญาวิชโร	พระธรรมวิทยากรอาสาสมัคร วัดไชยทิศ กรุงเทพฯ
๔. พระมหานพดล ธมมานนุโท	พระธรรมวิทยากรอาสาสมัคร มจร. วัดละหาร จังหวัดนนทบุรี
๕. พระวชิระ สุภาโส	พระธรรมวิทยากรอาสาสมัคร มจร. วัดเทวีวรรณญาติ กรุงเทพฯ
๖. พระวินัย สิริวิฑฒโน	เลขาธิการกลุ่มเสขิชธรรม วัดระฆังโฆสิตาราม กรุงเทพฯ
๗. ดร.บรรเจอดพร สู่แสนสุข	สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ. เลขาธิการ กคพ.
๘. นางสาวสุขุมมาล มลิวัลย์	ผู้แทนศูนย์คุณธรรม
๙. นายพิสุทธิ เกียรติบุรพา	ศิลปินธรรมะบันเทิง กลุ่มเรียนเชิญผู้มีจิตศรัทธา ธรรมอาสา กคพ.
๑๐. นายฉัตรชัย เชื้อรามัญ	ขบวนการตาสับปะรด ธรรมอาสา กคพ.
๑๑. นางโชติกา นิตยนันท์	ผู้ประสานงานมูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ ผู้ช่วยเลขาธิการ กคพ.
๑๒. นางสาวปัญจวรรณ ยารังษี	ผู้ประสานงานโครงการฯ ธรรมอาสา กคพ.

กลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถียุทธ (กคพ.)

ศูนย์ประสานงานการประกวดโครงการงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ

โครงการโรงเรียนวิถียุทธ (ดร.บรรเจอดพร)

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ.

กระทรวงศึกษาธิการ กทม. ๑๐๓๐๐

โทร. ๐๒-๒๘๘-๕๘๘๙-๙๐ โทรสาร ๐๒-๒๘๘-๕๘๗๗

อีเมลล์ moralproject@gmail.com

ศูนย์ประสานงานด้านการเงินและบัญชี

มูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ (คุณโชติกา)

๘/๙ หมู่ ๕ ซอย ๓๓ ถ.พระราม ๒ แขวงท่าข้าม

เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ ๑๐๑๕๐

โทร. ๐๒-๘๔๐-๒๕๐๑-๔, ๐๘๓ ๐๖๘ ๒๗๑๒

โทรสาร. ๐๒-๘๗๐-๗๕๑๔

Website โครงการประกวดโครงการงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ: <http://www.moralproject.net>

<http://www.facebook.com/moralprojectpage>

กลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถิปุทธ (กคพ.)

ศูนย์ประสานงานการประกวดโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ
โครงการโรงเรียนวิถิปุทธ (ดร.บวรเจอดพร)
สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ.
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. ๑๐๓๐๐
โทร. ๐๒-๒๔๐-๕๕๖๐ โทรสาร ๐๒-๒๔๘-๕๘๗๙
อีเมล moralproject@gmail.com

ศูนย์ประสานงานด้านการเงินและบัญชี
มูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ (คุณโชติกา)
๙/๙ หมู่๕ ซอย๓๓ ถ.พระราม๒ แขวงท่าข้าม
เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ ๑๐๑๕๐
โทร. ๐๒-๘๕๐-๒๕๐๑-๕, ๐๘๓ ๐๖๘ ๒๗๑๒
โทรสาร. ๐๒-๘๗๐-๗๕๑๔

Website โครงการประกวดโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ :

<http://www.moralproject.net>

<http://www.facebook.com/moralprojectpage>

คู่มือโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ “เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง”

ผู้แต่ง	พระมหาพงศ์นรินทร์ ฐิตวโร
พิมพ์ครั้งที่ ๑	กันยายน ๒๕๖๐
สิ่งพิมพ์อันดับที่	๑/๒๕๖๐
จำนวน	๕๐,๐๐๐ เล่ม
ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่	สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (สนก.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทร. ๐-๒๒๔๔-๕๔๘๙-๙๐ โทรสาร ๐๒-๒๔๔-๕๔๙๙
เว็บไซต์	www.moralproject.net , www.facebook.com/moralprojectpage
อีเมลล์	moralproject@gmail.com

พระมหาพงศ์นรินทร์ ฐิตวโร
ประธานโครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ
ประธานกลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถีพุทธ
คู่มือโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ /
กรุงเทพฯ : กคพ., ๒๕๖๐
๖๐ หน้า
ISBN
๑. โครงการ ๒. คุณธรรม ๓. จริยธรรม ๔. เฉลิมพระเกียรติ

บรรณาธิการที่ปรึกษา	พระมหาพงศ์นรินทร์ ฐิตวโร
บรรณาธิการบริหาร	บรรเจอดพร สู่แสนสุข
บรรณาธิการ	ปัญจวรรณ ยารังษี
กองบรรณาธิการ	อัมพร หุตะสิทธิ์, วาสนา กรเกตู
ประสานงานกองบรรณาธิการ	ภูริต แก้วเจริญเนตร, อรณูช ดอกไม้ไฟ
ออกแบบรูปเล่ม	ภควัต ธรรมใจ

ผู้จัดพิมพ์	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เลขที่ ๓๑๙ วังจันทรถึกเกษม ถนนราชดำ เนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๒๔๔-๕๔๘๙-๙๐
โรงพิมพ์	โรงพิมพ์ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 1 ถนนอุทงนอก แขวงวชิระ เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๑๖๐-๐๔๙๐

อาศัยวาทบท ถวายเป็นอภัย

นบหม่อมกระหม่อมเกล้า ความดี ถวาย
ต่อเนื่องสิบสองปี ล่วงได้
คำสอนแห่งพ่อมี ค่ายิ่ง ควรสืบ
ลูกจักรักษาไว้ ยิ่งด้วยชีวา

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

ในนามผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ

"เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง"

ตลอดระยะเวลากว่า ๑๒ ปี (๒๕๔๙ - ๒๕๖๐)

รพชนบ นดิทศรินทร์ ประพันธ์ ๒๓/๓/๒๕๖๐ ปรับ ๓/๑/๒๕๖๑

จากวันนี้... จะตั้งใจทำดีเพื่อพ่อ
เพื่อสานต่อ... ความดีที่พ่อมอบให้
และขอสัญญา... ต่อจากนี้จะทำความดีต่อไป
ด้วยหัวใจ... อยากให้ชาติไทยสงบเย็น
ด้วยหัวใจ... อยากให้ชาติไทยเจริญ

